

Vanhemmat ja perheet Icehearts-toiminnassa

Anna Flink ja Minna Larsen
Opinnäytetyö, syksy 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma
Päihteet ja syrjäytyminen
Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Flink, Anna ja Larsen, Minna. Vanhemmat ja perheet Icehearts-toiminnassa. Helsinki, syksy 2017, 75 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, Pääteet ja syrjäytyminen, Sosionomi (YAMK)

Tutkimus on työelämälähtöinen. Icehearts ry toivoi tutkimusta järjestön työntekijöiden/kasvattajien vanhempien ja perheiden kanssa työskentelyn kehittämiseksi. Icehearts ry:n toiminta keskittyy lasten varhaiseen tukemiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita tarjoavan järjestön on profiloituttava aikaisempaa ammattimaisemmaksi. Tutkimuksessa on käytetty kahta aineistoa: Iceheartsin joukkueidensa lasten vanhemmille syksyllä 2015 tehtyä tyytyväisyyskyselyä ja vanhempien kyselyn aineiston pohjalta tehtyä kyselyä kasvattajille keväällä 2017. Kyselyt tehtiin nettikyselyinä, joihin vastasi 94 vanhempaa/huoltajaa ja 23 kasvattajaa.

Vanhemmille tehdyn kyselyn tuloksia käytettiin tutkimuksessa niiltä osin kuin ne liittyivät perheiden kanssa työskentelyyn ja kasvattajiin. Kasvattajien kysely sisälsi kysymyksiä, joilla kartoitettiin miten kasvattajien työskentely vastaa vanhempien tarpeisiin ja toiveisiin. Tutkimusaineisto analysoitiin tutkimuksen viitekehysten mukaisesti.

Tulokset osoittivat vanhempien olevan pääsääntöisesti tyytyväisiä kasvattajan toimintaan. Vanhemmat toivoivat kasvattajilta ja toiminnalta mm. yksilöllistä tukea perheille, tiedottamisen täsmentämistä, tukea viranomaisyhteistyöhön sekä vanhempien mahdollisuutta verkostoitua. Kasvattajat tukevat perheitä ja vanhempia heidän ilmaisemiensa tarpeiden mukaan, poikkeuksena tilanteet joissa kasvattajan on puututtava vanhempien toimintaan välittömästi lapsen edun turvaamiseksi. Lapseen liittyvistä asioista puhuminen oli kasvattajille helpompaa kuin vanhempien ongelmien puheeksi ottaminen. Kasvattajat kokivat yhteisistä tapahtumista olevan hyötyä kasvattajan ja vanhemman väliselle suhteelle. Vanhempien keskinäistä verkostoitumista kasvattajat pitivät tärkeänä, mutta yllättävän vähäisenä.

Tulosten perusteella esitetään perheiden kanssa tehtävän työn tueksi toista työntekijää joukkueisiin, joilla olisi kokemusta perheiden kanssa työskentelystä. Toimintamalli, jossa kasvattaja ja vanhemmat säännöllisesti yhdessä arvioivat perheen tilannetta ja tuen tarvetta mahdollistaisi perheiden tasapuolisen palvelun saamisen ja vähentäisi kriisityön määrää. Kasvattajilla tulisi tarjota koulutusta perheiden tuen tarpeiden arvioimisesta sekä tietoa erilaisista perheiden palveluista ja niihin ohjaamisesta.

Asiasanat: Icehearts, perhetyö, kasvatuskumppanuus, osallisuus, syrjäytyminen, verkostoituminen

ABSTRACT

Flink, Anna and Larsen, Minna. Parents and families in the Icehearts operation. Helsinki, autumn 2017, 75 p., 2 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. The Degree Program in Social Services, Option in Substance Abuse and Social Exclusion. Degree: Master of Social Services

This research is work oriented. The Icehearts wanted a survey to develop the work between the organizations workers/educators, parents and families. The Icehearts organization's activities focus on early support for children and the prevention of exclusion. The organization needs to profile itself more professional because of the law of social welfare. In this research two different materials have been used: the satisfaction survey, made for the parents of Icehearts teams in autumn 2015 and the survey made for educators in spring 2017 based on parents' survey results. These surveys were made in the internet. Answers from 94 parents and 23 educators were received.

The results of the satisfaction survey for parents were used in research in those parts as they relate to working with parents and families and educators. Educators' survey contained questions that mapped how the educators' work responses to the needs and hopes of the parents. The research material was analyzed in accordance with the frame of reference.

The results showed that parents were mainly satisfied with the educators' work. Parents hoped more individual support for families, clarifying the information, support for cooperation with authorities and parents and possibilities to network with other parents. Educators support families and parents according to their needs. The exception of situations in which they have to intervene in the activities of parents immediately in order to safeguard the benefit of the child. The educators felt that it is easier to talk of children matters than address the problems of the parents. The educators felt that joint events are useful for the liaison between the educator and the parent. The parents' network was considered important by the educators, but surprisingly insignificant.

On the basis of the results another educator in teams is recommended, who has experience working with families. An operation model where educators and parents regularly evaluate the situation of the families and the need of support would allow families to receive a fair service and reduce the amount of crisis interventions. Educators should be provided education in how to evaluate the needs of family support as well as information on various family services and their guidance.

Keywords: Icehearts, family work, educational partnership, inclusion, exclusion, networking

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SUOMEN ICEHEARTS RY.....	9
2.1 Icehearts-kasvattajat	11
2.2 Toiminnassa mukana olevat perheet.....	13
2.3 Joukkueen lapset.....	16
3 NÄKÖKULMIA PERHEIDEN KANSSA TYÖSKENTELYYN	18
3.1 Perhetyö	18
3.2 Kasvatuskumppanuus ja osallisuus.....	22
3.3 Verkostoituminen ja syrjäytymisen ehkäisy	25
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
4.1 Aineistoanalyysi tutkimusmenetelmänä.....	29
4.2 Kyselylomake tutkimusmenetelmänä	31
4.3 Kyselylomaketutkimuksen suunnittelu ja toteutus	34
5 VANHEMPIEN KOKEMUKSIA.....	34
5.1 Kasvattaja perheiden tukijana	35
5.2 Kasvattaja kasvatuskumppanina, osallisuuden tukijana.....	40
5.3 Kasvattaja verkostoitumisen mahdollistajana, syrjäytymisen ehkäisijänä.....	43
6 KASVATTAJIEN KOKEMUKSIA.....	46
6.1 Perheiden tukemisen monimuotoisuus.....	46
6.2 Kasvatuskumppanuus ja vanhempien osallistaminen	55
6.3 Perheiden verkostoituminen, syrjäytymisen ehkäisy	56
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	59
7.1 Eettisyys.....	60
7.2 Luotettavuus.....	63
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	64
9 KEHITTÄMISIDEAT	69

10 POHDINTA	73
LÄHTEET	76
LIITE 1 Kysely vanhemmille.....	81
LIITE 2 Kasvattajien kysely	84

1 JOHDANTO

Mielenkiinto tutkia opinnäytetyönä Icehearts ry:n toimintaa heräsi järjestön opinnäytetyöaiheiden esittelyssä opinnäytetyötorilla oppilaitoksessamme syksyllä 2016. Työskentelemme lastensuojelun perhepalveluissa, joten järjestön toiminta oli meille työmme kautta osittain tuttua. Iloksemme huomasimme, että Icehearts toivoi tutkimusta järjestön toiminnassa mukana olevien vanhempien ja perheiden kanssa tehtävästä työstä, joka meitä ammatillisesti erityisesti kiinnosti.

Oman työmme kautta olemme vakuuttuneet siitä, että työmuodoissa jossa tuetaan asiakkaana olevan lapsen vanhempia ja perhettä saavutetaan positiivisia vaikutuksia lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Salo (2011, 17, 119) korostaa väitöskirjassaan runsaan tutkimustiedon todistavan, että hyvin toimiva vanhemmuus on yksi oleellisista lapsen tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavista tekijöistä. Siksi on selvää, että yhteiskunnassamme tulisi tukea vanhemmuutta kaikin mahdollisin keinoin. Työmuodoissa, joissa tavalla tai toisella työskennellään perheiden parissa, tulisi kiinnittää huomiota puutteellisen vanhemmuuden korjaamiseen.

Lapsuuden aikaisilla olosuhteilla on merkittävä yhteys nuoren fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, koulumenestykseen, kouluttautumiseen, toimeentuloon, sekä koulusta työelämään siirtymisen onnistumiseen toteavat Ristikari, Törmäkangas, Lappi, Haapakorva, Kiilakoski, Merikukka, Hautakoski, Pekkarinen & Gissler (2016, 3) 25 vuoden seurantatutkimuksessa 1978 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Heidän tutkimuksessaan suurinta eriarvoisuutta havaittiin niiden nuorten elämässä, joiden lapsuutta ja nuoruutta on leimannut erityisen haavoittavat perheolosuhteet ja lastensuojelun tarve. Merkittävässä syrjäytymisvaarassa ovat ne lapset ja nuoret, joilla mahdollisuudet ja omat resurssit ovat jo alun perinkin muita heikommat.

Tutkimustietoa Icehearts ry:n toiminnasta kerätään toistuvasti lapsilta, vanhemmilta, opettajilta sekä kasvattajilta. Lisäksi järjestö on yhteistyöllä SITRAN, THL:n ja kuntien kanssa työstänyt toiminnan kustannusvaikutuksen mittaristoja. Niiden

perusteella voidaan todeta järjestön toiminnan olevan kustannusvaikuttavuudeltaan toimiva toimintamalli, joka ehkäisee erityispalveluiden tarvetta. Toimintamallin avulla kohennetaan hyvinvointia, ehkäistään osattomuutta ja tuotetaan yhteiskunnalle selvää säästöä. (Icehearts 2017.) Icehearts-kasvattajien työskentelyä joukkueidensa lasten vanhempien ja perheiden kanssa on tutkittu vähemmän. Järjestö toivoi kasvattajien vanhempien ja perheiden kanssa tehtävän työn kehittämiseen tähtäävässä tutkimuksessamme huomioitavan myös Icehearts-toiminta osana sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja.

Uusi sosiaalihuoltolaki tuli voimaan 1.4.2015. Lain tarkoituksena on vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta ja siirtää varhainen puuttuminen ja ehkäisevä työ entistä keskeisemmälle sijalle. Se tapahtuu edistämällä ja ylläpitämällä hyvinvointia, vähentämällä eriarvoisuutta, turvaamalla tarpeen mukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut. Tavoitteiden toteuttamiseksi tulee kiinnittää huomiota asiakaskeskeisyyteen ja asiakkaan oikeuteen hyvään palveluun, sekä parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen välillä. Viranomaisten on pyrittävä ratkaisuihin, jotka turvaavat parhaiten asiakkaan edun. Näitä asioita on asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvointi ja itsenäinen suoriutuminen, sekä omatoimisuuden vahvistuminen. Asiakkailta tulee olla mahdollisuus oikea-aikaiseen, oikeanlaiseen ja riittävään tukeen, sekä mahdollisuus osallistua, ja vaikuttaa omiin asioihin. Palveluissa on huomioitava asiakkaan kieli, kulttuuri ja uskonto, sekä luottamuksellinen ja yhteistoiminnallinen asiakassuhde. (L1301/2014.)

Tutkimuksessamme emme kokeneet tarpeelliseksi vertailla perheiden kanssa tehtävää työtä Icehearts ry:ssä muualla toteutettavaan perhetyöhön. Icehearts-perheiden vanhempien ja lasten ongelmat eivät näyttäneet eroavan esim. Halme, Vuorisalmi & Perälän (2014, 21) tutkimuksessa muissa lasten ja perheiden palveluissa asiakkaina olevien perheiden ongelmista. Heidän tutkimuksessaan lasten ja perheiden palveluissa työskentelevät työntekijät kuvasivat perheiden vanhempien voimavaroja kuormittavan stressin, epävarmuuden vanhempana, vanhemmuuden roolin sovittamisen arkielämään, työn ja perhe-elämän yhdistämisen, parisuhdeongelmat sekä vaikeiden tunteiden, kuten suuttumuksen hallinnan ristiriitatilanteissa. Vanhempien ongelmat heijastuivat vaikeutena löytää arjessa

riittävästi aikaa lapselle sekä vaikeutena rakentaa turvallinen ja luottamuksellinen suhde lapsen ja vanhemman välille. Suurimmat ongelmat kasautuivat niihin perheisiin, joissa taloudellisten vaikeuksien lisäksi on useita psykososiaalisia riskitekijöitä kuten niukka sosiaalinen verkosto, parisuhdeongelmia ja mahdollisesti päihderiippuvuutta ja masentuneisuutta.

Olennainen tekijä lasten ja nuorten hyvinvoinnissa Ristikarin ym. (2016, 3) mukaan on heidän kasvu- ja kehitysyhteisöjensä kyky tukea heidän kehittymistään ja osallisuuttaan osana yhteisöä. Hyvinvointi ei ole vain pahoinvoinnin poissaoloa. Kasvuympäristöllä kyseisessä tutkimuksessa viitattiin niihin moniin eri tapoihin, joilla vertaisryhmä, turvalliset aikuiset, palvelut, kansalaistoiminta, fyysinen ympäristö ja mahdollisuus toimia osallisena yhteisössään luo tai on luomatta toimintaedellytyksiä lapsille ja nuorille. Kasvuympäristön mahdollisuuksiin kehittyä vaikutetaan paikallisen ja valtakunnallisen tason poliittisilla päätöksillä. Lasten ja nuorten kanssa työskenteleviltä saattaa jäädä huomaamatta asioita, jotka rakentavat hyvinvointia ja muodostavat tärkeän osan kasvuyhteisöä, kuten esimerkiksi suvun merkitys, median ja digitaalisten välineiden käyttö, nuorisokulttuurit tai perheen kasvatusilmapiiri.

Perherakenteet ja perheiden arki ovat monimutkaistuneet. Ristikari ym. (2016, 3) mukaan sukupolvelta toiselle periytyvät hyvinvoinnin vajeet ja huono-osaisuus ovat laaja ja monitahoinen yhteiskunnallinen ongelma. Huono-osaisuus ja siitä usein seuraava syrjäytyminen aiheuttavat mittavia inhimillisiä ja kärsimyksiä, jotka heijastuvat koko elämänkaareen ja ovat pahimmillaan ylisukupolvisia. Korjaavat lastensuojelutoimenpiteet ovat yhteiskunnalle taloudellisesti merkittävästi kalliimpia kuin ongelmien ennaltaehkäisy. Sosiaalisilla, taloudellisilla ja terveydellisillä ongelmilla on tapana kasaantua ja moninkertaistua. Voimavarojen panostaminen syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn on sekä kustannustehokasta että eettisesti vastuullista ja oikein.

Icehearts-joukkueiden toimintamallin aikaan saama kokonaisvaltainen hyöty joukkueiden lapsille on kiistatta selvää ja siitä on näyttöä. Vanhempien, perheiden ja kasvattajien kokemuksia ja toiveita kuunnellen ja kunnioittaen tuomme

esiin perheiden kanssa tehtävän työn toimivat osa-alueet ja sekä kehittämistarpeet. Tutkimuksestamme toivomme olevan hyötyä Icehearts perheiden ja vanhempien kanssa tehtävän työn kehittämiseen, muodostamaan toimintamalli, joka vastaa paremmin vanhempien, perheiden ja kasvattajien tarpeita, sekä sosiaalihuoltolain vaatimuksia

Tutkimuskysymyksemme on: Miten vanhempien ja perheiden kanssa tehtävää työtä voisi kehittää Iceheartsissa?

2 SUOMEN ICEHEARTS RY

”Icehearts on filosofia siitä, miten lapsesta kasvaa itseensä luottava ja toiset huomioon ottava joukkueen jäsen”. Järjestön perustivat Ville ja Ilkka Turkka Vantaalla 1996. Toimintamalli sai alkunsa Ville Turkan työssään lastensuojelulaitoksissa tekemistä havainnoista. Suurella osalla huostaan otetuista nuorista oli suuria elämänhallinnan, perhesuhteiden, mielenterveyden ja sosiaalisen kanssakäymisen ongelmia. Ongelmien seurauksena oli usein päihteiden käyttöä, koulun keskeyttämistä, väkivaltaa ja masennusta. Usean kohdalla ongelmat olivat olleet tiedossa jo lasten ollessa pieniä, mutta saatavilla oleva tuki ei ollut ollut riittävää. Huostaanotto ja laitossijoitus olivat usein seurausta yhteiskunnan tarjoaman tuen puutteellisuudesta. (Icehearts 2017.)

Icehearts ry:n toimintamalli on mukailtu yhdysvaltalaisen psykologin Jean E. Rhodesin vuonna 2005 lanseeraamasta nuorten mentoroinnin mallista. Toiminnan tavoitteena on ennaltaehkäistä lasten syrjäytymistä yhteistyössä sosiaalityön, perheen ja koulun kanssa. Tähän tavoitteeseen pyritään integroimalla huono-osaisia lapsia sellaiseen normaaliin arkielämään, joka monelle heidän ikätovereistaan on itsestänselvyys. Liikunta ja joukkueurheilu eivät ole Icehearts ry:n toimintamallissa tavoitteita itsessään, vaan välineitä huono-osaisten lasten osallistumiseksi. Järjestö tukee ryhmään valittujen lasten hyvinvoinnin lisäksi peruspalveluiden ammattilaisten työtä. Toimintamallin pyrkimyksenä on käynnistää ja

juurruttaa useampia joukkueiden ketjuja sosioekonomisesti heikoille asuinalueille, jolloin toiminnan kerrannaisvaikutuksia kyetään ulottamaan yksittäistä koulua moninkertaisesti laajemmalle alueelle. Pyrkimyksenä on ryhmään valittujen lasten oikea-aikainen, tehokas, kokonaisvaltainen ja riittävän pitkäkestoinen tuki. (Smolej 2017a, 5.)

Wickström (2014, 92) kertoo, ettei ole ollut sattumaa, että ensimmäinen joukkue perustettiin suuren kaupungin suureen lähiöön, jossa esiintyi monenlaisia sosiaalisia ongelmia. Koulut olivat täynnä, luokkakoot isoja ja erityisopetuksen tarve tavanomaista suurempi. Lähiössä asui paljon yksinhuoltaja- ja maahanmuuttajaperheitä, joilla oli vaikeuksia selvitä arjesta. Samankaltaisista lähiöistä tuli seuraavienkin joukkueiden kotipaikkoja.

Järjestön toimintaa on Suomessa ollut jo 20 vuotta ja sen toiminta on laajentunut merkittävästi. Pienestä vapaaehtoistoimijasta on vuosien kuluessa kasvanut keskisuuri sosiaalialan järjestö ja yhteiskunnallinen vaikuttaja. Suomen Icehearts ry:n missio on edistää huono-osaisten lasten sosiaalisia taitoja tarjoamalla heille säännöllinen joukkueurheiluharrastus ja luotettavan, turvallisen, aikuisen läsnäolo ja tuki kahdentoista vuoden ajaksi. (Smolej 2017a, 3.)

Joukkueita toimii nyt kymmenellä eri paikkakunnalla: Vantaalla, Espoossa, Helsingissä, Turussa, Ulvilassa, Seinäjoella, Riihimäellä, Tampereella, Oulussa ja Lahdessa. Kahta tyttöjoukkuetta lukuun ottamatta toiminta on suunnattu pojille ja sitä vetävät miespuoliset kasvattajat. Niissä joukkueissa pelataan salibandya, jalkapalloa tai jääkiekkoa. Järjestössä työskentelee palkattujen työntekijöiden lisäksi vaihteleva määrä oppisopimusopiskelijoita ja runsaslukuinen joukko vapaaehtoisia. Syksyllä 2017 toiminnassa olevia tai toimintaansa aloittavia joukkueita oli 30, joissa oli mukana yhteensä 503 tuen tarpeessa olevaa lasta. Jo toimintansa lopettaneissa kolmessa joukkueessa on ollut yhteensä mukana noin sata lasta ja nuorta. Kaiken kaikkiaan toiminnassa on 20 vuoden aikana ollut mukana monta sataa lasta ja nuorta, jotka ovat saaneet tukea omalle kasvulle ja kehitykselleen. (Icehearts 2017.)

Paikallisyhdistysten tarkoituksena on toteuttaa toimintamallin mukaisesti pitkäjänteistä, ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Keskeisenä kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret, joiden normaali ja tasapainoinen kehitys on uhattuna. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys ylläpitää toimintamallin mukaisesti joukkueita yhdistyksen toimialueella, järjestää harjoitus-, valmennus- ja koulutustilaisuuksia, toimeenpanee kilpailuja, näytöksiä, kursseja ja juhlia sekä pyrkii tukemaan lapsia ja heidän vanhempiaan koulussa, kotona ja vapaa-ajalla. Ensisijaisena toimintamallina toiminnassa käytetään liikuntaa, urheilua ja iltapäivätoimintaa, joissa on voimakas psykososiaalisen tuen painotus. Paikallisyhdistyksillä ei ole hallintotehtäviä, vaan nämä hoidetaan keskitetysti kattojärjestössä. (Smolej 2017a, 7.)

2.1 Icehearts-kasvattajat

Suomen Icehearts ry oli aluksi yhdistysmuotoinen urheiluseura, jossa tehtävä työ tehtiin oman työn ohessa vapaaehtois pohjalta. Nykyään kasvattajat ovat palkkasuhteessa organisaatioon. Kasvattajien viikkotyöaika on 37,5 tuntia. Toimintamallin keskeinen vahvuus on nopea reagointi ongelmiin ja joustavuus, minkä vuoksi kiinteitä osuuksia käytetyn työajan sisällä ei ole. Kasvattaja pystyy järjestelmään ja suunnittelemaan työnsä sisältöjä ja aikatauluja itsenäisesti. Kasvattaja tekee työtään luokkahuoneessa opetuksen ja oppilaiden tukena, järjestää ja ohjaa koulun jälkeistä iltapäivätoimintaa, valmentaa lapsia urheilussa ja osallistuu lasten kanssa erilaisiin peliturnauksiin ja urheilutapahtumiin viikonloppuisin ja iltaisin. (Smolej 2017a, 39–40.)

Kelpoisuusvaatimukset kasvattajan tehtävään ovat sosiaali- ja terveydenhuollon toisen asteen, opisto- tai AMK-tasoinen tutkinto tai muu soveltuva koulutus. Soveltuvia tutkintoja ovat nuoriso-ohjaaja, vapaa-ajanohjaaja, lastenohjaaja, yhteisöpedagogi ja sosionomi. Poikajoukkueiden kasvattajat ovat miehiä, tyttöjoukkueen kasvattajat puolestaan naisia. Kasvattajan tulee olla sosiaalinen ja itseohjautuva, koska työ on vastuullista ja itsenäistä. Työ vaatii sinnikkyyttä, sillä luottamuksellisen suhteen rakentaminen ja ylläpitäminen huono-osaisiin lapsiin vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Tämän vuoksi on olennaista sitoutua tehtävän vaatimaan 12 vuoden jaksoon joukkueen lasten kanssa. Käytännössä kasvattajan työhön

sitoutuminen on prosessi, joka tapahtuu vähitellen. Ajan myötä kiintymys oman joukkueen lapsiin syvenee, mikä vahvistaa sitoutumisen astetta. (Smolej 2017a, 40.)

Suuri osa työntekijöistä on rekrytoitu työhön järjestön sisältä vapaaehtoistoiminnan ja henkilökuntaan kuuluvan tuttavan suosituksesta. Yli puolella kasvattajista on ammattilaisurheilutausta muun muassa jalkapallosta, pesäpallosta tai jääkiekosta. Kasvattajan työ on vaihtelevaa ja vaativaa lastensuojelutyötä. Toimenkuvassa on yhtymäkohtia kerho- ja liikunnanohjaajan, koulunkäyntiavustajan, urheilvalmentajan, tukihenkilön ja sosiaaliohjaajan työnkuviin. Kasvattajan perustehtävä on tukea joukkueensa lapsia yhteistyössä kunnan ammattilaisten ja lapsen huoltajien kanssa. Kasvattaja on henkilö johon toiminnassa mukana oleva lapsi perheineen voi turvautua tarvitessaan apua ja tukea. Toiminnan rakenteella, jossa paikallisyhdistyksellä ei ole hallinnon tehtäviä, mahdollistetaan se, että kasvattajat saavat ja voivat keskittyä täysipainoisesti kasvatustyöhön yhdessä lasten vanhempien ja kunnan peruspalveluiden kanssa, eikä heidän aikansa tuhraudu paperitöihin. (Smolej 2017a, 7, 17–39.)

Vartiamäki & Niemelän (2010, 8) mukaan kasvattaja ei ole opettaja, kuraattori eikä koulunkäyntiavustaja. Kasvattaja on sosiaali- ja kasvatustieteiden ammattilainen, joka työskentelee koulussa ja vapaa-ajalla ryhmänsä lapsia kokonaisvaltaisesti tukien. Toimintamalli on poikkihallinnollinen, pitkäkestoinen ja vaikuttava yhteistyömuoto, joka vaatii avoimuutta ja joustavuutta koulun, kodin ja järjestön toiminnan välillä.

Kasvattajan työ on ensisijaisesti ihmissuhdetyötä erilaisista kulttuureista, toimintaympäristöistä, perhetaustoista ja koulutustaustoista tulevien ihmisten kanssa. Kasvattajalla tulee olla hyvä ihmistuntemus, kyky toimia monenlaisten ihmisten kanssa, lukea tilanteita ja ihmisiä. Työ vaatii herkkyyttä kohdata ja nähdä lapsi käyttöksensä, ongelmiansa ja mahdollisten diagnoosiensa takaa. Työn onnistuminen vaatii nöyryyttä ja sopeutumiskykyä. Ammatillisissa verkostoissa toimissaan kasvattaja on oman työnsä asiantuntija, mutta toimii aina konsultoivassa roolissa muihin ammattilaisiin nähden. Muilla lapsen kanssa toimivilla ammattilai-

silla on työssään omat reunaehdot, joita kasvattajan tehtävä ei ole kyseenalais-
taa. Kasvattaja välittää tietoa ja tarjoaa kokonaiskuvan lapsen tilanteesta. Kas-
vattajan tulee toimia lapsen parasta ajatellen, muita ammattilaisia työssään tu-
kien. (Smolej 2017a, 41.)

Tarvittaessa kasvattaja järjestää pienleirejä lapsille, ohjaa, kuljettaa ja saattaa
lapsia perheineen sosiaali- ja terveystalavereihin pariin, osallistuu lasta koskeviin
verkostopalaverihin muiden ammattilaisten kanssa, tukee lapsen ja hänen per-
heensä keskinäistä vuorovaikutusta sekä toimii välittäjänä lapsen asioissa per-
heen, viranomaisten ja palvelujärjestelmän välillä. Kasvattajan työtehtävien pai-
notus vaihtelee sen mukaan, kuinka kauan lapsiryhmä on ollut toiminnassa,
minkä ikäisiä lapsia ryhmässä on ja millaisia erityistarpeita kullakin ryhmän lap-
sista on. Työn painopiste on lapsen tukemisessa ja läsnäolossa, minkä vuoksi
kasvattajan työ sisältää vähimmäismäärän hallinnollisia tehtäviä. Työhön sisältyy
kuitenkin jonkin verran perustyön dokumentointia ja siitä raportointia. (Smolej
2017a, 39.)

Kasvattaja tuo lapsille luontevan mallin oman sukupuolen erityisyyteen. Osa jouk-
kueisiin valittavista pojista tulee perheistä, joissa miehen roolimallia ei välttämättä
ole. Yksinhuoltajaäitien pojille kasvaminen oikeaan miehisyyteen on hankalaa,
jos hyvää roolimallia ei ole. Kasvattaja pyrkii tarjoamaan sen roolimallin, mikä
saattaa kodista puuttua. Poikajoukkueen kasvattaja on aina mies ja tyttöjoukku-
een kasvattaja nainen. Tyttöjoukkue kootaan syrjäytymisvaarassa olevista ty-
töistä, jotka ovat vetäytyviä tai passiivis-aggressiivisiä. Joukkue antaa tytöille roo-
limallin aktiivisesta, itseään kunnioittavasta naisesta, joka toimii tasa-arvoisena
poikien ja miesten kanssa, eikä suostu alisteiseen, helposti hyväksikäytettävään
asemaan. (Icehearts 2017.)

2.2 Toiminnassa mukana olevat perheet

Joukkueen ydinryhmän lasten valinnan jälkeen alueen päiväkodin lastentarhan-
opettaja tai erityislastentarhanopettaja ottaa yhteyttä valittujen lasten huoltajiin,
esittelee toimintaa ja kartoittaa osallistumishalukkuutta huoltajilta ja tarvittaessa

erikseen lapselta. Lastentarhanopettaja pyytää luvan luovuttaa perheen yhteystiedot kasvattajalle yhteydenottoa varten. Kasvattaja vierailee lapsen kotona ja tutustuu tämän perheeseen ja kotioloihin. Samalla pidetään huoltajien kanssa aloituspalaveri, jossa käydään läpi toiminnan sisältöjä ja etenemistä, lapsen mahdollisia erityistarpeita, toimintamallin pitkäkestoisuuden käytännön merkitystä perheelle ja huoltajien odotuksia toimintaa kohtaan. Kasvattaja pyytää luvan olla tarvittaessa yhteydessä sosiaalitoimeen lapsen asioissa. Huoltajat solmivat kirjallisen sopimuksen lapsen osallistumisesta joukkueen toimintaan, joka sisältää kuvaus- ja kuljetusluvut, tiedon vakuutuksista, lapsen mahdollisista erityistarpeista sekä yhteystiedot. Sopimus toimitetaan ja tallennetaan kattojärjestön tietojärjestelmään. Kasvattaja päivittää sopimuksen tiedot aina tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa toimintakauden päätyttyä keväällä. (Smolej 2017a, 18.)

Lapsen vanhempien, huoltajien ja muiden lapselle tärkeiden ihmisten suhtautuminen järjestön toimintaan ja esimerkiksi lapsen koulunkäyntiin on merkityksellistä toiminnan onnistumisen kannalta, minkä vuoksi lapsen osallistuminen on aina viimekädessä huoltajan itsenäinen päätös. Tätä tavoitetta silmällä pitäen kasvattaja luo henkilökohtaisen suhteen lapsen huoltajiin jo toiminnan varhaisessa vaiheessa. Toiminnan filosofia perustuu ajatukseen siitä, että kun perhe voi hyvin, myös lapsi voi hyvin. Toimintamallin pitkäkestoisuus mahdollistaa luottamuksellisen suhteen synnyn lapsen huoltajien ja kasvattajan välille. Kasvattajan rooli on olla työssään perheiden tuki. Perheen ulkopuolisena, perheen hyvin tuntevana kasvattajalla on kyky ja mahdollisuus valita yksilöllisiä kohtaamistapoja työskentelyyn. Luottamuksellisen suhteen luominen perheeseen vie aikaa ja mielekäs työskentelysuhde muotoutuu vähitellen lapseen luodun suhteen kautta. Perheiden tuen tarpeet ovat erilaisia ja avun vastaanottamisen tavat ja kyvyt vaihtelevat. (Smolej 2017a, 25–26.)

Wickströmin (2014, 37, 47) mukaan joukkueiden perheet ovat tyypillisesti yksinhuoltajaperheitä, joissa on useampia lapsia. Joissakin perheissä ongelmia aiheuttaa sosiaalisen tukiverkoston puuttuminen tai vanhemman kypsyttömyys omaan vanhemmuuteensa. Perheiden tarinat ovat lopulta aika tavallisia tarinoita, jokin vain menee elämässä toisin kuin on suunniteltu. Jokainen perhe on aivan

yhtä uniikki kuin lapsikin. Kaikki perheet eivät tarvitse erityistukea ja joskus taas kasvattaja voi olla perheen elämän viimeinen oljenkorsi.

Toimintamalli rakentuu näkemykselle, jossa lasta autetaan parhaiten koko perhettä auttamalla. Kasvattajan suhteeseen lapseen sekä lapsen kehityspolkuihin vaikuttavat lukuisat toimintamallin ulkopuoliset olosuhteet ja tekijät, kuten lapsen yksilölliset piirteet ja perhetilanne. Taloudellinen huono-osaisuus ja epävakaa perheolot vaikeuttavat luottamuksellisen mentorointi- tai tukihenkilösuhteen luomista. Toimintamallin pitkäkestoisuus mahdollistaa luottamuksellisen suhteen rakentamisen lapseen ja tämän perheeseen. Lapsen avun tarpeet ja ongelmat ovat usein yhteydessä perheeseen ja vanhempiin, minkä vuoksi lapsen auttaminen on tarkoituksenmukaista tehdä yhteistyössä vanhempien kanssa ja heitä mahdollisissa ongelmissaan tukien. Kasvattaja pyrkii vahvistamaan lapsen ja vanhempien välistä suhdetta lisäämällä heidän vuorovaikutustaan. Tämä tapahtuu luontevasti esimerkiksi kutsumalla vanhempia auttamaan joukkueen huolto- tai kuljetustehtävissä. Myös kutsut yhteisille retkille, leireille ja lapsen peliturnauksiin tarjoavat tähän hyvän mahdollisuuden. Joukkue pyrkii myös tarjoamaan huono-osaiselle lapselle perheineen pysyvän ja pitkäkestoisen tukiverkon. (Smolej 2017a, 6-26.)

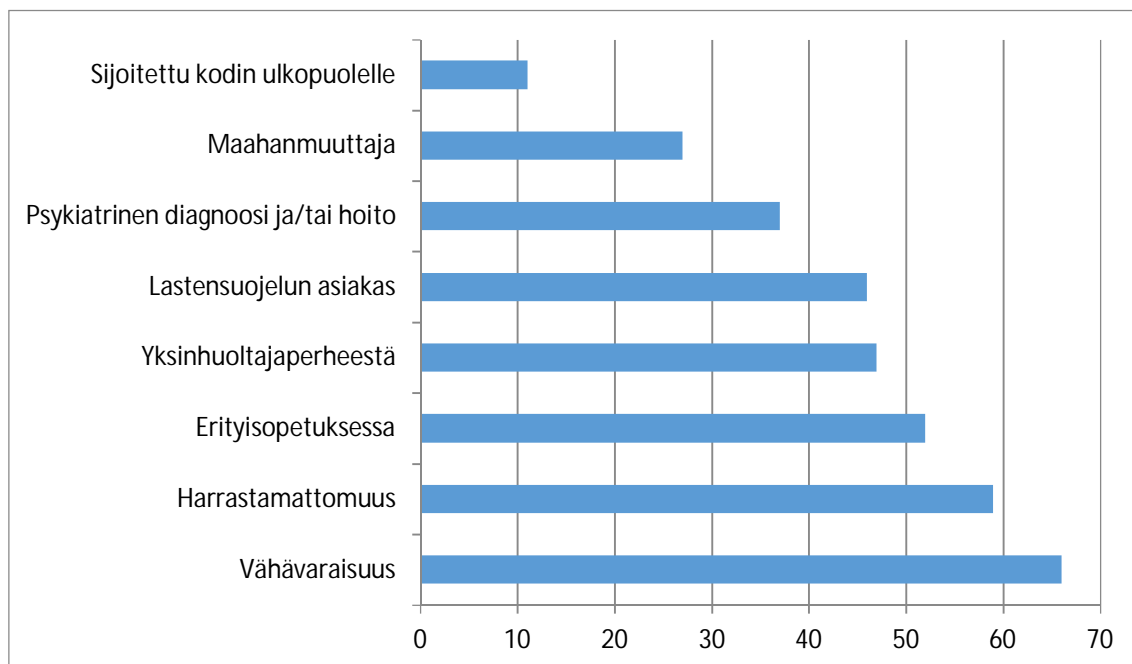
Pitkäkestoisuus toiminnassa merkitsee, että myös perheiden sitoutuminen ja sitouttaminen ovat keskeistä toimintamallin toteutuksessa. Toisinaan suhteen luominen perheeseen ja lapsen huoltajiin on haastavaa ja on tärkeää, ettei kasvattaja luovuta näissä tilanteissa. Perheen tulee tietää, että kasvattaja on tarpeen vaatiessa aina heidän käytettävissään. Tämä edellyttää säännöllistä yhteydenpitoa esimerkiksi puhelimitse lasten huoltajiin. Myös kotikäyntejä on hyvä tehdä, jotta kokonaiskuva lapsen tilanteesta ja hänelle läheisistä ihmisistä säilyy. Pitkäjänteinen perheiden kanssa tehty työ kantaa hedelmää silloin kun perhettä kohtaa akuutti kriisi tai kun lapsen elämän ongelmat kärjistyvät. (Smolej 2017a, 26.)

2.3 Joukkueen lapset

Ensimmäiset lapset joukkueeseen valitaan esikouluikässä yhteistyössä kasvatus- ja sosiaalitoimen ammattilaisten kanssa. Toiminnassa mukana olevat lapset ovat taustoiltaan, vahvuuksiltaan ja tuen tarpeiltaan erilaisia. Osalla lapsista on tuen tarpeita oppimisessaan, koulunkäynnissä tai muulla elämän osa-alueilla, kun taas osa lapsista osallistuu toimintaan pääasiassa mallin tarjoaman liikunta- ja urheilumahdollisuuden vuoksi, joita perheellä ei taloudellisen tilanteensa takia olisi mahdollista tarjota lapselle. Joillakin lapsista tuen tarpeet ovat moninaiset; tukea tarvitaan perheen taloudellisen tilanteen, lapsen neurologisten tai psyykkisten ongelmien ja kouluvaikeuksien vuoksi. Moni joukkueeseen valituista lapsista tarvitsee apua tunteidensa säätelyyn: niiden tunnistamiseen, nimeämiseen ja käsittelyyn. Koska kyseessä on 12 vuotta kestävä toimintamalli, on luonnollista, että monen lapsen kohdalla elämäntilanteet ja -haasteet myös muuttuvat toiminnan kuluessa. (Smolej 2017a, 16–17.)

Ydinryhmän kokoamisen jälkeen joukkueeseen liitytään vaihtoehtoisten väylien kautta. Aloitteen voi tehdä lapsen huoltaja, opettaja, sosiaalityöntekijä, kuraattori, terveydenhoitaja, nuoriso-ohjaaja tai joissakin tapauksissa joukkueessa oleva lapsen ystävä tai lapsi itse, joka ottaa järjestöön tai suoraan kasvattajaan yhteyttä. Ydinryhmän jälkeen valittavilla tasapainottavilla lapsilla tarpeet ovat luonteeltaan lievempiä. Usein tasapainottavan lapsen suurin vaikeus on ujous, muita syitä voivat olla kavereiden puute, yksinäisyys, perheen vähävaraisuus, monilapsisuus tai yksinhuoltajuus. (Smolej 2017a, 19.)

Kuviossa 1 on kuvattu toiminnassa olevien lasten taustoja ja tuen tarpeita. Tiedot perustuvat kasvattajien näkemyksiin ja tietoihin joukkueidensa lasten tilanteista. Vaikka tiedot ovat vain suuntaa antavia, auttavat ne hahmottamaan toiminnan kohderyhmän koostumusta ja huono-osaisuuden riskitekijöitä. Usealla toimintaan osallistuvalla lapsella syrjäytymisen riskitekijät ovat kasaantuneet, jolloin kokonaisvaltainen sosiaalinen tuki on erityisen tarpeellista. (Smolej 2017a,16.)

KUVIO 1. Icehearts-lasten taustoja kasvattajien kuvaamana 2016, % (n=283) (Smolej 2017a, 16.)

Suuri osa toiminnassa mukana olevista lapsista tulee vähävaraisista perheistä, joissa ei ole mahdollista harrastaa. Turkan ajatus tukea vähävaraisia perheitä harrastuksen avulla, on siis edelleen ajankohtainen ja toiminta kohtaa sitä tarvitsevat perheet (Turkka & Turkka 2008, 18). Yhden huoltajan perheestä tulevia lapsia on melkein puolet, samoin kuin lastensuojelun asiakkaina olevia lapsia. Useilla lapsilla voi olla useita tuen tarpeita, kuten esimerkiksi erityisopetus ja psykiatrinen diagnoosi ja/ tai hoito. Kolmannes toimintaan osallistuvista lapsista tulee maahanmuuttajaperheestä.

Tyypillisesti joukkueen kokoonpano on valmis neljanteen toimintavuoteen mennessä, jolloin joukkueessa on lopulta 20-30 saman ikäistä lasta. Joukkueen toiminta rakentuu ajan kuluessa jonkin joukkuelajin ympärille, mutta toiminnan keskiössä on saman aikuisen, kasvattajan sitoutuminen ryhmänsä lapsiin kahden-toista vuoden ajaksi. Toiminnan pitkäkestoisuus, jatkuvuus ja samojen aikuisten pysyvä sitoutuminen yhteistyöhön ovat merkittäviä motivaatiotekijöitä ongelmista kärsiville lapsille. Jos lapsen motivoiminen ei muutoin onnistu, lasten suhteen ei luovuteta, vaan heidät yritetään hakea toimintaan mukaan tarvittaessa kotoa asti.

Jokainen lapsi osallistuu toimintaan kuitenkin vapaaehtoisesti, ketään ei pakoteta liikuntaan tai osallistumaan toimintaan. (Wickström 2014, 53–58.)

3 NÄKÖKULMIA PERHEIDEN KANSSA TYÖSKENTELYYN

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksemme teoreettisen viitekehyksen tutkimustiedon kautta. Viitekehyksemme muodostuu kolmesta teoreettisesta näkökulmasta; perhetyö, kasvatuskumppanuus ja osallisuus, sekä verkostoituminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Viitekehyksemme teoreettisiin näkökulmiin sisältyvät järjestön työntekijöiden määrittelemät työnsä ydinarvot: positiivisuus, luottamus, ammatillisuus, joustavuus, johdonmukaisuus, ymmärtäminen, välittäminen, aika ja pitkäkestoisuus, huumori, hyvinvointi, lupaus, sitoutuminen, yhteinen matka ja kannustaminen. (Smolej 2017a, 7.)

3.1 Perhetyö

Perhe on käsitteenä hyvin moninainen ja muuttuva. Rönkön & Rytkösen (2010, 10–11, 16) määritelmän mukaan perhe koostuu yksilöistä, joiden keskinäiset suhteet erottavat sen muista yhteiskunnan ryhmistä ja yhdistävät usein monia eri-ikäisiä ja eri sukupuolisia ihmisiä yhteen. Perheeseen yhdistetään myös hoivan ja huolenpidon velvollisuus, mikä ei yhdistä esimerkiksi ystävyys-suhteita. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan lapsiperhe koostuu samassa taloudessa asuvista avio- tai avopuolisoista tai parisuhteensa rekisteröineistä henkilöistä ja heidän alle 18-vuotiaista lapsistaan.

Lapsen asioissa lapsen perhe on luonnollinen yhteistyökumppani. Salon (2011, 17) väitöskirjatutkimuksessa todetaan, että lapsen mielenterveysongelmien kannalta perhe näyttäytyy voimavarana, mutta voi myös omalla toiminnallaan lisätä

tai ylläpitää lapsen pulmia. Hyvin toimiva vanhemmuus on yksi oleellisista lapsen tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavista tekijöistä. Siksi on selvää, että yhteiskunnassamme tulisi tukea vanhemmuutta kaikin mahdollisin keinoin. Myös Väänäsen (2013, 11) väitöskirjatutkimuksessa painotetaan, että niissä työmuodoissa joissa tavalla tai toisella työskennellään perheiden parissa, tulisi kiinnittää huomiota puutteellisen vanhemmuuden korjaamiseen. Perheen kanssa työskentely on erityisen haasteellista silloin, kun perheeseen liittyy tekijöitä, jotka eivät tue lapsen psyykkistä hyvinvointia.

Louhelan (2016, 206–220) väitöskirjatutkimus korostaa myös, että lapset, vanhemmat, perhe ja suku muodostavat yhä enemmän tai vähemmän tiiviin verkoston, jolta saatavan tuen mahdollisuudet vaikuttavat oleellisesti yksilön selviytymiseen eri elämäntilanteissa. Perhe on paradoksaalisesti sekä sosiaalihuollon asiakkaina olevien lasten ja nuorten hyvinvoinnin ongelmien syy tai vähintään niiden osatekijä, että näiden ongelmien ensisijainen ratkaisu. Perheen yhteenkuuluvuuden puute ja aikuisen huolenpidosta riippuvaisen lapsen erillisyys sen sijaan vaarantavat myös aikuisuuteen kuuluvan itsehallinnan saavuttamisen. Vanhempien ristiriitainen parisuhde johtaa lasten ja vanhempien vääristyneisiin vuorovaikutussuhteisiin ja liittoutumiin.

Perhetyö sisältää monia elementtejä ja työskentelytapoja, jotka muokkautuvat yksilöllisesti perheiden tarpeiden ja vaihtelevien tilanteiden mukaan. Rantasen (2010, 160–162) mukaan työskentely on usein aloitettava elämän välttämättömistä perusasioista. Arkisten asioiden hoitamisen, yhteisen toiminnan tai puhumisen lisäksi työntekijän on puututtava suoraan ja vakavasti lasten ja heidän perheidensä yksityiseen elämään ja vaikutettava epäkohtiin mahdollisimman laajalaisesti. Arki ja elämä synnyttävät jatkuvasti uusia ja erilaisia vaikeuksia, joita ei voida selvittää kuin olemalla läsnä, toimimalla keskellä perheen arkea ja menemällä perheen hyvinkin yksityiselle ja intiimille alueelle. Selvitäkseen näistä tilanteista työntekijän on pidettävä itsestään huolta, oltava ja pysyttävä keskellä tätä kaikkea omana itsenäisenä osapuolena. Hänen on oltava valmis esittämään rauhassa eriäviä ja itsenäisiä käsityksiään ja näkemyksiään, mutta samalla hänen pitää olla kaikkien perheenjäsenten hyvinvoinnin puolella.

Rönkkö & Rytkösen (2010, 38–41) näkemys on, että perhetyötä ei voida tehdä työskentelemällä vain yhden perheenjäsenen kanssa, koska perheen toimintatavat ja kulttuuri liittyvät yksilöön ja vaikuttavat sitä kautta koko perheeseen. Perheiden tukeminen ja lapsen edun turvaamisen välinen suhde voi perhetyössä välillä olla haastavaa. Perhetyössä joudutaan jatkuvasti pohtimaan, miten näitä kahta asiaa voisi työstää yhtä aikaa. Jokaiselle perheelle pyritään yhdessä löytämään mahdollisimman sopiva perhetyön muoto. Työn lähtökohtana on näkemys siitä, että perhe on lapselle ja nuorelle keskeinen kasvuympäristö. Työskentelyssä perheiden kanssa lapselle on taattava turvallinen kasvu ja kehitys. Perhettä autetaan kokonaisuutena mutta samalla huomioidaan perheenjäsenten yksilölliset tarpeet. Rantala (2002, 45) kritisoi sitä, että lapsikeskeinen työskentely sulkee yleensä pois perhekeskeisyyden. Sen sijaan perhekeskeisyys ei tarkoita aikuislähtöisyyttä, eikä sulje pois lapsilähtöisyyttä. Rantalan mukaan perhekeskeisesti työskentelevät työntekijät toimivat lapsilähtöisemmin kuin muut työntekijät.

Perälän ym. (2011, 75–76) tutkimuksessa todettiin vanhemmilla olevan runsaasti vanhempana toimimiseen liittyviä huolia. Tutkimuksen tulosten perusteella tavallisin huolenaihe oli vanhemman oma jaksaminen. Myös maltin menettäminen riskitilanteissa, parisuhdeongelmat ja taloudelliset ongelmat olivat vanhempien tavallisimpia huolen aiheita. Vuori (2012, 36) toteaa vähävaraisten perheiden hyvää vointia ja sen tukemista käsittelevässä väitöskirjassaan, että vanhempien ja perheiden kokonaisvaltainen tukeminen on myös lasten etu ja ensisijainen oikeus. Saadessaan otetta omiin asioihinsa ja elämäänsä, vanhemmat voivat antaa myös lapsille näiden tarvitsemaa huomiota ja rakkautta. Salon (2011, 17, 119) tutkimus osoitti, että vanhemman kasvatustyylin ollessa lämmin näkyy se vanhemman kykyinä olla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa vastaanottavainen, osallistuva, tukeva, joka tuottaa myös näitä kykyjä lapselle. Vanhemmat ovat mallina lasten vuorovaikutussuhteissa ja vanhempien ongelmanratkaisutyyli toimii heidän lastensa ongelmanratkaisukeinojen mallina.

Perhekeskeisen toiminnan käytännön lähtökohtina Rantala (2002, 41) pitää työntekijän suuntautumista perheeseen; positiivisuutta, herkkyyttä, joustavuutta ja ystävällisyyttä. Perheeseen suuntautuminen tarkoittaa halua tarjota palvelua koko

perheelle, eikä vain lapselle. Koko perheen tukeminen edellyttää herkkyyttä luottamukselliseen suhteeseen vanhempien kanssa. Vanhempien on usein vaikea kertoa asioista, jotka eivät suoranaisesti koske lasta, niinpä työntekijän onkin tärkeää kysellä vanhemmilta perheen arkipäivän sujumisesta. Vuori (2012, 36) korostaa, että työntekijöiden täytyy tunnistaa omia huono-osaisten perheiden selviytymiseen liittyviä asenteitaan ja ennakkoluulojaan, jotta he voisivat uskoa perheiden selviytymiseen. Näkemyksemme mukaan Vuori on tässä tarkoittanut, että kun työntekijä uskoo perheiden kykyyn selvitä ongelmistaan, välittyy se perheelle ja auttaa heitä uskomaan omiin kykyihinsä.

Asiakkaan ja ammattilaisen välisestä suhteesta Rantalan (2002, 42) mukaan tulisi vallita luonteva tiedonhalu ja ystävällinen ilmapiiri, jotta vanhemmat aistivat työntekijän kokevan heidän hyvinvointinsa yhtä tärkeäksi kuin lapsen edistymisen. Lapsen kyky selviytyä nähdään tärkeänä perheen hyvinvointia edistävänä tekijänä pikemminkin kuin päämääränä sinänsä. Työntekijän positiivisuuteen sisältyy usko vanhempien kykyihin, hyväksyvä asenne, valoisa näkemys lapsen tulevaisuutta kohtaan ja innostus työskentelyyn perheiden kanssa. Työntekijän herkkyydellä hän tarkoittaa ”asettumista vanhempien kenkiin”, johon sisältyy vanhempien näkemysten, tarpeiden ja oikeuksien ymmärtämistä. Herkkä työntekijä ymmärtää myös miksi kaikki perheet eivät aina ota apua vastaan. Herkkyyteen liittyy myös kulttuuristen eroavaisuuksien ja vanhempien omien pyrkimysten ymmärtäminen. Työntekijän joustavuus on palvelujen tarjoamista yksittäisten perheiden tarpeiden ja muuttuvien tilanteiden mukaan. Työntekijän ystävällisyyttä on vanhempien kohtaaminen ammatillisena ystävänä, mieluummin kuin ystävällisenä ammattilaisena. Työntekijällä on kunnioittava ja luottamuksellinen tapa toimia, joka näkyy kiireettömyytenä keskusteluissa vanhempien kanssa, kuuntelemisena, rohkaisemisena ja tuen tarjoamisena koko perheelle.

Perälän ym. (2011, 76–78, 81) tutkimuksessa todettiin, että vanhempien oli helppointa puhua lapseen ja perheeseen liittyvistä huolista niiden ammattilaisten kanssa, joiden kanssa he asioivat eniten. Tämä on huolten puheeksi ottamisen ja tunnistamisen näkökulmasta myönteistä. Keskeisimmät vanhempien esittämät palvelujen kehittämisalueet tutkimuksessa olivat nykyistä varhaisempi lievään huoleen puuttuminen ja ennalta ehkäisevään toimintaan panostaminen.

Rönkkö & Rytönen (2010, 154–155) ovat tutkineet monikulttuurista perhetyötä. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskenneltäessä tulee ottaa huomioon yhteisölliset ja yksilölliset näkökulmat sekä se, että perheiden voi olla vaikea ottaa apua vastaan ulkopuoliselta ja etenkin viranomaiselta. Haasteena on varmistaa, että työntekijä pystyy kohtaamaan kaikki perheet tavallisina ihmisinä riippumatta perheen omasta kulttuurista. Perhetyössä voidaan auttaa lapsia kasvamaan ja vanhempia kasvattamaan lapsia hyväksymään erilaisuutta ja moninaisuutta. Parhaimmillaan monikulttuurinen perhetyö on kulttuurien kohtaamisen väline, jonka avulla molemmat osapuolet voivat oppia toisiltaan ja löytää uusia kulttuurisia tapoja toimia.

Ristikari ym. (2016, 104) pohtivat tutkimuksessaan miksi lapsiperheiden koteihin tuodut palvelut ovat suurelta osin hävinneet, vaikka ne ovat sekä taloudellisesti että inhimillisesti mitattuna tehokkaimpia tapoja auttaa perheitä ja ehkäistä vanhempien uupumusta. He toteavat, että palvelujen pitäisi reagoida tilanteisiin ehkäisevästi jo aiemmin yhteisöjä vahvistamalla, ryhmämuotoisesti ja perheiden elinympäristöissä toimien.

3.2 Kasvatuskumppanuus ja osallisuus

Vanhempien ja kasvatustalon ammattilaisten välisestä vuorovaikutuksesta on käytetty historiassa useita erilaisia käsitteitä. Karilan (2006, 92–93) mukaan tällä hetkellä vallitsevana on käsite kasvatuskumppanuus, jossa kumpikaan osapuoli ei ole hallitsevassa asemassa, vaan vanhemmat ja ammattilaiset työskentelevät yhdessä lapsen parhaaksi. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan sitä, että vanhemmilla ja ammatti-ihmisillä on olennaista tietoa lapsesta. Kumppanuus perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen; vanhemmilla ja ammatti-ihmisillä on myös yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksessa.

Kumppanuuden vahvistaminen on nostettu lasten ja perheiden palvelujen yhdeksi keskeiseksi kehittämiskohteeksi (STM 2011). Kumppanuustyöskentelyn ja

osallisuuden vahvistamisen keskeinen periaate on Perälä ym. (2011, 20–21) mukaan se, että vanhemmat vastaavat viime kädessä omaa lastaan ja perhettään koskevasta päätöksenteosta ja ovat siinä osallisena. Palvelujen tavoitteena on tarjota perheille riittävästi tietoa, tukea ja vaihtoehtoja päätöksenteon tueksi. Tämä edellyttää perheen arvojen ja tarpeiden kunnioittamista, palveluiden välistä saumatonta yhteistyötä, palvelujen yhdistämistä perheen kannalta mielekkääksi kokonaisuudeksi sekä hyvää tiedonkulkua ja palveluiden uudelleen suunnittelua. Mitä enemmän vanhemmilla on tietoa perheen tilanteesta ja sen merkityksestä terveyteen tai hyvinvointiin ja mitä enemmän perhe voi vaikuttaa päätöksenteoon, sitä sitoutuneimpia perheet ovat omaehtoiseen terveyden edistämiseen. Osallisuuden ja kumppanuuden ajatellaan olevan yhteydessä perheiden itsemääräämiseen, palvelujen käyttöön ja hyvinvointiin.

Kasvatuskumppanuus parhaimmillaan on Karilan (2006, 94–99) esittämänä vanhempien osallisuuden vahvistamista, kasvatuskumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittämistä ja kumppanuuskulttuurin rakentamista uudelta pohjalta. Se vaatii vastavuoroista, jatkuvaa ja sitoutunutta vuorovaikutusta vanhempien ja ammattilaisten välillä. Lisäksi kuulluksi tuleminen, molemminpuolinen kunnioitus sekä lapsista ja työstä aidosti välittävä asenne ovat osa kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuus ei ole aina helppoa. Ammatilaisen täytyy hyväksyä vanhempien erilaisia näkemyksiä ja arvoja kasvatuksessa, kunhan ne eivät tuota vahinkoa lapselle.

Kekkonen (2012, 6) määrittelee kasvatuskumppanuuden suhdetyönä, jossa on kysymys suhteiden synnyttämisestä, tuottamisesta ja ylläpitämisestä. Kumppanuuden kaltaisen käsitteen yhteydessä henkilöstöltä vaaditaan osaamista erilaisia kumppanuussuhteita luonnehtivien piirteiden ja ominaisuuksien tunnistamiseksi ja oman ammatillisen roolin selkiyttämiseksi. Karilan (2006, 96) mukaan ammattilaisten näkökulmasta kasvatuskumppanuussuhteen luomisessa heillä on suurempi rooli ja vastuu. Erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan hyväksyminen ovat keskeisiä kumppanuuden ehtoja. Ammatilaisen tehtävä on luoda kasvatuskumppanuudelle otolliset puitteet. Samoja asioita vaaditaan myös vanhemmilta mutta vastuu näistä asioista on ammatillisella.

Halme, Vuorisalmi, Perälän (2014, 22) mukaan kumppanuus perustuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. Kumppanuus toteutuu vanhempien ja työntekijän välisessä yhteistyössä. Miten vanhemman lasta koskeva tietämys tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi ja jaetuksi vuoropuhelussa ammattilaisen kanssa. Keskeistä on lapselle merkityksellisten ihmisten huomioiminen palveluissa. Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen perheen arjessa on toiminnan keskiössä.

Osa ihmisarvoon liittyvää oikeutta on osallistua omaan arkeen ja oikeutta tulla kuulluksi, joista seuraa myös osallisuus päätöksenteossa. Halme ym. (2014, 22) korostavat, että lapsilla ja perheillä on oikeus itseään koskevaan päätöksentekoon (Lapsen oikeuksien julistus) ja olla mukana suunnittelemassa, kehittämässä ja arvioimassa heille tarjottuja palveluja. Osallisuuden edellytyksenä voidaan nähdä mahdollisuus valita, saada tietoa sekä vaikuttaa prosesseihin. Sovittuja käytäntöjä ja toimintamalleja tarvitaan osallisuuden edistämiseksi. Vanhempien osallisuus, vaikuttaminen, päätöksenteko ja tiedon kulku edellyttävät perheen ja työntekijän välistä yhteistyötä ja kumppanuutta.

Osallisuudessa on kyse lasten ja vanhempien vahvistuneesta kyvystä toimia, joka konkretisoituu osallistumisen kautta. Osallisuus muodostuu hallinnan tunteesta, pysyvyyden tunteesta, itsetunnosta, osaamisesta ja varmuudesta. Se tarkoittaa kuulemistä ja kuulluksi tulemistä, mahdollisuutta ilmaista mielipiteitä ja toiveita, mukana oloa päätöksenteossa sekä vastuun jakamista. (Perälä ym. 2011, 19.)

Louhelan (2016, 198) mukaan osallisuus yhteisössä merkitsee vaikuttamista, kuulluksi tulemistä ja tasavertaista keskustelukumppania. Vanhempien epävaakaalla työmarkkina-asemalla ja perheen heikolla taloudellisella tilanteella on yhteys muihin lastensuojelutarvetta määrittäviin ongelmiin. Heikko taloudellinen tilanne näkyy perheiden elämässä paitsi arkielämän niukkuutena, myös perheiden sisäisinä paineina. Mikäli vanhemmat eivät omien ongelmiansa keskellä kykene huomioimaan lapsen tarpeita, näkyy tämä vanhemmuuden heikentyneinä käytänteinä, kuten lapsen hoidon laiminlyönteinä sekä mahdollisena vanhemmuuden murtumisena.

Vanhempien osallisuutta ja sitoutumista voidaan Halmeen ym. (2010, 93) tutkimuksen mukaan edistää eri tavoin. Toimenpiteillä, jotka edistävät vanhemmuutta ja tukevat perhettä, varhaisella ongelmien tunnistamisella ja tuen oikea-aikaisella järjestämisellä, päätöksentekoa ja ongelmanratkaisua edistämällä sekä korostamalla perheiden omaa asiantuntijuutta. Vaikutukset vanhempiin liittyivät lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen, perheen toimintaan, vanhemmuuden taitoihin, itseluottamukseen vanhempana, vanhemmuuteen liittyvään stressiin sekä vanhempien tapaan tunnistaa ja ratkaista ongelmia tai olla osallisena päätöksenteossa.

3.3 Verkostoituminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Läheisverkoston suppeus tai sen puuttuminen kokonaan merkitsee yksinäisyyttä ja ulkopuolisuuden kokemusta. Virallisen järjestelmän eli sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarjoama tuki ei pysty korvaamaan läheisverkostoa. (Vuori 2012, 72.) Perheen sosiaalisten verkostojen ja niiltä saatavan tuen puute lisäävät perheen haavoittuvuutta. Omalta osaltaan tilanteeseen vaikuttaa se, että nykyiset vanhemmat ovat sukupolvi, joka ei voi kasvattaa omia lapsiaan täysin samalla tavoin kuin itseä on kasvatettu. He ovat tilanteessa, jossa vanhat toimintamallit eivät toimi ja myös uusien toimintamallien rakentumisen mahdollisuudet voivat olla rajallisia verkostojen puutteen vuoksi. Verkostojen puuttuessa ei ole mallia, miten toimia nyky-yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti. Lasten ja nuorten yhteisöjen moninaisuus on tuonut mukanaan uusia vanhemmuuteen kohdistuvia haasteita: mitä useammassa yhteisöissä lapsi tai nuori on mukana ja mitä vieraampia nämä yhteisöt ovat vanhemmille, sitä vaikeampi vanhempien on pitää kokonaisuutta hallinnassa. (Louhela 2016, 207.)

Louhelan (2016, 202–203) väitöskirjatutkimuksessa lastensuojelun tarvetta perusteltiin ensisijaisesti erilaisilla perheongelmilla, joiden pelättiin vaarantavan lapsen terveen ja tasapainoisen kasvun ja kehityksen. Kasvuympäristön puutteista johtuvat lasten ja nuorten syrjäytymisen riskit tiivistyvät kahteen toisiinsa kietoutuvaan selitysmalliin. Kyse on toisaalta perheongelmien periytymisestä, toisaalta

aikuisuuden ja lapsuuden välisen rajan epäselvyydestä. Erilaiset perheen kokonaistilanteeseen liittyvät ongelmat, kuten vanhempien työttömyys ja perheen taloudellisten resurssien niukkuus, vanhempien erotilanne, yleinen avuttomuus arkisissa asioissa sekä puutteet perheen sosiaalisissa tukiverkostoissa lisäsivät omalta osaltaan syrjäytymisen riskiä.

Perhetyön ohella tärkeitä ja vaikuttavia työmuotoja ovat erilaiset vertaistuen muodot. Rönkkö & Rytkösen (2010, 42) tutkimuksessa käsitellään esimerkkeinä erilaisia valmennusryhmiä, vanhempainkahviloita ja muita yhteisöllisyyttä lisääviä tapahtumia. Vertaistuki ja yhteisölliset työmuodot vaikuttavat nopeasti perheen arkeen ja voivat tuoda siihen helpotusta, laajentavat perheen elinpiiriä ja sitä kautta koko perheen toimintakykyä. Samanlaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten tapaaminen auttaa suhteuttamaan asioita, jakamaan kokemuksia ja mahdollisesti poistamaan perheen vaikeuksiin liittyviä häpeän ja syyllisyyden tunteita.

Syrjäytymisen ja siihen tiiviisti liittyvän koulun keskeyttämisen taustalla Nurmi (2/2011) toteaa usein olevan vanhempien alhaisen koulutustason, yksinhuoltajuuden sekä nuoren oppimisvaikeudet. Syyt syrjäytymiseen voivat olla myös yksilöllisiä, geneettisiä ja psykologisia. Tutkimus käsittelee nuoria, mutta mielestämme yhtä lailla kuten nuoret tulisi heidän vanhempiansa integroida yhteiskuntaan. Nuoria ja perheitä tulisi auttaa löytämään sellaisia sosiaalisia verkostoja, jotka voisivat tukea heitä.

Syrjäytyminen on usein yhdistetty mielenterveyshäiriöihin. Marttunen, Haravuori & Santalahti (2014, 144) korostavat ennaltaehkäisevää työtä ja tietoisia toimia joilla syrjäytymisen uhkaan voidaan puuttua jo varhaisessa vaiheessa, niin että tuetaan lapsen ja nuoren psykososiaalista kehitystä. On tärkeä tunnistaa ne lapset, nuoret ja perheet, joiden toimintakyky on laskenut ja heidän tukemiseksi tulee aktivoida riittävät tukitoimet hoidon perustasolla sekä toimivat ketjuhoidot erikoistuneissa palveluissa.

Muukkosen ym. (2014, 23–30) tutkimuksessa syrjäytymisen ehkäisyssä räätälöity, henkilökohtainen tuki ja yhteinen tekeminen lapsen ja nuoren kanssa lisäsi-

vät heidän itseluottamustaan ja vuorovaikutustaitojaan. Myös kuva tulevaisuudesta ja omista mahdollisuuksista vahvistuivat. Kahdenkeskiset keskustelut, yhdessä oleminen ja jo yksi arkea tukeva aikuinen, vaikuttaa nuorten arkeen positiivisesti. Suhde voi olla kaverillinen ja rento, mutta nuori tietää kuitenkin aikuisen olevan luotettava, tuttu ja pysyvä rinnalla kulkija, jolle voi kertoa kaikista asioista ja joka tukee elämässä tulevissa muutoksissa. Näkemyksemme mukaan samoilla menetelmillä voidaan ehkäistä myös vanhempien ja perheiden syrjäytymistä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Suomen Icehearts ry:n toiminnanjohtaja luovutti syksyllä 2016 tavatessamme tutkimuskäyttöön toiminnassa mukana olleille vanhemmille 19.10.2015 tehdyn kyselyn aineiston. Kyselyssä oli kartoitettu vanhempien/hoitajien tyytyväisyyttä Icehearts-toimintaan. Kyselyn vastauksia käytettiin aineistona tässä tutkimuksessa niiltä osin, jotka palvelivat tutkimuskysymystämme. Heikkilän, Jokisen ja Nurmelan (2008, 31) mukaisesti palveluiden kehittämisessä ja toteuttamisessa on lähdettävä liikkeelle asiakkaiden, eli tässä tutkimuksessa joukkueiden lasten vanhempien kokemuksista. Vanhempien/hoitajien kokemukset, toiveet ja tarpeet heidän saamastaan palvelusta, sekä kasvattajien kuvaukset perheiden kanssa nykyisin tehtävästä työstä muodostavat yhteiset teemat tutkimukselle.

Heikkilä ym. (2008, 60) toteavat, että kehittämisen tarpeen ja kohteiden osoittajina voivat toimia työyksiköissä aikaisemmin toteutettujen kehittämishankkeiden dokumentit ja arviointitulokset. Toisinaan kehittämishankkeen taustalla ovat työssä esiintyvät ongelmatilanteet tai työhyvinvointia heikentävät asiat, joiden syitä ei välttämättä tunnisteta. Valmis aineisto analysoitiin poimimalla aineistosta vanhempien vastauksia, jotka kuvasivat perheiden kanssa tehtävää työtä, toiminnan kehittämistarpeita ja vanhempien toiveita toiminnan kehittämiseksi. Vastaukset järjestettiin teoreettisen viitekehiksemme mukaisesti kolmeen perheiden kanssa työskentelyä kuvaavaan teemaan; perhetyö, kasvatuskumppanuus ja

osallisuus, sekä verkostoituminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Vanhempien kyselyn tulosten perusteella laadimme kasvattajien kyselyn samoihin teemoihin liittyen.

Vanhempien ohella työntekijät haluttiin osallisiksi kehittämään omaa työtään. Organisaation kasvattajille toteutettiin nettikysely heidän kokemuksistaan vanhempien ja perheiden kanssa työskentelystä. Kyselyn avulla pyrittiin etsimään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia vanhempien ja kasvattajien kokemuksista vanhempien ja perheiden kanssa työskentelystä. Kyselyn avulla kartoitettiin mm. kuinka usein ja missä kasvattajat tapaavat vanhempia ja perheitä, millaisia työmuotoja he käyttävät, mitkä asiat vaikuttavat mahdollisiin tapaamisiin sekä vanhempien verkostoitumiseen keskenään. Tutkimuksessa pyrittiin tarjoamaan näkökulmia ja ideoita mahdollisiin vanhempien ja perheiden kanssa työskentelyn sisällöllisiin kehittämiskohtiin, jotta voitaisiin entistä paremmin vastata toiminnassa mukana olevien vanhempien/hoitajien, perheiden, kasvattajien ja joukkueiden lasten tarpeisiin.

Heikkilä ym. (2008, 41) mukaan henkilöstön osaamisen kehittämisen lähtökohdaksi on nykyisen osaamisen ja tavoitellun osaamisen välinen kuilu. Tämän kuilun täyttämiseksi rakennetaan usein kehittämishankkeita, joilla samalla voidaan tarkastella kriittisesti myös organisaation ja yksilön toimintatapoja. Kysymyksiä ja kyseenalaistamista tulisi pitää positiivisena ja muutosten mahdollisuuksia avaavana asennoitumisena. Tavoitteena on organisaation oppiminen ja henkilökunnan osaamisen kehittäminen. Teorian, aiempien tutkimusten ja ammatillisuutemme avulla pyrimme löytämään perusteluita, tietoa sekä kehittämisideoita vanhempien/hoitajien, perheiden ja kasvattajien tarpeisiin heidän keskinäisessään yhteistyöhönsä.

Heikkilä ym. (2008, 33–38) mukaan, tutkiva kehittäminen lähtee kriittisyyden ajatuksesta, kysymyksistä ja kyseenalaistamisesta, jonka lähtökohdaksi on kysyvä asennoituminen. On osattava kysyä oikeita käytäntöön liittyviä kysymyksiä, jotta havaitaan kehittämiskohteet ja niiden oleelliset seikat. Kriittinen tarkastelu on siten osa tutkivaa asennoitumista kehittämisessä. Heikkilä ym. korostavat tutkijan ymmärrystä toiminnan perusluonteesta, sen tavoitteista, käytännön toiminnasta ja sen teoreettisesta perustasta tutkivan toiminnan perusta. Laaja tietoperusta ja

visio kehitettävästä asiakokonaisuudesta sekä kyky hankkia, tuottaa, lajitella, arvioida ja soveltaa tietoa edistävät realistista kehittämisen suunnittelua. Keskeistä kehittämistyössä ovat kyky tarkastella ja tunnistaa ilmiöiden taustaa, kyky tehdä päteviä päätelmiä näiden pohjalta, sekä taito ja halu tehdä aktiivista työtä muutoksen aikaansaamiseksi. Osaamisen ja kehittämisen tulosten tulisi näkyä asiakkaissa ja ympäristössä positiivisina vaikutuksina.

Myös Valli ja Aaltola (2015, 35) painottavat tutkijan valintojen merkitystä tutkimukselle. Jotta saavutetaan toisen kokemus ja hänen ilmaisunsa merkitykset mahdollisemman autenttisina on käytettävä tilannekohtaista harkintaa ja valittava kulloiseenkin tutkimukseen parhaiten soveltuvat toimintatavat. Heikkilä ym. (2008, 6) kiteyttävät tutkimuksen ytimen sanoin; ”Viisautta” voi tässä kohdassa olla se, että käytännön työntekijä käyttää hiljaista tietoaan ja ammattitaitoaan sen arvioimiseksi, onko esitetty idea sellainen, että sen tuottama lopputulos ratkaisee ongelman”.

4.1 Aineistoanalyysi tutkimusmenetelmänä

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisenä Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen, (2011, 13) pitävät aineiston ja tutkimusongelman tiivistä vuoropuhelua keskenään. Aineisto tarjoaa harvoin suoria vastauksia tutkimusongelmaan. Tarvitaan analyyttisiä kysymyksiä, jotka muotoutuvat ja tarkentuvat aineistoon tutustuttaessa. Vallin ja Aaltolan (2015, 20) sanoin: ”Tiede ei voi perustua dogmien, uskon, ihmetyksen, auktoriteetin tai intuition varaan, vaan tiedon lähteenä ja kriteerinä tieteessä on viime kädessä itse tutkimuskohteesta saatava kokemus”. Tässä tutkimuksessa etsitään aineistosta vastauksia kysymyksiin: Mihin vanhemmat ja perheet ovat tyytyväisiä nykyisessä toiminnassa? Mitä vanhemmat/huoltajat ja perheet toivovat lisää kasvattajien työltä sekä järjestön toiminnalta? Eli olemme kiinnostuneet heidän kokemuksistaan.

Aineistolähtöisessä lähestymistavassa tutkija etsii aineistosta teemoja, joista tutkittavat puhuvat. Tutkija voi lähteä teemoittamaan aineistoaan myös omien kysymystensä kautta. (Valli & Aaltola 2015, 61.) Ruusuvuori ym. (2011, 16) kehottavat

tutkijaa luopumaan omista ennakko-odotuksistaan ja kuuntelemaan aineistoaan, jolloin tutkija saa tilaisuuden löytää ja tuoda esiin jotain uutta: haastateltavien puheessa esiintyviä uusia jäsennyksiä. Tällaiset ennakko-oletusten murtumat ovat yleensä pelkästään hyväksi tutkimukselle.

Aineistoon tutustuttaessa on hyvä miettiä, mitkä elementit laajasta tekstimassasta auttavat erityisesti vastaamaan tutkimuskysymykseen. Miten aineistoa tulisi lähestyä ja lukea, mitä kysymyksiä sille voi ja on mielekästä esittää? Mitkä osat lopulta valikoituvat varsinaiseksi aineistoksi, mihin tulisi keskittyä, mitä sulkea ulkopuolelle ja miksi? Tämän kaltaiset tutkijan tekemät valinnat ja niiden perustelut selitetään tutkimusta raportoitaessa. (Ruusu vuori ym. 2011, 14.) Aineistossa olennaista tutkimuksellemme on perheiden kanssa tehtävään työhön liittyvät tulokset jotka osoittavat työn kehittämiskohtia ja joissa vanhemmat/ huoltajat esittävät toiveita siitä, mitä he toivovat toiminnalta. Tulokset on analysoitu teoreettisen viitekehiksemme mukaisesti.

Mason (2002, 148) muistuttaa, ettei aineistosta itsestään nouse mitään, eikä aineisto puhu, vaan tutkimuskysymys sekä tutkijan lukemisen tapa, tulkinta ja valinnat ohjaavat ja jäsentävät aineiston käsittelyä. Aineiston lukeminen tai sen alustava koodaaminen eivät ole analyttisesti neutraaleja, vaan pohjautuvat tutkijan ymmärrykselle siitä, millaisia ilmiöitä haltuun otettava tekstimassa sisältää, mikä siinä on olennaisinta ja mihin analyysissä erityisesti keskitytään.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analysoinnin eräänä tavoitteena on Vallin ja Aaltolan (2015, 47, 83–84) mukaan löytää keskeiset ydinkategoriat, perusulottuvuudet, jotka kuvaavat tutkittavaa kohdetta ja joiden varaan tutkimustulosten analysointi voidaan rakentaa. Tutkija kehittää käsitteellisesti mielekkäitä ydintee- moja kerätystä aineistosta. Aineistosta etsittiin toistuvia teemoja, kuvauksia vanhempien ja perheiden kanssa työskentelyn kehittämistarpeista. Yhteisten piirteiden etsiminen ei ole sama asia kuin yleistäminen. Yhteinen tarkoittaa tässä tutkimuksessa joukkueen vanhempien/huoltajien kuvaamien teemojen samankaltaisuuksien etsimistä, sen millaiset kokemukselliset teemat yhdistävät heitä ja ovat yhteisiä vain Icehearts-toiminnassa oleville vanhemmille ja perheille.

Tutkimus ei pääty siihen, että tutkijat selittävät tutkimaansa ilmiötä, vaan tutkijan on teoreettisen viitekehyksensä varassa osoitettava, mitä yleisimpiä johtopäätöksiä tuloksista voidaan vetää (Valli & Aaltola 2015, 71). Tässä tutkimuksessa tutkitaan Icehearts-järjestössä toteutettavaa vanhempien/hoitajien ja perheiden kanssa tehtävää työtä. Tutkimustuloksista tehdään yleisempiä johtopäätöksiä analysoimalla saatua tietoa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen sekä aikaisempiin tutkimuksiin perustuvan tiedon avulla.

4.2 Kyselylomake tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksessa perehdyttiin organisaatioon, sen toimintaan, työn sisältöön ja kokonaisuuteen kirjallisuuden, tutkimusten ja aineistoanalyysin avulla. Tutkimamme kirjallisuuden ja tutkimusaineiston perusteella muodostimme tiettyjä oletuksia perheiden kanssa tehtävästä työstä järjestössä, joiden perusteella muodostimme tutkimuksemme teoreettisen viitekehyksen. Hirsjärven ja Hurmeen (2006, 47) mallin mukaisesti vanhemmille toteutetun kyselyaineiston tulosten analyysin pohjalta kehitettiin haastattelurunko työntekijöille. Huomio suunnattiin työntekijöiden subjektiivisiin kokemuksiin samoista tilanteista, jotka vanhempien kyselyn tuloksissa olivat teoreettisen viitekehyksemme ja tutkimuksen kannalta merkittäviä.

Kyselyllä haluttiin selvittää, minkälaisia menetelmiä ja käytäntöjä kasvattajat tällä hetkellä käyttävät vanhempien/hoitajien ja perheiden kanssa työskennellessään. Millaisia työtapoja he pitävät tärkeinä ja mitkä ovat tällä hetkellä ne työmuodot, joista työskentelyn sisältö vanhempien/hoitajien ja perheiden kanssa muodostuu? Kuinka tärkeänä ja mahdollisena he kokevat nykyisten työtapojen kehittämisen vastaamaan vanhempien tyytyväisyyskyselyssään esittämiin toiveisiin ja tarpeisiin?

Tutkimuksessa päädyttiin toteuttamaan työntekijöiden haastattelu nettikyselynä. Somekhin ja Lewin (2005, 23) mukaisesti nettikyselyiden etuja ja hyötyjä ovat mm., ettei tutkijan tarvitse matkustaa paikan päälle tutkittavat tavoittaakseen. Nettikysely on edullinen; ei tarvitse käyttää rahaa postimerkkeihin, kirjekuoriin ja

papereihin. Kysymykset on helppo toimittaa tutkittaville. Vastaukset palautuvat välittömästi tutkittavien vastatessa ja ne ovat valmiina koneella. Todennäköisemmin enemmän vastauksia saadaan nettikyselyllä, jossa ei ole avoimia kysymyksiä ja vastaaminen on nopeaa. Nettikyselyihin liittyviä epäkohtina Vehkalahti (2008, 47–48) esittää mm. että kaikki henkilöt eivät käytä tai heillä ei ole mahdollisuutta käyttää tietokonetta. Vastaajat saattavat olla myös skeptisiä siitä paljastuuko heidän henkilöllisyyteensä, etenkin kaikista potentiaalisimpien vastaajien kohdalla, joten tämä voi vähentää motivaatiota vastata.

Flick (2011, 170–173) muistuttaa nettikyselyn saatesanojen merkityksen tärkeydestä. Alkuun on hyvä laatia tervetuliaisteksti, sekä kertoa miksi ja mihin tarkoitukseen tutkimus tehdään, korostaa tutkittavien mielipiteiden merkitystä ja heidän asiantuntijuuttaan, tuottamansa tiedon tärkeyttä. Aiheen mielekkyydellä on suuri merkitys sille, vastaako henkilö siihen vai ei. Jos vastaaja kokee, että aihe ei kosketa itseä tai kokee, että vastauksilla ei ole merkitystä tai ne eivät tuo muutosta, saattaa hän jättää vastaamatta. Strukturoidulla kyselyllä vastaajalla ei ole mahdollisuutta selittää vastauksiaan. Toisaalta jotkut pitävät enemmän nopeasti vastattavista kysymyksistä, jolloin ei tarvitse itse selittää kantaansa.

Kyselylomaketutkimusta voidaan käyttää Vastamäen (2010, 128) mukaan kun halutaan kerätä aineistoa monelta henkilöltä kuvaamaan erilaisia ilmiöitä. Kananen (2015, 204, 215) kiinnittää huomiota kysymysten asettelun haasteellisuutta ja kannustaa miettimään niitä tarkasti, jotta saadaan vastauksia oikeisiin kysymyksiin ja työyhteisö hyötyy saaduista vastauksista ja tuloksista. Tutkijan tehtävä kysymyksiä miettiessä on tehdä sellaiset kysymykset ja vastaukset, joiden avulla saadaan mahdollisimman kattavasti tietoa halutuista aiheista. Kyselyssä voi olla sekä avoimia kysymyksiä, jolloin vastaaja voi vastata mitä haluaa, että strukturoituja kysymyksiä, jolloin vastausvaihtoehdot ovat valmiina.

Hirsjärvi ja Hurme (2006, 37) toteavat kyselylomakkeiden käytön hyväksi silloin, kun lomakkeet on huolellisesti suunniteltu ja kun niillä pyritään selvittämään melko konkreetteja ja yksiselitteisiä ilmiöitä. Suurin etu on aineiston käsittelyssä ja nopeudessa. Lomakkeiden suurimpana heikkoutena on, että tutkijan mielestä

hyvinkin kattaviksi laatimat vastausvaihtoehdot harvoin tavoittavat vastaajan ajatusmaailman tai hänen maailmankuvansa olennaiset puolet.

Kyselylomake ja erityisesti sen tekeminen sähköisesti on Kanasen (2015, 284–298) mukaan vastaajaystävällinen keino tehdä tutkimusta. Vastaaja voi itse valita sopivan ajankohdan vastata kyselyyn, eikä muiden vastauksilla on merkitystä omille vastauksille. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla on paljon vuorotyötä tekeviä henkilöitä, joiden tavoitettavuus on helppoa verkkokyselyn avulla. Aineiston analysointi sähköisesti helpottaa tutkijaa, kun vastauksia ei tarvitse syöttää yksitellen tilastointi-ohjelmaan. Verkossa tehtävä kysely on ekologinen ja kustannustehokas tapa saada tietoa suureltakin määrältä ihmisiä, vaikka ympäri maailman. Tutkimuksessa kysely toteutettiin nettikyselynä, koska kohderyhmän henkilöt työskentelevät ympäri Suomea ja sähköisellä lomakekyselyllä saavutimme heidät hyvin. Vastaukset annettiin anonyymisti, jolloin vastaajat toivottavasti uskalsivat vastata rehellisesti. Sähköinen kysely helpotti aineiston analyysia ja nopeutti aineiston keruuta.

Verkkokyselyt ovat Kanasen (2015, 215, 288–298) mielestä mahdollisesti luotettavampia, koska tietokone ohjaa vastaajan vain hänelle kuuluviin kysymyksiin. Paperisessa lomakkeessa kaikki kysymykset ovat kaikkien vastaajien nähtävissä. Vastausajan päätyttyä saadut vastaukset voidaan analysoida tilasto-ohjelmalla ja tiivistämällä aineistoa. Saadut tulokset voidaan esittää mm. ristiintaulukoinnilla sekä avointen kysymyksen kertomisella ja analysoimisella. Toinen vaihtoehto on analysoida aineisto laadullisilla menetelmillä. Tuloksia voidaan esitellä erilaisilla taulukoilla, prosentteina tai teemoilla riippuen analyysimenetelmästä. Pelkät taulukot eivät kerro kaikkea, vaan ne pitää tulkita ja avata tutkimuksen lukijoille.

Edellä mainittuja seikkoja pohdittiin ennakolta ja luotettiin siihen, että tutkimuksessa on positiivinen kehittämisen näkökulma ja nettikyselyn kysymyksillä haastetaan työntekijät itse pohtimaan tarvettaan ja mahdollisuuksiaan vanhempien ja perheiden kanssa tehtävän työn sisällölliseen kehittämiseen. Haluttiin korostaa työntekijöiden kokemusta, ammatillisuutta, merkitystä ja osallisuutta vanhempien ja perheiden kanssa tehtävän työn sisällöllisen kehittämisen tutkimuksessa.

4.3 Kyselylomaketutkimuksen suunnittelu ja toteutus

Kysely lähetettiin kaikille 28 kasvattajalle ympäri Suomen, jotka huhtikuussa 2017 olivat toiminnassa mukana. Heistä 23 vastasi. Kysely toteutettiin nettikyselynä. Sen avulla pyrittiin selvittämään mitä vanhempien/hoitajien ja perheiden kanssa tehtävä työ on kasvattajien kuvaamana. Onko kasvattajilla samoja kehittämistarpeita vanhempien/hoitajien ja perheiden kanssa tehtävään työhön, kuin mitä vanhempien kyselyn tuloksissa tuli esiin? Jos yhtäläisiä kehittämistarpeita löytyy, miten tärkeänä ja mahdollisena kasvattajat kokevat kehittämisen? Hirsjärvi ja Hurmeen (2006, 47) mallin mukaisesti suunniteltiin työntekijöiden haastattelurunko perustuen vanhemmille tehdyn kyselyn aineistoanalyysin tuloksiin, joita tarkastelemme teoreettiseen viitekehikseemme kautta.

Tietokoneen analyysiohjelma helpottaa aineiston käsittelyä, mutta analysointi jää kuitenkin tutkijalle (Eskola ja Suoranta 2008, 205). Aineiston analysoimisessa käytimme sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Vertailemalla ja raportoimalla tutkimuksessamme vanhemmille/hoitajille tehdystä kyselystä analysoimme tuloksia sekä kasvattajille tehdyn kyselylomaketutkimuksen analyysin tuloksia, pyrittiin tuottamaan tietoa, jota järjestö voi hyödyntää jatkossa toimintansa kehittämisessä vanhempien/hoitajien ja perheiden kanssa tehtävässä työssä.

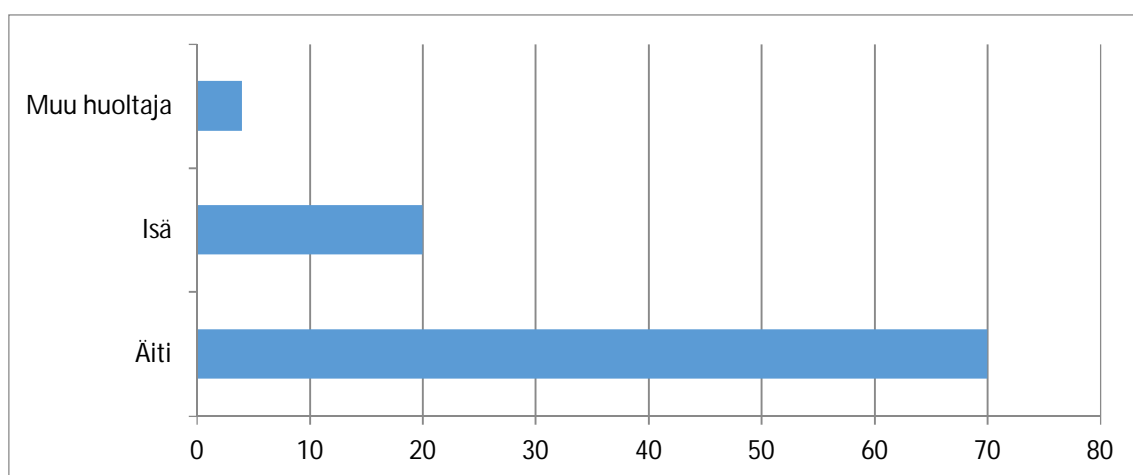
5 VANHEMPIEN KOKEMUKSIA

Tutkimuksessa on käytetty kahta aineistoa. Ensimmäinen on Suomen Icehearts ry:n vuonna 2015 joukkueidensa vanhemmille tehdyn nettikyselyn tulokset. Kyselyssä kartoitettiin vanhempien tyytyväisyyttä Icehearts-toimintaan. Toinen on laatimamme kysely kasvattajille. Tässä luvussa esitetään vanhemmille tehdyn kyselyn tulokset niiltä osin kuin ne vastasivat tutkimuskysymykseemme, sekä näistä tuloksista tekemämme analyysi. Icehearts luovutti meille vanhemmille tehdyn kyselyn kysymykset ja tulokset. Kysely sisälsi sekä suljettuja, että avoimia

kysymyksiä. Emme tiedä miten Iceheartsissa on näitä tuloksia analysoitu. Vanhempien tulosten analyysi esitetään tässä kappaleessa teoreettisen viitekehyysemme kolmen teeman kautta: perhetyö, kasvatuskumppanuus ja osallisuus, verkostoituminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Vanhempien vastauksista lainatut suorat sitaatit on erotettu muusta tekstistä lainausmerkeillä.

5.1 Kasvattaja perheiden tukijana

Kyselyyn vastasi 94 vanhempaa/hooltajaa, joista 70 äitiä, 20 isää ja 4 muuta hooltajaa (Kuvio 2.). Äitien suuri vastaajamäärä johtuu siitä, että useat toiminnassa olevat lapset tulevat yhden hooltajan perheestä. Appelqvist- Schidlechnerin ym. (2017, 27) tutkimuksessa Icehearts-lasten hyvinvoinnista ja toiminnan vaikuttavuudesta todettiin, että lapsista ydinperheessä isän ja äidin kanssa asuu noin joka neljäs (27 %), pääsääntöisesti äidin luona asui noin puolet (56 %), isän kanssa asui 5 prosenttia lapsista ja 10 prosenttia vuorotellen molempien vanhempien luona. Kahdella prosentilla lapsista oli muunlaisia asumisjärjestelyjä. Nämä lapset ovat todennäköisesti samoja, joiden hooltajuus sijoittuu kuviossa 2 kohtaan muu hooltaja.

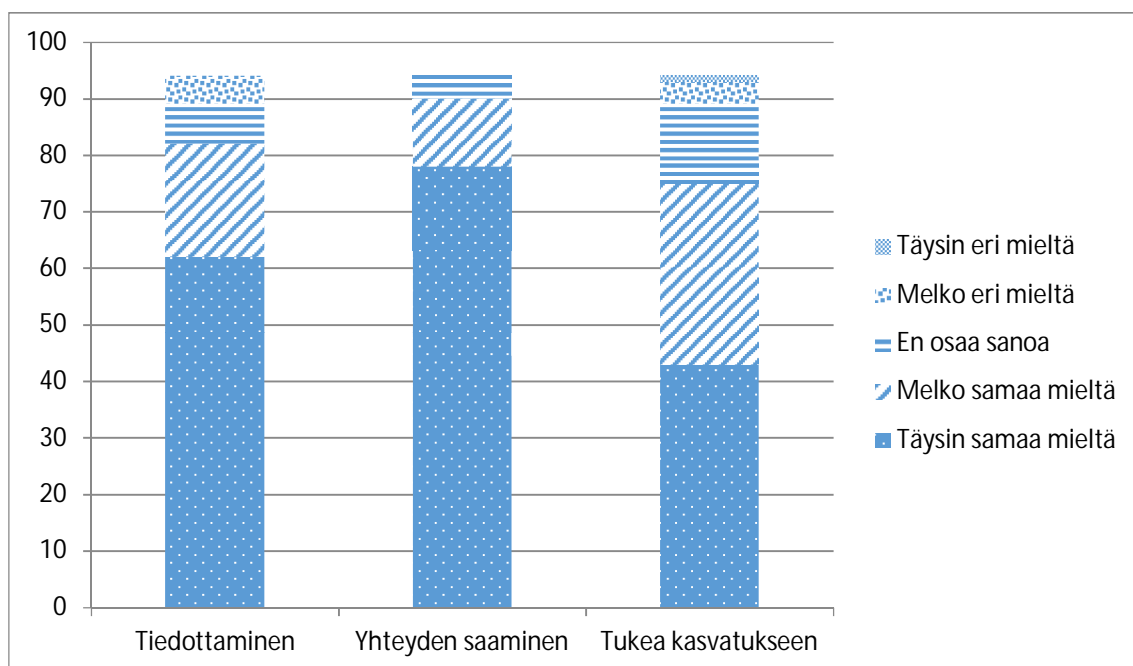

KUVIO 2. Iceheartsin kyselyyn vastanneet vanhemmat / hooltajat (n=94)

Vanhemmista/hooltajista 30 oli Vantaalta, 28 Helsingistä, 16 Ulvilasta, 10 Espoosta, 4 Lahdesta ja Seinäjoelta sekä 2 Riihimäeltä. Heistä suurimmalla osalla

oli yksi lapsi toiminnan piirissä ja lopuilla kaksi tai kolme lasta joukkueessa mukana. Erot kaupunkien välillä vastaajien määrässä johtuvat joukkueiden määristä kyseisissä kaupungeissa. Pääkaupunkiseudulla joukkueita on useampia, pienimmissä kaupungeissa vähemmän. Pääkaupunkiseudulla toimintaa on ollut kauemmin, joten pääkaupunkiseudun vanhemmilla on enemmän kokemusta toiminnasta ja todennäköisemmin useampi lapsi mukana toiminnassa, joten heillä on ehkä siksi myös helpompi vastata kysymyksiin.

Vastausten perusteella (Kuvio 3.) vanhemmat/ huoltajat vaikuttivat pääosin olevan tyytyväisiä tulevista tapahtumista tiedottamiseen sekä siihen, miten hyvin saavat yhteyden kasvattajaan. Viides osa vastaajista ei osannut sanoa tai oli melko eri mieltä siitä, saako riittävästi tietoa tulevista tapahtumista. Avovastauksissa vanhemmat toivoivat kasvattajilta tapahtumista tiedottamista ajoissa, sekä säännöllisiä tapaamisia ja yhteydenottoja lapsen asioissa.

KUVIO 3. Kasvattaja tukee minua kasvatukseen liittyvissä asioissa, tiedottaa riittävästi tapahtumista ja saan häneen yhteyden aina tarvittaessa (n=94)

Halme ym. (2010, 27) tutkimuksessa vanhempien kokemuksista perheiden palveluista todettiin, että vaikka vanhemmat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä palve-

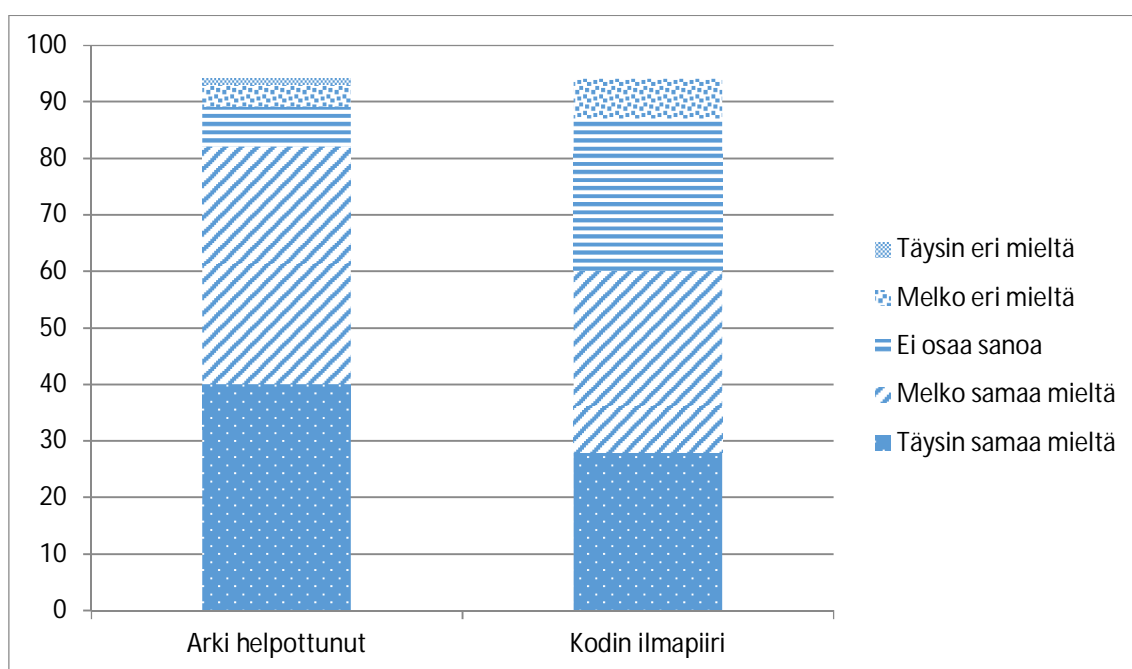
luihin, niin siitä huolimatta he ovat saattaneet kokea yhteistyön ammattihenkilöstön kanssa lähinnä tiedon vaihtamisena. Tiedon vaihtamista leimaa tiedon yksipuolinen ilmoittaminen tai vanhemmat ovat kokeneet tulleensa suljetuiksi yhteistyön ulkopuolelle, jolloin he eivät ole kokeneet tulleensa kuulluiksi. Hyvän vanhempi ja ammattihenkilöstön välisen yhteistyön on koettu vähentävän vanhempien kokemaa stressiä etenkin lapsen ja perheen elämäntilanteeseen, kuten koulun aloittamiseen liittyvien siirtymien yhteydessä. Yhteistyön on todettu lisäävän työntekijöiden tyytyväisyyttä työhönsä, parantavan työntekijöiden keskinäisiä suhteita ja suhdetta perheeseen sekä parantavan yleensä vuorovaikutusta.

Lapsen kasvatukseen saamastaan kasvattajan tuesta vajaa puolet vanhemmista oli täysin samaa mieltä ja kolmannes melko samaa mieltä. Saamaansa tukeen osittain tai täysin tyytymättömien vastaajien osuus on merkittävä tieto ja palaute toiminnasta. Vanhemmilta kysyttiin mitä he toivoisivat lisää toiminnalta. He toivoivat enemmän apua lapsen käytösongelmiin kotona ja koulussa, sekä enemmän kasvattajan aikaa yksittäisille perheille. Appelqvist-Schmidlechnerin ym. (2017, 28) tutkimuksessa Icehearts-lasten perheissä korostuivat erityisesti lapsiin liittyvät huolet. Heidän tutkimuksessaan noin puolet Icehearts-lasten huoltajista ilmaisi lapsen liittyvän huolensa. Muita erityisiä huolenaiheita olivat vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen liittyvä huoli sekä perheenjäsenen sairaus.

Yli kolmanneksella vanhemmista oli Halme ym. (2014, 96) tutkimuksessa perheiden kokemuksista perheiden palveluissa huolta lapsen sosiaalisista suhteista, kuten kiusaamisesta ja kaverisuhteista, tunne-elämästä sekä tietokone- ja konsolipelien pelaamisesta. Näihin huoliin saatiin kuitenkin tukea harvemmin. Tämä on merkittävä tulos, sillä tiedetään, että esimerkiksi ahdistuneisuus ja pelot ovat lapsilla melko yleisiä. Yleisesti lasten tunne-elämää ja sosiaalisia taitoja tulisi vahvistaa jo varhain, sillä nämä ovat voimavaroja, joilla voidaan välttää myöhempien ongelmien syntymistä. Esimerkiksi mielenterveyden ongelmilla voi olla pitkäkestoisia, inhimillisiä ja taloudellisia seurauksia, koska ne voivat vaikuttaa muun muassa oppimiseen, kouluttautumiseen ja työuraan.

Kuviossa 4 on kuvattu vanhempien/huoltajien vastauksia toiminnan vaikutuksista arkeen ja kodin ilmapiiriin. Suurin osa vastaajista oli melko tai täysin samaa mieltä

siitä, että perheen arki on helpottunut ja lapsen hyvinvointi parantunut, lapsen aloitettua toiminnassa. Kuitenkin viides osa ei osannut sanoa tai oli melko tai täysin eri mieltä arjen helpottumisesta. Kodin ilmapiirin yli puolet vastaajista koki parantuneen, mutta kolmasosa vastaajista ei osannut sanoa tai oli melko eri mieltä asiasta. Yhtenä vastauksia selittävänä tekijänä voi olla toiminnan pitkäkestoisuus. Alkuun lapsen oireilu ja pahoinvointi voivat lisääntyä, tasoittua ajan kuluessa ja vaikuttaa sekä lapsen, että perheen arkeen ja hyvinvointiin vasta viiveellä, pitemmän ajan kuluttua toiminnan aloittamisesta.

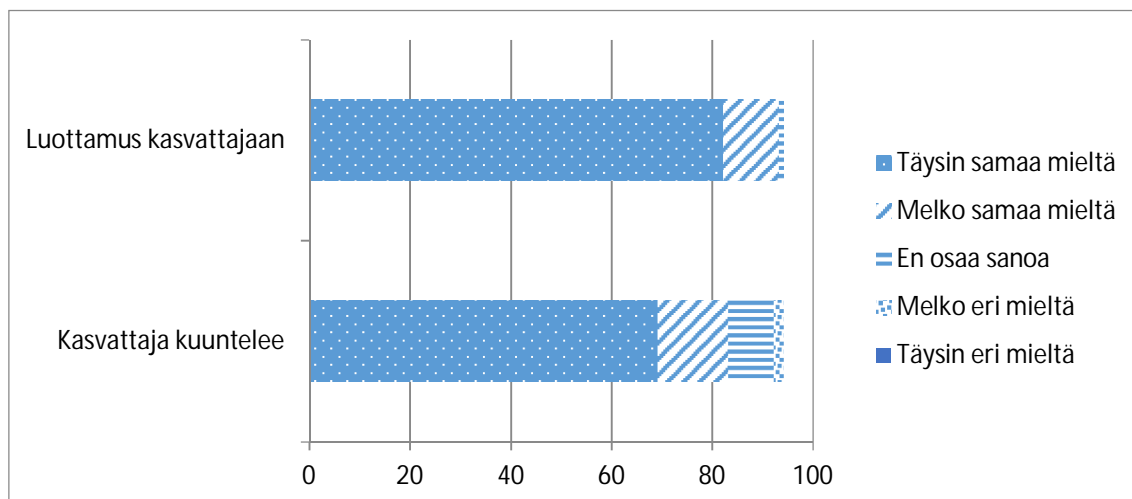
KUVIO 4. Perheeni arki on helpottunut ja kotini ilmapiiri on parantunut, kun lapseni on aloittanut Icehearts-toiminnan (n=94)

Lapsuuden kodin ilmapiirin sekä lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen merkitys nuorten hyvinvointiin osoittautui merkittäväksi Ristikari ym. (2016, 102–104) tutkimuksessa. Nuoret jotka olivat saaneet vanhemmiltaan myönteistä palautetta tai puhuneet vanhempien kanssa iloistaan ja suruistaan, olivat elämänsä ja sen eri osa-alueisiin tyytyväisempiä, kuin vähemmän keskustelemissa perheissä kasvaneet nuoret. Lasten ja nuorten oppimisvaikeuksien, käytösongelmien sekä muiden vaikeuksien taustalla saattaa olla geneettisiä tai neurologisia syytä, mutta ympäristötekijöihin kuten perheeseen, koulunkäyntiin ja sosiaalisiin

suhteisiin tai harrastuksiin voidaan vaikuttaa. Aiemmista tutkimuksista tiedetään, että vaikeasti mitattavilla asioilla, kuten muutoksilla arjen käytännöissä, perhesuhteiden jatkuvuudella sekä vertaissuhteilla on lasten kokemusmaailmassa suuri merkitys.

Appelqvist-Schmidlechnerin ym. (2017, 29) tutkimus osoitti, että Icehearts-lapset ovat kokeneet kouluikään mennessä enemmän erilaisia muutoksia sekä epäsuotuisia elinolosuhteita verrokkilapsiin (ei Icehearts-toiminnassa mukana oleviin lapsiin) verrattuna. Muutokset liittyivät yleisimmin vanhempien eroon, perherakenteen muutoksiin, perheenjäsenen vaikeaan sairauteen sekä vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmiin. Vanhempien eron oli kokenut lähes kaksi kolmesta Icehearts-lapsesta (60 %).

Suurin osa vanhemmista/ huoltajista vastasivat olevansa hyvin samaa mieltä siitä, että kasvattaja kuuntelee heitä ja erityisesti vanhempien luottamus kasvattajaa kohtaan oli suurta. Muutama vastaajaa oli melko eri mieltä siitä, kuunteleeko kasvattaja häntä riittävästi lasta koskevissa asioissa ja pari ei osannut sanoa kuunteleeko. Vanhemman kokemus kuulluksi tulemisesta lastansa koskevissa asioissa on merkityksellistä, sekä luottamus siihen, ettei kasvattaja tee päätöksiä vanhemman yli. Yhteydenpito ja tietojen jakaminen vanhempien ja kasvattajien välillä on tärkeä osa luottamusta ja kasvatuskumppanuutta. Asioista voidaan olla eri mieltä, mutta kummallakin osapuolella pitäisi olla mahdollisuus kertoa näkemyksensä, mutta vanhempi/ huoltaja tekee lopullisen ratkaisun. Lapsen etu tulee ottaa huomioon asioista päätettäessä ja kasvattajan tulee huolehtia, että päätökset ovat lain mukaisia. (Kuvio 5.)

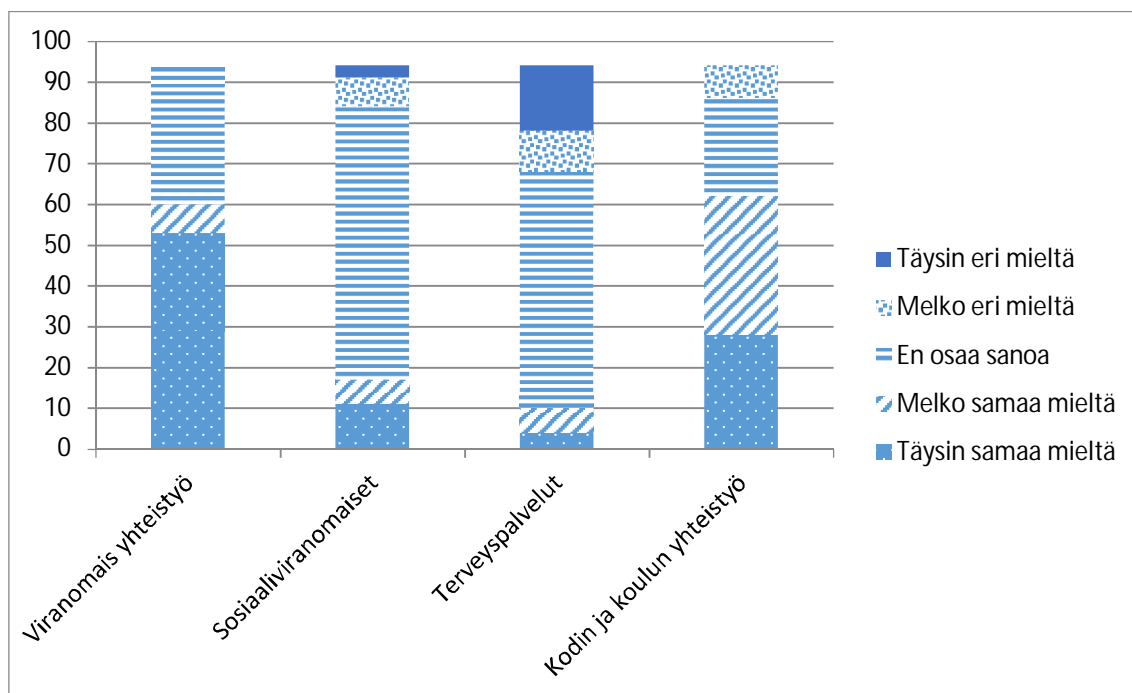
KUVIO 5. Luotan lapseni Icehearts-kasvattajaan ja kasvattaja kuuntelee minua riittävästi lastani koskevilla asioilla (n=94)

Vanhemmat/hoitajat luottavat kasvattajiin paljon. Näin suuren luottamuksen pitäisi rohkaista ja kannustaa kasvattajia lähestymään vanhempia/hoitajia myös kipeissä ja ikävissä asioissa, joita tämän kaltaisessa työssä väistämättä tulee eteen. Wickström (2014, 36) mukaan Icehearts-vanhempien luottamuksen lunastaminen on haaste, koska joillain vanhemmilla voi olla ennakkoluuloja koko toimintaa kohtaan ja jotkut vanhemmista jättäytyvät epävarmuutensa vuoksi takalalle toiminnassa. Kyse saattaa hänen mukaansa olla myös leimautumisen pelosta: "...minun poikani ei pelaa missään sossujengissä".

5.2 Kasvattaja kasvatuskumppanina, osallisuuden tukijana

Kuviossa 6 on kuvattu vanhempien/hoitajien kokemuksia kasvattajalta saamastaan avusta eri palveluissa tai tuesta viranomais-yhteistyössä. Vastaukset hajaantuivat enemmän kuin muissa kysymyksissä ja en osaa sanoa -vastausten määrä on suuri. Saamastaan tuestaan kasvattajalta kodin ja koulun yhteistyöhön suuri osa vanhemmista oli tyytyväisiä, mutta kuitenkin kolmannes vastaajista ei osannut sanoa, tai oli melko eri mieltä asiasta. Koulun kanssa kasvattajat työskentelevät tiiviisti, joten vanhempien kokemus saamastaan tuesta koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön on ymmärrettävää. Entäpä en osaa sanoa ja melko eri-

mieltä vastanneet vanhemmat? Kokevatko vanhemmat oman roolinsa yhteistyössä koulun kanssa vähäisemmäksi kuin kasvattajan roolin, jos vanhemmat eivät itse osaa olla aktiivisia tai toimia koulun suuntaan? Voiko olla, että jos vanhemmat itse kokevat yhteistyön koulun kanssa epämiellyttävänä tai pelottavana voivat he myös ”jättäytyä” ulos yhteistyöstä ja odottaa kasvattajan hoitavan asiat.

KUVIO 6. Saan tarvittaessa kasvattajalta tukea viranomaisyhteistyössä, sosiaaliviraston kanssa asiointi on helpompaa, olen saanut apua terveyspalveluista ja koulun ja kodin yhteistyö on helpompaa (n=94)

Noin kuudes osa vastaajista kokee, ettei ole saanut tukea terveyspalveluihin kasvattajalta ja suurin osa vastaajista ei osannut sanoa. Muutama vanhempi/ huoltaja oli vastannut, että ei ole saanut tukea sosiaaliviranomaisten kanssa asiointiin ja suurin osa ei osannut sanoa. Kysymyksessä tai vastauksissa ei käy ilmi, tarkoittavatko he tukea itselle vai lapseen kohdistuvissa asioissa. Vanhemmat mahdollisesti tarvitsevat lisää tukea omiin tai perheen muiden lapsien viranomaisyhteistyöhön sosiaali- ja terveyspalveluissa. Ehkä vanhemmat eivät ole osanneet pyytää kasvattajalta tarvitsemaansa apua ja tukea terveys- ja sosiaaliviranomaisten kanssa työskentelyyn, jos kyse on ollut jonkun muun perheenjäsenen asioista kuin joukkueeseen kuuluvan lapsen tai avun pyytäminen koetaan häpeää tuottavaksi asiaksi.

Myös Appelqvist-Schmidlechnerin ym. (2017, 35) tutkimuksessa julkisen sektorin tarjoamien palveluiden käytöstä huolimatta Icehearts-lasten vanhemmat kokivat verrokkilasten (ei Icehearts-toimintaan osallistuvien lasten) vanhempia yleisemmin jäävänsä vaille riittävää apua. Perheistä 59 prosenttia arvioi saavansa tarvittaessa apua.

Kokevatko vanhemmat merkityksellisimmäksi tuen, joka on vahvistanut heitä omien asioidensa hoitamisessa, ei niinkään tuen, jossa työntekijä tekee asiat vanhemman puolesta? Yhteistyössä viranomaisten kanssa vanhempia tulisi ottaa mukaan keskusteluun ja päätöksentekoon täysivaltaisena verkoston jäsenenä. Toisaalta vanhempi voi ymmärtää kysymyksen myös siten, että onko kasvattaja aidosti kiinnostunut vanhemman mielipiteistä, arvostaa ja kunnioittaa niitä. Molemmissa tapauksissa kasvattaja on kasvattaja, vanhemmat lapsensa ensisijaisia huoltajia ja päätösvaltaisia.

Yli puolet vastaajista on kertonut olevansa täysin tai melko samaa mieltä siitä, että saa tarvittaessa kasvattajalta tukea viranomaisyhteistyössä. Minkälaista apua vanhemmat olisivat kaivanneet? Olisiko virastoissa asiointi koettu hankalaksi huolimatta kasvattajalta saadusta tuesta? Ovatko kaikki vastaajien maahanmuuttajaperheiden vanhemmat kielitaitonsa perusteella ymmärtäneet mitä kysymyksessä tarkoitetaan viranomaisyhteistyöllä? Mitä tarkalleen tuella tässä tarkoitetaan ja millaista tukea vanhemmat konkreettisesti toivoisivat suhteessa viranomaisiin? Sosiaali- ja terveystoimessa käsiteltäviin asioihin voi liittyä vanhemman kokemaa häpeää ja syyllisyyttä. Myös sillä voi olla merkitystä, että kasvattaja on mies ja vanhempi pääsääntöisesti nainen, jolla voi olla vaikea avata henkilökohtaisia asioitaan miestyöntekijälle. Maahanmuuttaja perheiden äitien kohdalla tilanne voi olla vielä monimutkaisempi.

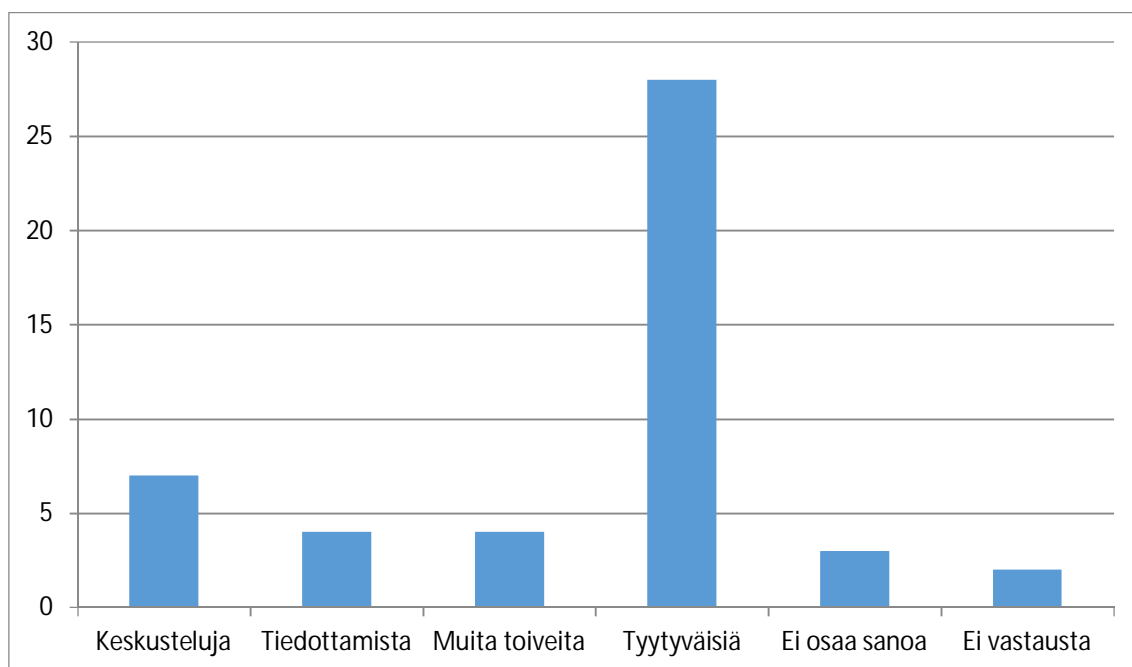
Voiko olla myös niin, että jotkut vanhemmat/huoltajat voivat olla tyytyväisiä, jos suhde kasvattajaan on etäinen, jolloin ei ole pelkoa, että kasvattaja joutuisi puuttumaan vanhempien/huoltajien, perheen sisäisiin asioihin, epäkohtiin? Onko riittävä etäisyys myös osalle kasvattajista helpompaa? Ei tarvitse puuttua, kun ei

tiedä. Appelqvist-Schmidlechnerin ym. (2017, 55) tutkimuksessa tutkijoita pohdittiin Icehearts-vanhempien passiivisuus vastaamisessa tutkimuksen kyselylomakkeeseen. Vastauksissa esiintyi suhteellisen paljon täyttämättä jääneitä kohtia. Selittävinä tekijöinä tutkijat arvelivat olevan sen, että kyselylomake oli vain suomenkielellä, joten kaikki vanhemmat eivät ehkä ymmärtäneet kaikkia kysymyksiä ja jättivät siksi vastaamatta. Osa kysymyksistä saattoi tutkijoiden mukaan olla myös liian sensitiivisiä, jolloin niihin ei haluta vastata ettei ”paljasteta” perheen sisäisiä ongelmia.

Vartiamäki & Niemelä (2010, 17) pitävät kasvattajan ammatillisuuden olennaisena osana sitä, ettei kasvattaja pelkää puuttua lapsen huonoon käytökseen. Puuttumatta jättäminen on pelkäämistä tai välinpitämättömyyttä. Mielestämme kasvattajan ammatillisuutta on rohkea puuttuminen myös vanhempien toimintaan, silloin kun se ei ole lapsen edun mukaista. Rantasen (2010, 158–159) mukaan vanhemmat tarvitsevat työntekijän horjumattoman tuen, hänen läsnäoloon ja pysyvän, luottamuksellisen suhteen hänen kanssaan, jotta he voivat työstää omat vaikeutensa. He tarvitsevat työntekijän joka ei pelkää vaikeiden asioiden selvittelyä ja uskoo tinkimättömästi myönteisen muutoksen mahdollisuuteen.

5.3 Kasvattaja verkostoitumisen mahdollistajana, syrjäytymisen ehkäisijänä

Kuvioiden 7 ja 8 vastauksissa vanhemmat/ huoltajat esittivät toiveita siitä, mitä he toivoivat lisää Icehearts-kasvattajalta ja Icehearts-toiminnalta. Vanhempien vastaukset, toiveet on jaettu eri kategorioihin. Vastauksista laskettiin vanhempien erilaisia toiveita sen mukaisesti, kuinka usein ne oli vastauksissa mainittu. Vastajaat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä kasvattajalta saamaansa tukeen. Kolme vastaajaa oli vastannut, että ei osaa sanoa ja kaksi oli laittanut vastaukseen viivan. Keskustelujen ja tiedottamisen lisäksi vanhemmat/ huoltajat toivoivat perheen yhteistä tekemistä kasvattajan kanssa. Lapsille toivottiin joukkuetoiminnan lisäksi enemmän vapaa-ajan toimintaa. Vanhemmat toivoivat kasvattajilta säännöllisiä yhteydenottoja ja tapaamisia, esimerkiksi kerran keväällä ja syksyllä lapsen kuulumisista. Lisäksi toivottiin vanhempainiltoja, sekä apua lapsen käytösongelmaan kotona ja koulussa. (Kuvio 7.)

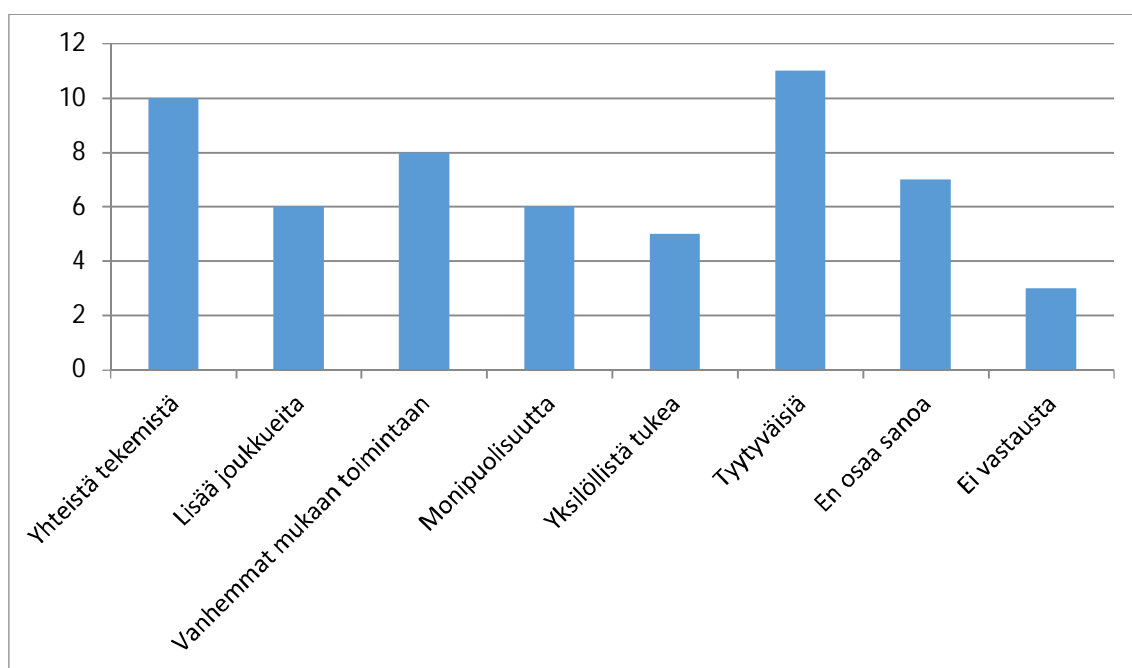
KUVIO 7. Minkälaista tukea kaipaisit lisää Icehearts-kasvattajalta? (n=44)

Vanhemmat toivoivat kasvattajilta enemmän henkilökohtaisia keskusteluja lapsen asioista, sekä tiedottamisen parantamista. Vanhemmat kaipasivat kasvattajilta myös enemmän tukea yhteistyöhön sosiaalitoimen ja terveydenhuollon kanssa. Vanhemmat toivoivat muun muassa yhteistä tekemistä kasvattajan kanssa, jolloin voisi samalla jutella rauhassa, sekä säännöllisiä yhteydenottoja ja enemmän aikaa keskustelulle. Tiedottamisessa toivottiin monipuolisuutta eri tiedotusvälineillä, sekä tiedottamisen oikea-aikaisuutta. Vanhempien vastauksista välittyi henkisen tuen tarve, vahvistaminen, kannustaminen ja tukeminen toimimaan itsenäisesti vanhempana, ottamaan vastuuta lapsen ja perheen asioista. (Kuvio 7.) Appelqvist-Schmidlechnerin tutkimuksessa (2017, 49) Icehearts-lapsen huoltajille yleisimpiä kasvatushaasteita olivat vanhempien vaikeus asettaa lapselle iänmukaisia rajoja ja sääntöjä, luoda rutiineja ja perinteitä perheen arkeen sekä osallistua lapselle tärkeisiin tapahtumiin.

Vuoren (2012, 30–31) väitöskirjatutkimuksen mukaan perheiden palveluissa yksinhuoltajaäidit kaipasivat tiedollista, emotionaalista ja konkreettista tukea sekä arviointitukea ja he kokivat saamansa sosiaalisen tuen eri tavoin eri tilanteissa.

Joskus sosiaalinen tuki lisäsi heidän hyvinvointiaan, joskus sen taas koettiin vähentävän sitä, aiheuttavan lisästressiä, lisäävän riippuvuuden ja pärjäämättömyyden tunnetta. Toiset kokivat jonkun asian tukena, toiset taas saman asian selviytymistään estävänä tekijänä.

Kuviossa 8 on esitetty vanhempien/hoitajien toiveita toiminnalta. Vastaajista suurin osa oli tyytyväisiä nykyiseen toimintaan ja toiminnan kokonaisvaltaisuuteen lasten ja perheiden arjessa. Useat vanhemmat/hoitajat toivoivat enemmän yhteistä tekemistä oman perheen ja kasvattajan kanssa. Vanhempien mielestä perheen yhdessä tekeminen parantaa perheen keskinäisiä suhteita ja eräs vanhempi mainitsi, että: "...vanhemmat huomaavat, että yhdessä voi tehdä kivojakin asioita perheenä".

KUVIO 8. Mitä toivoisit lisää Iceheartsilta ja Icehearts-toiminnalta? (n=51)

Vanhemmat/hoitajat toivoivat enemmän yksilöllistä tukea niin lapselle kuin vanhemmalle. Vanhemmuuteen toivottiin tukea ja vanhempien ottamista mukaan toimintaan. Yhteisiä viikonlopputapahtumia ja viikonloppuleirejä, sekä tilaisuuksia joissa vanhemmat voisivat tavata toisia vanhempia ja perheitä, verkostoitua, toivottiin myös. "Yhteisen tekemisen ei tarvitse olla kovinkaan ihmeellistä, koska tärkeämpää on muiden perheiden tapaaminen ja mukava yhdessä tekeminen",

mainitsi eräs vanhempi. Monipuolisuutta toimintaan toivottiin erilaisten lajien ja tutustumiskäyntien muodossa. Lisää joukkueita, tyttöjoukkueita ja toimintaa ympäri Suomen toivottiin myös.

Samat ilonaiheet koskettivat Appelqvist-Schmidlechnerin (2017, 28) tutkimuksen mukaan Icehearts-perheitä kuin verrokkiperheitäkin (ei Icehearts toiminnassa olevia perheitä). Yleisimmät ilonaiheet liittyivät lapseen, lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen sekä perheenjäsenten hyvään terveyteen.

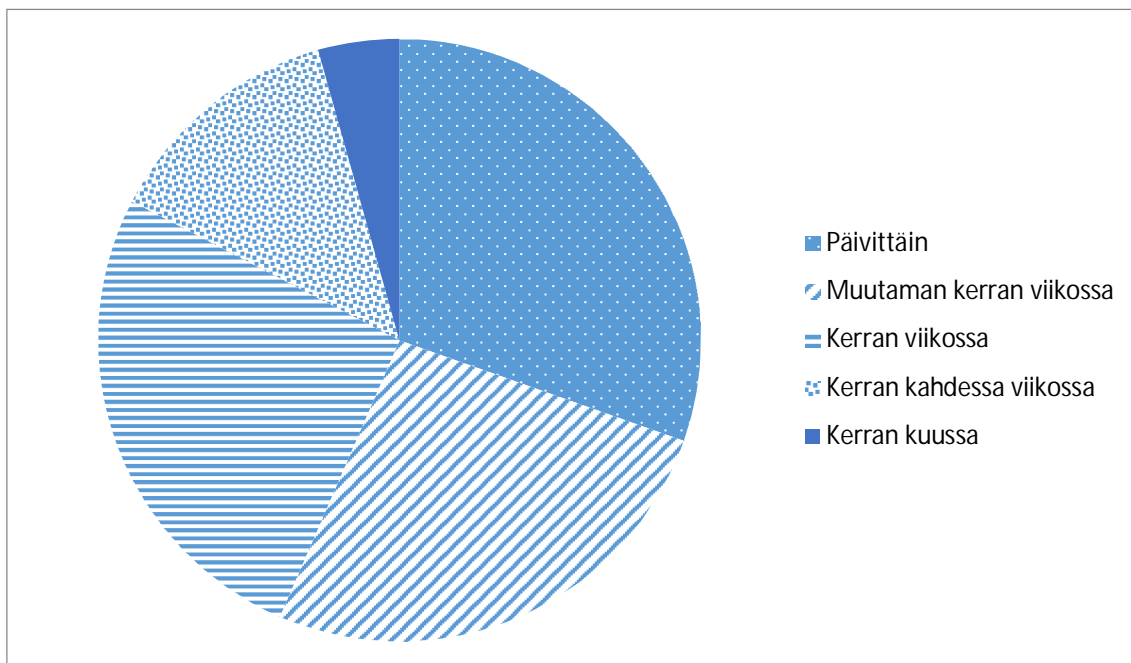
6 KASVATTAJIEN KOKEMUKSIA

Tässä luvussa esittelemme kasvattajille tekemämme nettikyselyn tulokset ja tulosten analyysin. Kyselyssä oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Tulosten analyysi on esitetty viitekehyksemme kolmen teeman kautta. Kasvattajien vastauksista suoraan lainatut sitaatit ovat erotettu muusta tekstistä lainausmerkeillä.

6.1 Perheiden tukemisen monimuotoisuus

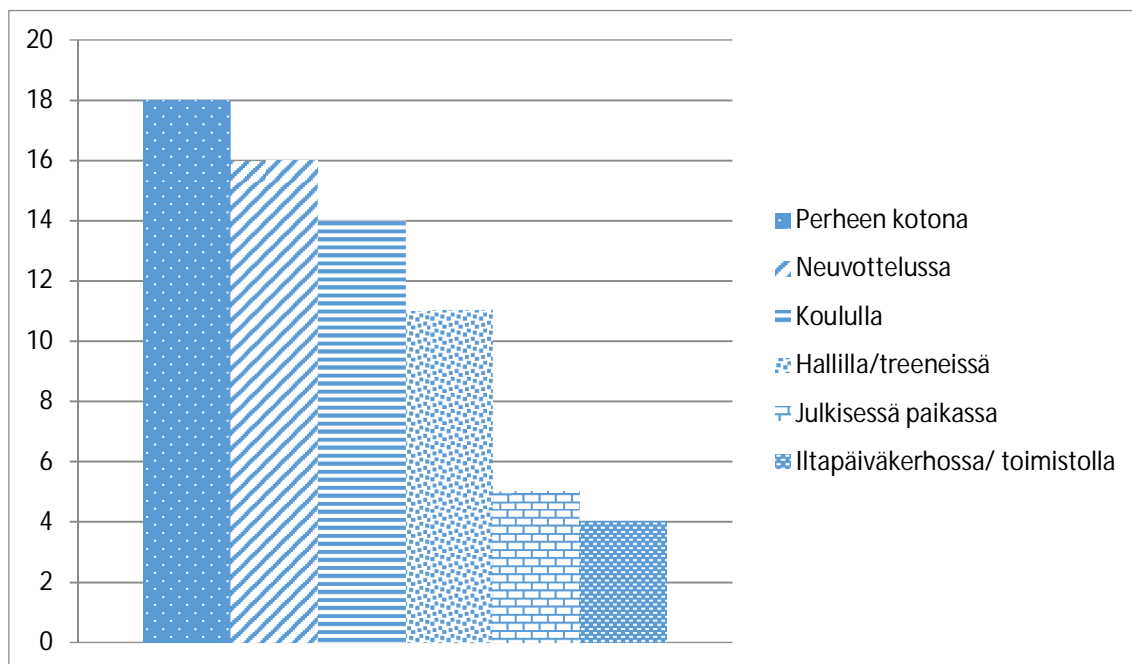
Suurin osa kasvattajista kertoi kyselymme perusteella tapaavansa vanhempia vähintään kerran viikossa, mutta kaikki vähintään kerran kuussa, kuten kuviossa 9 esitetään. Avovastauksissa kasvattajat kertoivat, että vanhempia/hooltajia ja perheitä tavataan pääsääntöisesti tarpeen mukaan, ei säännöllisesti ja sovitusti. Tarve oli esimerkiksi huoli lapsesta, kriisi perheessä tai kun perhettä ei muissa yhteyksissä tavattu. Kasvattajat tapaavat vanhempia pääsääntöisesti perheen kotona ja ovat sitä mieltä, että kotikäynnit lisäävät yhteistyötä vanhempien kanssa. Kasvattajilla on mielestään paljon tai jonkin verran mahdollisuuksia tutustua joukkueensa vanhempiin. Smolej'n (2017, 12–13) tutkimuksen mukaan Icehearts-kasvattajien työaika ei riitä kattamaan kaikkea sitä mitä heiltä odote-

taan, vaan eniten tukea vaativat lapset vievät ja saavat aikaa ja energiaa kasvattajilta. Lisäksi sosiaalisesti taitavat ja aktiiviset vanhemmat saavat kasvattajien mukaan enemmän apua ja huomiota.

KUVIO 9. Kuinka usein Icehearts-kasvattajat tapaavat vanhempia? (n=23)

Kuviossa 10 on esitetty missä vanhemmat ja kasvattajat pääsääntöisesti tapaavat. Kasvattajat saivat valikoida useamman vaihtoehdon vastaukseksi. Vanhempia tavataan pääsääntöisesti perheen kotona, verkostoneuvottelussa tai koululla, mutta myös hallilla/ treeneissä, julkisessa paikassa tai iltapäiväkerhossa, toimistolla, retkillä ja leireillä. Lapsen ikä määrittelee pitkälti paikan missä vanhempia luonnollisesti, luontevasti tavataan. Iltapäiväkerho ja koulu, sekä usein koulun yhteydessä sijaitsevat kasvattajien toimipisteet ovat luontevia kohtaamispaikkoja alakoulu-ikäisten lasten vanhempien kanssa, vanhempien saattaessa tai hakiessa lasta. Urheiluhallilla, lasten treenivuoroilla tavataan niitä aktiivisia vanhempia, jotka ovat mukana auttamassa kasvattajaa tai seuraamassa lapsensa treenejä. Vanhempia, joiden perheiden asioissa työskentelee useampi viranomais-taho, tavataan useammin verkostoneuvotteluissa. Eräs kasvattaja vastasi avokysymyksissä että ”... suurin hyöty on päivittäisissä kohtaamisissa ja ennen kaikkea kotikäynneillä, joilla on aikaa rupertella ja keskustella”.

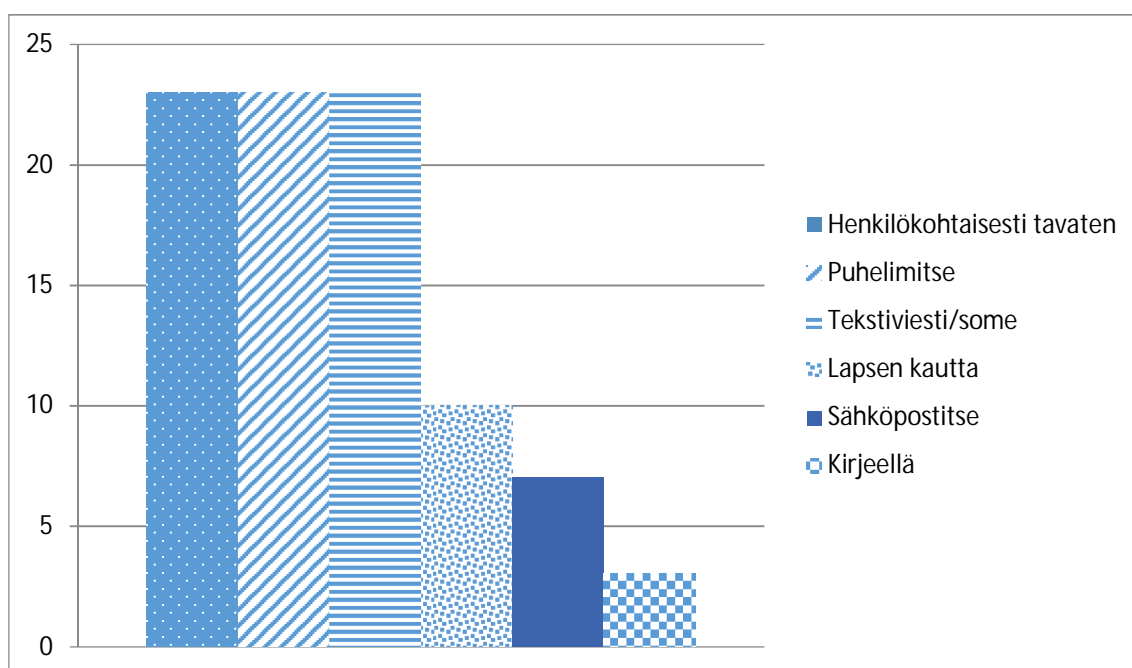
KUVIO 10. Missä vanhemmat ja kasvattajat tapaavat (n=23)

Appelqvist-Schmidlechnerin ym. (2017, 42) tutkimuksessa Icehearts-kasvattajat kertoivat, että lähes joka toisen joukkueen lapsen kohdalla yhteistyötahona toimi erityisopettaja ja aamu- ja/tai iltapäivähoidon ohjaaja. Noin joka kolmannen kohdalla yhteistyötä oli tehty kouluterveydenhoitajan, koulupsykologin ja rehtorin kanssa. Yksittäisissä tapauksissa yhteistyötä oli tehty myös koulukuraattorin, perheneuvolan, psykiatrin, perhetyöntekijän, lastensuojelun tai muun sosiaalityöntekijän kanssa. Heidän tutkimuksessaan kasvattajat kertoivat tekevänsä yhteistyötä tai käyvänsä neuvotteluja omaisten ja huoltajien kanssa vähintään muutama kerran kuukaudessa. Noin kolmasosan joukkueen lapsista kohdalla neuvotteluja käytiin muutaman kerran kuukaudessa (31 %) tai noin kerran viikossa (31 %). Joka neljännen lapsen kohdalla (24 %) neuvotteluja käytiin useamman kerran viikossa ja (15 %) kanssa päivittäin.

Vartiamäki & Niemelän (2010, 21) mukaan Icehearts-kasvattajan työhön kuuluu valmistaa perheitä edessä oleviin palavereihin olettamatta, että perhe kyllä tietää miksi palaveriin mennään. Usein palavereiden aihe on negatiivinen, viranomaiset ovat huolissaan jostain perheeseen liittyvästä asiasta. Palavereissa esitetyt asiat

saattavat tulla perheelle täytenä yllätyksenä. Kasvattaja valmistaa perhettä pala-vereihin, jotta suurimmilta törmäyksiltä, osattomuuden ja pettymyksen tunteilta vältytään.

Kasvattajan yhteydenpito vanhempiin tapahtuu henkilökohtaisesti tavaten, puhelimitse tai tekstiviestillä/ somessa. Yhteyttä voidaan pitää myös lapsen välityksellä, sähköpostilla sekä kirjeillä (Kuvio 11.). Kasvattajat ovat pääsääntöisesti yhteydessä lapsen äitiin, mutta kolmas osalle vastaajista ei ollut väliä kumman vanhemman kanssa ovat yhteydessä. Kyselyssä ei kysytty tulevatko lapset perheestä jossa on molemmat vanhemmat, vai yhden huoltajan perheestä. Useat joukkueen lapsista tulevat perheestä, jossa äiti on ainoa huoltajana, joten yhteydenpito äitiin on luonnollinen selitys vastauksille. Kasvattajat ovat yhtä lailla yhteydessä lapsen isään, jos isä on mukana lapsen elämässä.

KUVIO 11. Yhteydenpito vanhempiin (n=23)

Kysyttäessä kasvattajilta, miten he tukevat joukkueensa vanhempia, kertoivat he avovastauksissa tukevansa vanhempia heidän lastensa asioissa tilanteen ja tarpeen mukaan. Kasvattaja tukee käytännön asioiden järjestämisessä, kuuntelemalla, tarjoamalla kuljetusapua, osallistumalla verkostopalaveriin, antamalla

järjestön kautta taloudellista apua (ruokaa, vaatteita, harrastusvälineitä, polkupyörän, jne.) sekä keskustelemalla. Lisäksi mainittiin auttaminen arjen perusasioissa, olemalla tavoitettavissa kun tarvetta vanhempien suunnalta tulee lapsen asioissa: ”Puhelin soi usein iltaisin käytännön asioiden puitteissa, saa soittaa 24/7”, vastasi eräs kasvattaja. Vanhempia tuetaan tiedottamalla, neuvomalla sekä kertomalla vanhemmalle lapsen asioista koulussa ja iltapäiväkerhossa. Osa kasvattajista vastasi olevansa valmis auttamaan aina kaikissa asioissa missä vain voi. Tukea tarjotaan kokonaisvaltaisesti, sekä lapsen kasvuun liittyvissä asioissa, että henkisellä puolella. Kasvattajat tukevat vanhempia päivittäisessä jaksamisessa sekä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa mahdollistamalla heille yhteisiä hetkiä, vaikka lätkämatsissa. Koulutyön tärkeyden korostaminen, läksyjen teossa auttaminen sekä vapaa-ajan toimintojen tukeminen olivat myös kasvattajien tarjoamaa tukea.

Avovastauksissa enemmistö kasvattajista vastasi, että kaikista lapseen liittyvistä asioista on helppo keskustella vanhempien kanssa. Tutustuttuaan vanhempiin myös ikävistä asioista on helpompi puhua. Vanhemman kyky ja tarve keskustella asioista määrittelee keskusteluja, niiden määrää, sisältöä ja syvyyttä. Lapseen liittyvinä keskustelun aiheina kasvattajat mainitsivat iltapäivä-kerhon, koulun, harrastuksen ja muut lasta koskevat asiat. Kasvattajat kokivat, että joidenkin vanhempien kanssa on helpompi keskustella kuin toisten. Kun asiat ovat hyvin, keskustelu liittyy lapseen tai kun kasvattaja koki voivansa oikeasti auttaa perhettä, asioista oli helpompi keskustella. Muutama kasvattaja mainitsi joidenkin vanhempien kertovan kaiken, mutta kasvattajat eivät koe kuuntelijana oloa niissäkään tilanteissa vaikeana. Keskustelun helppous riippui myös perheestä ja heidän tarpeistaan. ”Osa perheistä kertoo kaiken mahdollisen ja osa taas ei juuri mitään”, mainitsi eräs kasvattaja ja toinen taas, että: ”Kun asiat on hyvin ja voi oikeasti auttaa, niin on helppo keskustella”.

Keskusteluissa vanhempien kanssa jotkut kasvattajat kokivat haastavaksi sen, että: ”Vanhemmat eivät aina halua kuulla huonoja asioita lapsen päivästä ja silloin niitä on haastava kertoa”. Eräs kasvattaja mainitsi, että: ”Jos huomaa, että kotona tehdään asioita väärin, tulee sellainen olo, että mikä mä oon heille sanomaan mitä tehdä ja kuinka he elämänsä elävät”. Toinen kuvasi, että: ”...voisin

kuvitella, että tilanne, jossa vanhempien tekemiseen on puututtava lapsen edun vuoksi, olisi haastava ottaa puheeksi”. ”Kasvatukseen liittyvät asiat, kuten laiminlyönnit ...ovat ehkä vaikeampia, mutta vuodet ovat opettaneet, kuinka nekin voi tuoda rakentavasti esiin”, vastasi yksi kasvattaja.

Työntekijän ja vanhemman välisessä kasvatuksellisessa ristiriitatilanteessa keskustelu on erityisen tärkeää, vaikka vaikeaa toteavat tutkimuksessaan Halme ym. (2014, 59). Työntekijän tulee kunnioittaa vanhemman näkemyksiä, mutta toimia kuitenkin lain edellyttämällä tavalla ja mahdollisesti puuttua havaittuihin epäkohtiin. Näissä tilanteissa luottamuksellinen suhde vanhempaan on tärkeä ja se, että asioista on puhuttu jo hyvissä ajoin, eikä vasta kun tilanne on kriisiytynyt. Työntekijät eivät aina tiedä kaikkea mitä perheessä tapahtuu, joten säännöllinen yhteydenpito vanhempiin on tärkeää. Yleisin vanhempien kanssa syntyvistä ongelmatilanteista olivat erilaiset käsitykselliset erot vanhempien ja työntekijöiden välillä. Myös se, että vanhemmat vähätelivät tai liioittelivat ongelmia, aiheutti ongelmatilanteita. Halme ym. tutkimuksessa työntekijöistä 69 % ilmoitti joskus syntyväksi ongelmaksi sen, että vanhemmat tekivät lapsen edun vastaisia päätöksiä.

Halme ym. tutkimuksessa työntekijät kokivat haastavaksi keskustella vanhempien kanssa perheen/huoltajien asioista, väkivallasta, päihdeongelmista, jaksamattomuudesta ja parisuhdeongelmista. Salon väitöskirjatutkimuksessa (2011, 117–135) todettiin, että kun vanhemmilla oli mahdollisuus parisuhdeongelmiensa keskellä pohtia yhdessä työntekijän kanssa lasten tilannetta, voitiin vanhempia auttaa merkittävästi tukemaan ja edistämään lasten psyykkistä hyvinvointia, korjaamaan jo syntyneitä ongelmia sekä muuttamaan perheen vuorovaikutusta vähemmän lapsia kuormittavaksi. Perheongelmissa lapsi olisikin tärkeä vapauttaa mahdollisesta taakan kantajan roolistaan tukemalla heidän turvallisuudentunnettaan ja vapauttamalla heidät huolen kantamisesta.

Lapsen liittyvien huolten puheeksi ottaminen oli työntekijöistä helpompaa kuin vanhempana toimimiseen liittyvien myös Halme ym. (2014, 6) tutkimuksessa. Helpoimmaksi arvioitiin lapsen oppimiseen ja fyysiseen terveyteen liittyvien huolten puheeksi ottaminen vanhempien kanssa. Lapsen tunne-elämää ja käyttäytymiseen liittyvien huolten puheeksi ottaminen koettiin vaikeimpana. Vaikeinta oli

ottaa puheeksi vanhempien päihteidenkäyttöön, lähisuhdeväkivaltaan, seksuaalisen väkivallan uhkaan liittyviä asioita sekä vanhemmuuden taitojen riittämättömyyttä ja vanhempien jaksamattomuutta. Lapseen liittyvät huolet johtivat myös toimenpiteisiin useamman lapsen ja lapsiperheen kohdalla kuin vanhempana toimimiseen liittyvät huolet. Vain puolet vanhempien päihteidenkäyttöön liittyvistä huolista johtivat toimenpiteisiin.

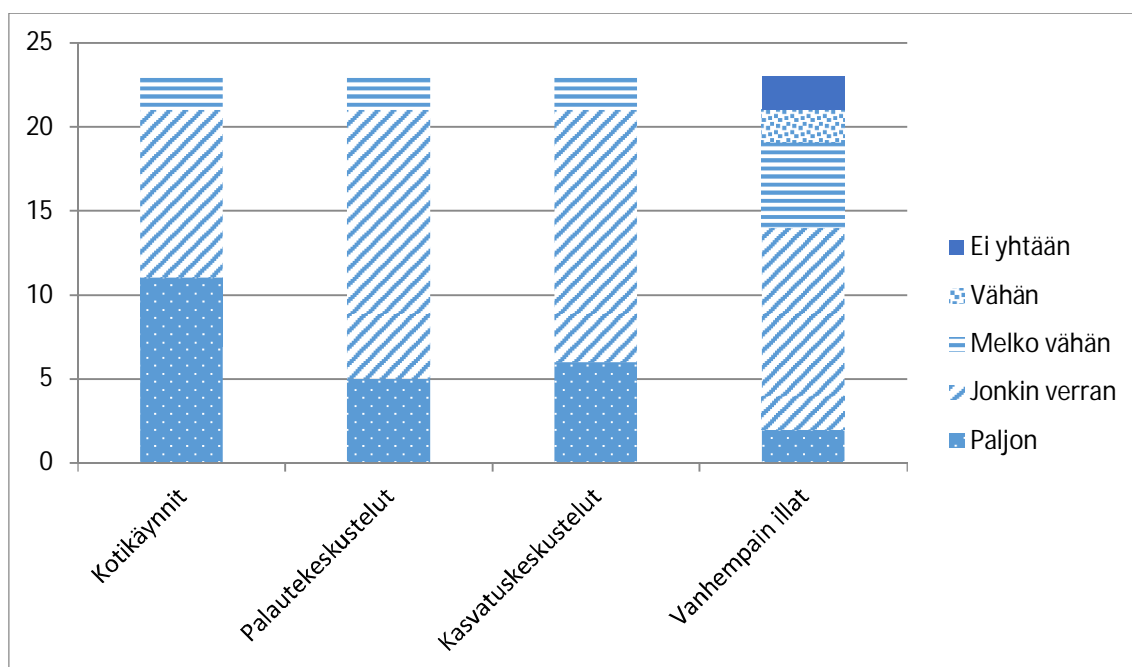
Havaitessaan epäkohtia lapsen elinolosuhteissa Icehearts-kasvattajan ryhtyminen toimenpiteisiin on paljon kiinni kasvattajan omasta tilanearviosta, ammattitaidosta ja ammatillisten verkostojen tiivyydestä ja laajuudesta. Kun jokainen kasvattaja toteuttaa työtään yksilöllisesti jäävät osa työn yleisistä rakenteista ja reunaehdoista epäselviksi käytännön työssä. Joustavuuden haittapuolena on riski liian suuren vastuun ja vallan siirtämisestä yksittäiselle työntekijälle. (Smolej 2017b, 13-14.)

”Vuosien tuoma kokemus auttaa asioiden rakentavaa puheeksi ottamista”, kertoi yksi kasvattaja tutkimuksessamme. Myös Halmeen ym. (2014, 57–59) tutkimus osoitti, että ne työntekijät jotka olivat työskennelleet tehtävässään pitkään (yli 14 vuotta) arvioivat vanhemmuuteen liittyvien huolten johtavat useammin toimenpiteisiin nuorempiin työntekijöihin verrattuna. Heidän tutkimuksessaan työntekijät toivoivat toimintatapoja liittyen vanhempiin liittyviin huoliin, vanhemman syyllisyyden tunteisiin, vanhempien ja lasten väliseen riittämättömään aikaan, vanhempien ylihuolehtivuuteen ja yksinäisyyteen. Vanhempien netin liika- tai ongelmakäyttöön tai ongelmapelaamiseen toimipaikoissa ei ollut kunnollisia toimintaohjeita. Lapsen kasvuympäristöön liittyviin huoliin oli harvoin sovittuja kirjallisia menettelyjä toimipaikoissa.

Eräs kasvattaja mainitsi, että: ”...on valmis keskustelemaan kaikesta muusta vanhempien kanssa paitsi parisuhdeongelmista”. Halmeen ym. (2014, 97–98) tutkimuksessa perheiden kanssa tehtävässä työssä työntekijät kokivat vanhempien omien ongelmien puheeksi ottamista jopa työhön kuulumattomana tai työntekijällä ei ollut riittävästi osaamista tai käytössään yhteisesti sovittuja toimintatapoja puheeksi ottamiseen. Sekä meidän, että Halme ym. tutkimustulokset osoittavat, että vanhemmuuden vahvistamiseen, pulmien varhaiseen tunnistamiseen

sekä niiden kehittymisen ja kasautumisen ehkäisemiseksi tarvitaan jatkuvasti uusia toimintatapoja ja työn kehittämistä.

Kuviossa 12 on kuvattu kasvattajien näkemyksiä eri tilaisuuksien merkityksestä yhteistyön lisääntymiseen vanhempien kanssa. Palaute- ja kasvatuskeskusteluilla oli suurimman osan kasvattajista mukaan jonkin verran merkitystä yhteistyölle. Avovastauksissa kävi ilmi, että pääosin vanhempien ja kasvattajien keskustelut liittyvät lapsen asioihin. Vanhempien kanssa käyty keskustelut ovat enemmän spontaaneja ja sen hetkiseen tilanteeseen liittyviä, eivät etukäteen sovitteja kasvatuskeskusteluja. Muutama kasvattaja toi avovastauksissa esiin, että olisi hyvä käydä lapsen liittyviä keskusteluja silloinkin, kun kaikki on hyvin, ei ainoastaan silloin kun on huolta ja keskusteleminen tässä ja nyt on välttämätöntä. Vanhempainiltojen merkitys jakoi kasvattajien mielipiteitä. Kahden vastaajan mukaan ne eivät lisää yhtään yhteistyötä vanhempien kanssa, mutta yhtä moni vastasi niiden lisäävän paljon yhteistyötä. Vastauksista ei käy ilmi, kuinka usein kasvattajat järjestävät kyseisiä tapahtumia.

KUVIO 12. Lisäävätkö kotikäynnit, palautekeskustelut, kasvatuskeskustelut ja vanhempainillat yhteistyötä vanhempien kanssa? (n=23)

Halmeen ym. (2014, 68–69) tutkimuksessa perhetyötä toteutettiin 90 % kotikäynteinä ja 92 % yhteistyönä eri toimijoiden välillä, vähiten käytetty perhetyön muoto oli vertaisryhmätoiminta. Vanhempien osallisuuden tukeminen perheessä arvioitiin varsin hyväksi, osallisuuden tukeminen palveluissa tai palvelujärjestelmässä ei ollut yhtä yleistä. Kyselyssämme Icehearts-kasvattajat kertoivat tapaavansa perheitä pääsääntöisesti perheen kotona. Kaikenlainen yhteistyö perheiden kanssa lisää luonnollisesti yhteistyötä, mutta olisi tärkeä miettiä minkälainen yhteistyö auttaa lasta ja perheitä parhaiten. Kasvatuskeskustelut olisivat luonteva paikka puhua sekä vanhemman että kasvattajan näkemyksistä lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Säännölliset keskustelut eivät sulje pois spontaaneja keskusteluja, vaan ennemmin tukevat niitä, kun asioista totutaan puhumaan. Sama ajatus sopii myös palautekeskusteluihin.

Perälän ym. (2011, 80) tutkimuksessa vanhempien osallistuminen oli aktiivisinta liittyen ammattilaisten järjestämiin tapaamisiin, kuten lapsikohtaisiin kasvatuskeskusteluihin, säännölliseen lapsen kasvun ja kehityksen seurantaan tai vanhempainiltoihin ja -ryhmiin. Vanhempien haluttomuus osallistua ammattilaisten järjestämiin tapaamisiin oli harvinaista. Osallistuminen verkostotoimintaan oli vähäistä, mutta toisaalta verkostotoimintaa ei juurikaan järjestetty.

Halmeen ym. (2014, 40, 75–76) tutkimuksessa suurin osa työntekijöistä oli sitä mieltä, että toimipaikassa vanhempia kannustettiin pitämään yhteyttä työntekijöihin, sekä vanhempien mielipidettä pidettiin yhtä tärkeänä kuin työntekijöiden. Vanhempien osallisuuden tukeminen perheissä toteutui varsin hyvin. Vanhempia kannustettiin pyytämään apua, autettiin tunnistamaan lapsen vahvuuksia, annettiin tietoa, miten menetellä, jos lapsen kanssa ilmaantuu ongelmia ja tuettiin vanhempien luottamusta omaan kykyihinsä. Työntekijöistä 9 % oli kuitenkin sitä mieltä, ettei vanhempia pystytty tukemaan perhe-elämän hallintaan saattamisessa. Tutkimuksemme Icehearts-kasvattajien kokemukset näyttäisivät olevan hyvin saman suuntaisia.

6.2 Kasvatuskumppanuus ja vanhempien osallistaminen

Avovastauksissa kasvattajista kuvasivat tärkeimpinä asioina kasvattajan ja vanhemman kohtaamisessa olevan luottamuksen, avoimuuden, aitouden ja rehellisyyden. Vanhemman kohtaaminen kohteliaasti, ystävällisesti, arvostaen ja tasa-vertaisena helpottaa keskustelua heidän kanssaan kasvattajien mukaan. Lapsen toimintaan tullessa pidettävää aloituskeskustelua ja siihen hyvin valmistautumista korostettiin. Jokaista tapaamista vanhempien kanssa pidettiin tärkeänä. Mitä matalampi kynnyksellä jutella kasvattajan kanssa on, sitä helpommin vanhemmat oppivat pyytämään apua tarvittaessa ja oikeisiin ongelmiin saadaan etsittyä ratkaisuja. Sitä millaisen ensivaikutelman kasvattaja antaa itsestään vanhemmalle suhteen alussa pidettiin merkityksellisenä.

Voidakseen vahvistaa asiakkaan voimavaroja, työntekijöillä on oltava riittävästi omia voimavaroja, tietoa ja taitoa. Vuoren väitöskirjatutkimuksen (2012, 25–28) mukaan sillä on merkitystä, miten työntekijä lähestyy perhettä; yksittäisen perheenjäsenen, kuten lapsen näkökulmasta vai kokonaisuutena. Perheen omille vahvuuksille rakentuva lähestymistapa on tuloksekas. Kun työntekijä uskoo aidosti siihen, että jokaisesta perheestä löytyy voimavaroja ja kykyä ratkaista ongelmiaan myös perhe uskoo siihen. Voimavaroja vahvistetaan aktiivisesti kuuntelemalla ja tarjoamalla tukea, sekä merkityksellistä tietoa asiakkaalle. Tärkeää on perheen auttaminen arvioimaan omia vahvuuksiaan ja tukijärjestelmiään, sekä tukijärjestelmien käyttöön ottoa. Voimavarojen vahvistamisen seurauksena asiakkaan itsetunto, oman elämän hallinnan tunne ja itsemäärääminen lisääntyvät ja tapahtuu henkilökohtaista kasvua.

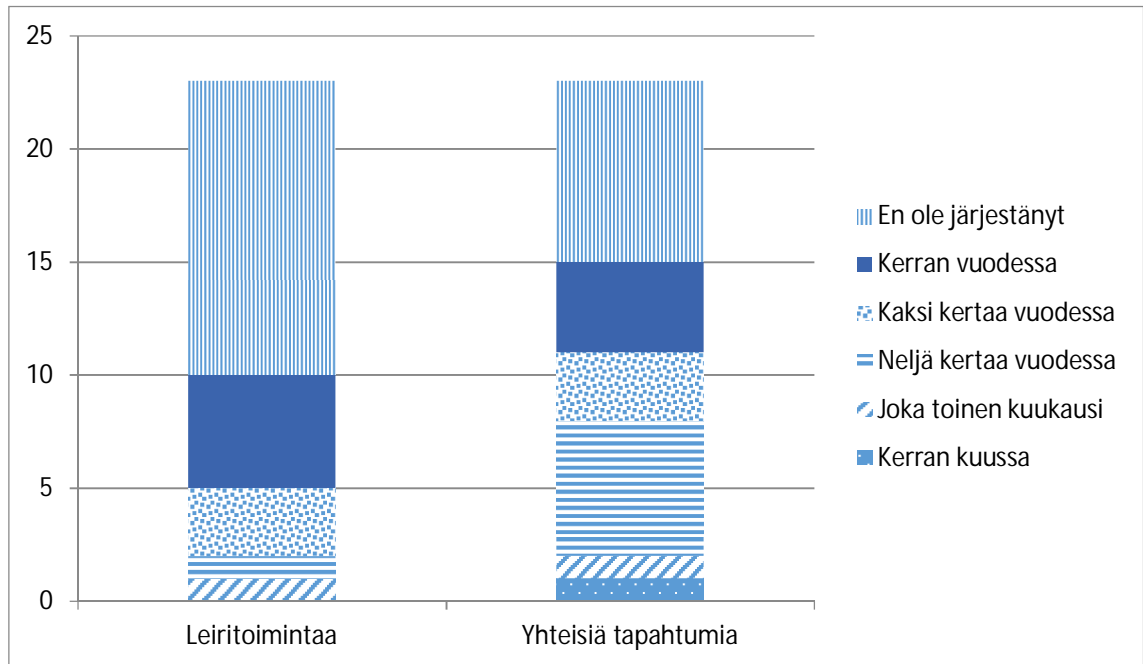
Vartiamäki & Niemelä (2010, 19) korostavat ettei Icehearts-kasvattaja valitse työtehtäviään, vaan tekee sen mikä on tarpeellista ja välttämätöntä. Kasvattaja kannustaa perheitä jaksamaan ja kulkee heidän rinnallaan. Toiminnan pitkäkestoisuus tuo mukanaan sen, että kasvattajalla on aikaa. Appelqvist-Schmidlechner ym. (2017, 54) tutkimuksessa Icehearts-kasvattajat kertoivat tarjoavansa yksilöllistä tukea perheille osallistumalla tarpeen vaatiessa erilaisiin lasta koskeviin neuvotteluihin ja palavereihin muiden toimijoiden kanssa. Kasvattaja toimii tällöin eräänlaisena linkkinä perheen ja palveluiden välillä. Kasvattaja on henkilö, johon

perheet yleensä luottavat, vaikka suhtautuisivat muutoin epäilevästi ja kriittisesti yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin. Vanhempien taakka helpottuu, kun he pysyvät jakamaan kasvatusvastuunsa kasvattajan kanssa. Toiminnan myötä perhe saa yhden tukiverkon lisää elämäänsä, kasvattajan toimiessa perheen kasvatuskumppanina. Usein lasten kotoa puuttuu miehen malli kokonaan. Heidän tutkimuksessaan kasvattajat arvioivat kumppanuusyhteistyön vanhempien kanssa toteutuneen hyvin. Kasvattajat ovat vanhempien saatavilla näiden tarvitessa apua, kuuntelevat arvostelematta lasta tai perhettä, kunnioittavat perheen arvoja ja ottavat huomioon perheiden näkökulmia. He puhuvat tavalla, jota vanhemmat ymmärtävät sekä ovat ystävällisiä ja rehellisiä kertoessaan huonojakin uutisia.

Halmeen ym. (2014, 40, 61–78) mukaan vanhempien osallisuuden tukeminen palvelujärjestelmässä tarkoittaa sitä, kuinka vanhempien taitoja ja kykyä palveluiden kehittämiseen toimipaikassa tuetaan. Työntekijät varmistavat, että vanhemmilla on ymmärrys siitä, miten palvelujärjestelmä toimii ja hyödyntävät vanhempien käsityksiä lasten palveluiden kehittämisessä.

6.3 Perheiden verkostoituminen, syrjäytymisen ehkäisy

Kasvattajat vastasivat järjestävänsä leirejä keskimäärin muutaman kerran vuodessa, mutta suurin osa ei ole järjestänyt koskaan. Yhteisiä tapahtumia kasvattajat järjestävät myös muutaman kerran vuodessa, mutta kolmasosa kasvattajista vastasi, ettei ole järjestänyt niitä koskaan. (Kuvio 13.) Kasvattajien vastauksissa ei ilmene kuinka kauan kasvattaja on toiminut kasvattajana. Jos joukkue on vasta aloittanut toimintansa, on ymmärrettävää, että yhteisiä tapahtumia ei ole vielä ollut.

KUVIO 13. Kuinka usein järjestät Iceheartsissa leiritoimintaa tai yhteisiä tapahtumia, joissa joukkueen vanhemmilla on mahdollisuus verkostoitua? (n=23)

Yhteisistä tapahtumista kasvattajat kokivat olevan paljon tai jonkin verran hyötyä kasvattajien ja vanhempien väliselle suhteelle. Kasvattajat esittivät runsaasti näkemyksiä yhteisten tapaamisten järjestämisen hyödyistä kaikille osapuolille. Näitä olivat esimerkiksi: helpompi lähestyä perhettä ja perheen kasvattajaa, helpompi keskustella, kasvattajan ja vanhempien välisen luottamussuhteen vahvistuminen, joka madaltaa kynnystä pyytää apua. Lisäksi mainittiin yhteisöllisyys, vertaistuki, ryhmähenki, verkostoituminen, mahdollisuus tutustumiseen, vuoro-vaikutus, yhteinen tavoite ja yhteistyö. Eräs kasvattaja vastasi, että: ”Se että vanhemmat näkevät kasvattajan toimintaa ja ovat osallisena siinä, lisää vanhemmille sellaista fiilistä et hekin ovat mukana jossain tärkeässä ja yhdessä voidaan tehdä mahtavia asioita”. Yksi kasvattaja mainitsi yhteisten tapahtumien hyötynä sen, että ne ovat: ”...positiivisessa ympäristössä tapahtuvia tapaamisia”. Toinen taas, että: ”...tapahtumissa vanhemmat näkevät muita lapsia”. Positiivisesta ympäristöstä esimerkkinä Vartiamäki & Niemelän (2010, 49) mainitsevat jalkapallokentän laidalla tai leirisaunan lauteilla käytyjen keskustelujen lapsen tilanteesta olevan ihan erihenkisiä kuin virallisessa neuvotteluissa suljetussa kokoushuoneessa käydyt keskustelut.

Kasvattajista muutama sanoi järjestäneensä yhteistä toimintaa joukkueen alkuaikoina ja mietti, että voisi järjestää jotakin taas. Yhteisten tapahtumien järjestämisen huonoina puolina mainittiin, että niihin tulee yleensä samat aktiiviset vanhemmat, eivätkä ne joille tapahtumista olisi erityisesti hyötyä. Kasvattajat kokivat yhteisissä tapahtumissa esiin tulevat uusioperheiden ristiriidat huoltajien välillä hankaliksi ja kiusallisiksi. Eräs kasvattaja mainitsi että: ”Verkostoituneet vanhemmat ovat luontevasti yhteydessä toisiinsa, eivätkä tarvitse jatkuvaa ”hyysäystä” etenkin pitkään toiminnassa olleessa joukkueessa”.

Mielestämme vanhempien ottaminen mukaan yhteiseen tekemiseen tukee perheitä kokonaisuutena ja antaa luontevan tilaisuuden keskustelulle vaikeistakin asioista. Vaikka kaikki vanhemmat eivät koskaan tulekaan tapaamisiin, on tapahtumiin osallistumisen mahdollisuuden tarjoaminen tärkeää. Luottamuksellisen suhteen rakennuttua kasvattajaan ja vanhempien verkostoiduttua keskenään, on vanhempien helpompi tulla mukaan toimintaan ja osallistua aktiivisemmin yhteisiin tapahtumiin.

Kasvattajat järjestävät tapahtumia yllättävän vähän, vaikka kokevat vanhempien verkostoitumisen pääsääntöisesti tärkeäksi ja yhteisten tapahtumien lisäävän jonkin verran yhteistyötä vanhempien kanssa. Mielekkään yhteisen tekemisen puutteeseen vanhemmilla liittyi Vuoren (2014, 31, 59–60, 84) väitöskirjatutkimuksen mukaan osattomuuden ja epäoikeudenmukaisuuden tunteita. Pelättiin että lapset jäävät osattomaksi sellaisista asioista, jotka muille lapsille tänä päivänä ovat mahdollisia. Isien hyvinvointiin kuului mielekäs, hyödyllinen, osaamista vaativa tekeminen erityisesti yhdessä lasten kanssa. Isät kaipasivat sellaista mielekästä tekemistä, jossa voivat osoittaa omaa osaamistaan. Vuoren mukaan myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että fyysinen yhteistoiminta korostuu isän ja lapsen välisessä suhteessa. Tutkimuksessa myös perheen autottomuus vaikeutti hyvinvointia tukevien palveluiden käyttämistä, supisti sosiaalista verkostoa ja lisäsi äitien väsymystä.

Avovastauksissa kasvattajat vastasivat kokevansa työnsä kannalta vanhempien verkostoitumisen tärkeäksi mutta valitettavan vähäiseksi. ”Aktiiviset vanhemmat ovat löytäneet toisensa sekä toimintaan osallistuvat vapaaehtoiset” ja ”...mikäli

poika hukassa, niin joku tietää aina jotain”, vastasivat kasvattajat. Kasvattajien vastausten perusteella osa vanhemmista on verkostoitunut ja se on helpottanut myös kasvattajan työtä kuljetusten muodossa sekä auttanut vanhempia ymmärtämään paremmin kasvattajan toimintaa. Suurimmaksi hyödyksi kasvattajat kertoivat vanhempien verkostoitumisessa perheiden saaman tuen, yhteisöllisyyden ja ystävyysuhteet. Verkostoituminen ja vertaistuki ovat auttaneet vanhempia ymmärtämään asioita uudella tavalla ja kasvattaneet vanhempien ryhmähenkeä. Osa vanhemmista ei kasvattajien mukaan ole verkostoitunut koska: ”Kaikki vanhemmat eivät ole halukkaita tai kiinnostuneita puhumaan muille omista asioista”.

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Muutamit kasvattajat kritisoivat kysymyksiämme sanoen, että niihin vastaamalla ei voi antaa oikeanlaista kuvaa heidän tekemästään työstä vanhempien kanssa. Huomasimme itsekkin, että kaikki kysymykset eivät olleet täysin relevantteja ja joukosta puuttui kysymyksiä, joilla olisi voinut saada paremmin tietoa kasvattajien tekemästä työstä vanhempien ja perheiden kanssa. Kasvattajista viisi jätti kokonaan vastaamatta kyselyymme. Onko se kannanotto huonosti laadittuun kyselyyn vai emmekö vain saavuttaneet kyseisiä kasvattajia sähköpostitse kyselyn aikana?

Icehearts-toimintaa ja kasvattajien työtä tutkitaan jatkuvasti. Tästä johtuen pohdimme miten kasvattajat kokevat toistuvat kyselyt ja niihin vastaamiseen käytetyn työajan hyödyntävän ja kehittävän työtään. Tutkimusta tehdessämme huomasimme, että järjestön perheiden kanssa tehtävää työ on tällä hetkellä ajankohtainen tutkimusaihe.

7.1 Eettisyys

Tutkimusaiheen valinta on eettinen kysymys. Aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkeyttää se, kenen ehdoilla aihe valitaan ja miksi työhön ryhdytään. Tutkimusta tehtäessä kiinnitimme huomiota eettisiin vaatimuksiin, joita on asetettu hyvälle tutkimukselle, tutkijalle ja tutkittaville. Nämä eettiset kannanotot tulevat esille tahtoen tai tahtomatta tutkimuksen julkilausutussa tarkoituksessa ja tutkimusongelman- tai tehtävän muotoilussa. Tekijöillä on vastuu tulosten sovellutuksista. Tekijän on vaikea etukäteen arvioida tutkimuksen luomia merkityksiä. Ongelmat eivät ole työn alkuvaiheessa tai työn kestäessä alkuunkaan niin selkeitä, kuin miltä ne jälkikäteen asetettuna kuulostavat. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 129–130.) Tutkimusta tehdessämme olemme pyrkineet muodostamaan ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä eli vanhempien ja perheiden kanssa tehtävästä työstä järjestössä. Vanhempien ja kasvattajien kokemuksia ja toiveita tutkimalla, sekä perehtymällä teoriaan ja tutkimuksiin on muodostettu laajempi ymmärrys ja johtopäätöksiä toiminnan kehittämiseksi.

Tutkimuksen aiheeseen päädyttiin yhteisissä keskusteluissa järjestön toiminnanjohtajan kanssa. Vaikka kyseessä on työelämälähtöinen tutkimus, olemme voineet itse vaikuttaa paljon sen kulkuun ja toteutukseen. Kysely kasvattajille meni toiminnanjohtajan kautta ja se toivoaksemme lisäsi vastausten määrää, mutta toisaalta vaikutti myös vastaamisen vapaaehtoisuuteen. Tiedostimme riskin ja eettisen ongelman siinä, että vastaaminen on työtehtävä ja ikään kuin velvollisuus.

Luottamuksellisuus tarkoittaa sitä, että haastateltavat voivat luottaa siihen, että aineistoa käytetään vain sovittuun tutkimukseen ja tarkoitukseen ja tämän jälkeen aineisto sovitusti joko hävitetään tai arkistoidaan. Käytämme saamamme aineistoa vain tutkimustamme varten ja sen jälkeen hävitämme aineiston, emmekä arkistoi sitä minnekään. Tutkimusaineistosta puhuttaessa luottamuksellisuus tarkoittaa niitä sopimuksia ja lupauksia, mitä aineistonkäytöstä tutkittavien kanssa tehdään. (Kuula 2006, 89, 129.) Nämä asiat on mainittu kyselymme saatekirjeessä, joka ei ole tutkimuksemme liitteenä, koska se sisälsi meidän yhteystietomme. Kasvattajat pystyivät halutessaan olemaan meihin yhteydessä.

Tutkimuksessa ei kysytty haastateltavien taustatietoja, mikä lisää tunnistamattomuutta. Tutkimuksessamme emme kokeneet vastaajien taustatiedoilla olevan merkitystä tutkimustuloksiin. Koska kasvattajia on vain 28, halusimme säilyttää heidän tunnistamattomuutensa. Vastaajat käyttivät vastaamiseen arvioimaamme enemmän aikaa, jonka oletamme lisänneen vastausten todenmukaisuutta. Kasvattajien kyselyymme vastaamiseen käytetyn ajan voidaan olettaa johtuvan heidän paneutumistaan vastaamiseen ja heidän pitäneen kyselyä tärkeänä. Toisaalta selitys voi olla kysymysten vaikeaselkoisuus. Kriittisenkin tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ja selittää tutkittavaa kohdetta, ei tuomita, halventaa tai mustamaalata tutkittavien ryhmää. (Kuula 2006, 137.)

Eettisyydellä tarkoitetaan pohdintaa oikeasta ja väärästä, eikä siihen aina ole yhtä ainoaa ratkaisua. Etiikka ja moraalit kulkevat rinnakkain, mutta moraalit ovat henkilökohtaisempaa ja yksilöllisempää kuin etiikka. Tutkimuksen eettisiä ongelmia voi tulla aineiston hankinnassa tai analysoinnissa sekä julkistamisvaiheessa. (Juujärvi, Myyry & Pessa 2007, 13.) Järjestön toiminnasta oli paljon tutkimusta järjestön sisältä ja tieteellistä tutkimusta järjestön vanhempien ja perheiden kanssa tehtävästä työstä vähän, jonka koimme ongelmalliseksi tutkimusta tehdessämme.

Tutkijan velvollisuus on päättymätön ja ratkeamaton epäily. Kaiken ajattelevan epäilyn ja rohkeuden, kunnioituksen puutteen ja alistumattomuuden ohella eettisesti hyvältä tutkimukselta vaaditaan avoimuutta ja nöyryyttä. Nöyryydessä on kyse siitä, että tutkija saattaa kohteena olevan asian tai ilmiön esiin ja nähtäväksi siitä itsestään lähtien tai niin kuin se itsessään ja itsestään näyttäytyy. Tutkijan on oltava avoin tutkimuksen kohteena oleville asioiden ja ilmiöiden mielelle ja merkityksille ja kohdattava ylipäättänsäkin maailma ja sen mieli avoimena. (Hirvonen 2006, 38–44.) Tutkimuksessa olemme pyrkineet välttämään oletuksia siitä, mitä perheiden ja vanhempien kanssa tehtävä työ on Icehearts-toiminnassa.

Kuulan (2006, 34) mukaan eettisesti hyvä tutkimus edellyttää tieteellistä tietoa, taitoa sekä hyviä toimintatapoja tutkimuksessa ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Tutkimme kirjallisuutta ja perehdyimme Suomen Icehearts ry:n toimintaan, jotta toiminnan sisältö ja arvot olivat tiedossamme tutkimusta tehtäessä ja aineistoa analysoitaessa. Aineiston vastaukset ovat nimettömiä eikä kenenkään vastausta eroteta aineistosta. Tutkittavien arvostaminen ja aiheeseen perehtyminen lisäävät tutkimuksen eettisyyttä. Syvällisempää tietoa saavutetaan ainoastaan ymmärtävällä tutkimusotteella, jonka tavoitteena on tietyn toiminnan käytännön tai instituution merkityksien ymmärtäminen ilman yleistämisen tavoitetta. (Rolin 2006, 109–115.)

Aineiston kautta ei pidä vain todentaa jo tietämäänsä, vaan etsiä myös erilaisia näkökulmia. Myös se miten aineistoaan tuo esille, on tärkeä eettinen kysymys. (Gordon 2006, 247.) Aineistojen analyysissä olemme poimineet aineistoista kasvattajien ja vanhempien/perheiden väliseen työskentelyyn liittyviä erilaisia näkökulmia ja toiveita, jotka vastaavat tutkimuskysymykseemme. Tutkijalta vaaditaan arvostelukykyä, eettistä herkkyyttä, kykyä tunnistaa kussakin yksittäisessä tapauksessa relevantit seikat, kykyä hahmottaa oma tutkimus eri yhteyksissään, nähdä sen seuraukset ja ottaa vastuu siinä esitetyistä tulkinnoista. Eettisen herkkyyden kehittämisessä keskustelu, näkökulmien vertailu, palautteen antaminen ja toisten kuunteleminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Vastuu on siis sekä yksittäisen tutkijan, että koko tutkijayhteisön käsissä. (Nyqvist & Kauppinen 2006, 236.) On hyvä muistaa, että tutkimuksella on aina myös kohde, johon se vaikuttaa (Hallamaa, Lötjönen, Launis & Sorvali 2006, 398).

Olemme molemmat lastensuojelun ammattilaisia ja tehneet perheiden ja vanhempien kanssa töitä, joten meillä on ennakkokäsityksiä ja -odotuksia siitä, minäkalaisia menetelmiä ja työtapoja vanhempien kanssa työskennellessä voidaan käyttää, jolloin näkökulmamme aiheeseen voi kapeutua. Parityön etuna on ollut se, että meitä oli kaksi jotka tiedostavat riskin ja autoimme toisiamme pysymään objektiivisina ja avoimina aiheelle.

7.2 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskeskustelussa nousevat hyvin nopeasti esiin kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Tarkasteltaessa objektiivisuuden ongelmaa laadullisessa tutkimuksessa on totuuskytymyksen lisäksi syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Puolueettomuus nousee kysymykseksi esim. siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itsenään vai suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkijan oman kehityksen läpi, sekä vaikuttaako tutkijan sukupuoli, ikä, uskonto, poliittinen asenne, kansalaisuus, virka-asema tms. siihen, mitä hän kuulee ja havainnoi. Periaatteessa laadullisessa tutkimuksessa myönnetään, että näin väistämättä on, koska tutkija on tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134–136.)

Metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu sitä mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) käsittein. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa minkäänlaista yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimusta arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena, jolloin sen sisäinen johdonmukaisuus (koherenssi) painottuu, eli vaikka tutkimusraportissa esitetyt kohdat olisivat erillisinä pohdittu ja tuotu esiin, niiden pitää olla sitä myös suhteessa toisiinsa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 136–141.)

Tutkimuksessamme olemme tutkineet perheiden kanssa tehtävää työtä Iceheartsissa. Aihe on työelämälähtöinen ja ajankohtainen, koska nykyinen sosiaalihuoltolaki velvoittaa kaikkia asiakkaiden kanssa työskenteleviä tahoja huomioimaan myös asiakkaan perheet toiminnassa. Tutkimustuloksemme perheiden kanssa työskentelystä ovat yhteneväisiä Icehearts-toiminnasta aiemmin tehtyihin tutkimuksiin vrt. Appelqvist-Schmidlechner (2017) ja Smolej (2017b) sekä Sauranen (2017).

Aineiston luotettavuutta lisää se, että tulokset ovat uskottavia ja vastaavat tutkimuskysymykseen. Sillä, että jotkut vastaajat kokevat aiheen tai jotkut kysymykset

liian arkaluonteisiksi vastata, on merkitystä siihen, kuinka totuudenmukaisen kuvan tutkimus antaa tutkittavasta aiheesta. (Piispa 2006, 156.) Kyselylomaketutkimuksessamme on kysymyksiä erilaisista menetelmistä vanhempien kanssa työskentelystä, joita kasvattajat käyttävät itsenäisesti, oman harkinnan mukaan perheiden kanssa tehtävässä työssä. Pystyikö kasvattaja rehellisesti vastaamaan, jos hän ei työssään käytä kyseisiä menetelmiä?

Kehittyneistä menetelmistä huolimatta laadullisen tutkimuksen perusvaatimus on yhä, että tutkijalla on riittävästi aikaa tehdä tutkimuksensa. Luotettavuuden parantamiskeskusteluissa on puhuttu myös tutkimusprosessin julkisuudesta. Tällä tarkoitetaan paitsi, että tutkija raportoi tekemäänsä yksityiskohtaisesti, mutta myös sitä, että tutkijakollegat arvioivat prosessia. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 142.)

Opiskeluiden aikana olemme pohtineet, miten tiivis tutkimusaikataulu vaikuttaa tutkimuksen laatuun. Ymmärrämme nyt, kuinka nopeasti tutkittutieto vanhenee, kun uusia tutkimuksia ja tuloksia tutkittavasta aiheesta julkaistaan. Samasta aiheesta kuin meidän on valmistunut opinnäytetyö syksyllä 2017. Yhteistyö työelämän edustajan kanssa oli toimivaa ja Icehearts-kasvattajat vastasivat aktiivisesti ja monipuolisesti kyselyymme. Tutkimusprosessin aikana saimme riittävästi tukea ja rakentavaa palautetta työskentelyymme sekä ohjaavilta opettajilta, että opinnäytetyöryhmään kuuluvilta opiskelijoilta. Tutkimuksemme on edennyt suunnitellussa aikataulussa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käsittelemme vanhempien ja kasvattajien kyselyjen tulosten johtopäätöksiä. Positiivista oli huomata, että kasvattajilla ja vanhemmilla oli yhteisiä näkemyksiä asioista jotka heidän välisessään yhteistyössä toimivat, sekä yhteistyön kehittämistarpeista. Suurin osa vanhemmista oli pääsääntöisesti tyytyväisiä toimintaan, mutta he esittivät myös toiveita ja tarpeita toiminnan kehittämiseksi.

Kasvattajat työskentelevät monipuolisesti perheiden kanssa ja ovat aina puhelinsoiton päässä. Kasvattajat mainitsivat vastauksissaan, että perheet pyytävät apua, kun tarvitsevat. Perheiden avun tarvetta voisi kartoittaa säännöllisesti, koska kaikki vanhemmat/hoitajat eivät tiedosta avuntarvettaan tai eivät osaa tai rohkene pyytää apua. Säännöllinen yhteydenpito vanhempiin madaltaa vanhempien kynnystä pyytää apua. Kasvattaja saa perheen kokonaistilanteesta paremman käsityksen, kun tapaa perhettä perheen kotona, heidän luonnollisessa ympäristössään. Samalla kasvattajat pysyvät ajan tasalla perheen tilanteesta ja mahdollisesta tuen tarpeesta sekä voivat ohjata oikea-aikaisesti tarvittavien muiden palveluiden piiriin. Kasvattajan antaman positiivisen palautteen merkitys vanhempien/hoitajien itsetuntoa ja osallisuuden kokemusta vahvistavana tekijänä on merkittävä, joten perheitä olisi hyvä tavata myös silloin kun heillä menee hyvin.

Tutkimuksessaan lapsiperheiden palveluista Halme ym. (2014, 95–107) pohtivat onko niin, että lapsiperheiden sosiaalisen elämän ja arjen ympäristöjen monimuotoistuesssa, myös osa vanhempien tuen tarpeista jää tunnistamatta. Vai onko niin, että työntekijöillä ei ole uskallusta, keinoja tai aikaa kohdata ja ottaa puheeksi näitä asioita? Lasten ja etenkin vanhempien varhainen tuen tarpeiden tunnistaminen edellyttää korkeatasoista osaamista, osaamisen ja työtapojen kehittämistä. Erityisesti edistävää ja ehkäisevää toimintaa on kehitettävä. Osaamista on vahvistettava avun tarpeiden varhaisessa tunnistamisessa, vaikuttavien käytäntöjen löytämisessä ja käytössä, lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistamisessa, palveluprosessin kokonaisuuden hallinnassa sekä oman työn kehittämiseen osallistumisessa.

Vanhemmat toivoivat monipuolisempaa tiedottamista tapahtumista. Tiedottamisen tavat tulisivat olla oikein kohdennettuja ja oikea-aikaisia. Informaation pitäisi saavuttaa vanhemmat sitä kanavaa pitkin, jonka käyttö on vanhemmalle/hoitajalle mahdollinen. Icehearts-perheistä kolmannes on maahanmuuttajaperheitä, joissa saattaa olla luku- ja kirjoitustaidottomia vanhempia. Näille vanhemmille sosiaalisen median käyttäminen ei ole tästä syystä mahdollista. Vastuuta tiedon välittämisestä vanhemmille ei pitäisi jättää lapsen vastuulle. Kasvattajat kertoivat olevansa yhteydessä joukkueensa vanhempiin vähintään kerran viikossa. Jos

joukkueessa on jopa 30 lasta, miten voidaan varmistaa, että kaikki vanhemmat saavat kasvattajan tiedotteet ajoissa ja sitä kanavaa pitkin joka varmasti saavuttaa vanhemmat?

Vanhemmat kaipasivat enemmän tukea ja apua kasvattajilta viranomaisyhteistyöhön, erityisesti sosiaali- ja terveystalveissa. Kasvattajilla tulee olla riittävästi ammattitaitoa vanhempien ja perheen muiden lasten tuen tarpeen arvioimiseen. Heidän täytyy tuntea muita palveluja riittävästi, jotta he osaavat ohjata vanhempia niihin. Neuvomalla ja ohjaamalla palveluihin, kertomalla miten järjestelmä toimii, mitkä asiat kuuluvat mihinkin palveluun ja kenen viranomaisen puoleen kääntyä missäkin asiassa, kasvattajat tukisivat vanhempien omatoimisuutta ja itsenäisyyttä perheen asioiden hoitamisessa. Kasvattajien tulee rohkaista ja kannustaa vanhempia toimimaan aktiivisemmin ja ottamaan enemmän vastuuta kaikissa lapsen koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.

Halmeen ym. (2014, 107) tutkimuksessa osallisuutta vahvistaviksi toimenpiteiksi esitettiin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimintakulttuurin kehittämistä. Se toteutuu kiinnittämällä erityistä huomiota ammattilaisten asenteeseen, kohtaamisen taitoihin ja palveluiden asiakaslähtöiseen johtamiseen. Lisäksi osallisuutta vahvistetaan rakentamalla lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden toimintatapoja, yhdessä heidän kanssaan kasvatuskumppanuuden pohjalta, sekä hyödyntämällä palvelujen kehittämisessä toiminnallisia työtapoja ja vertaisuutta.

Palvelujen tarvetta arvioitaessa tulee huomioida ylisukupolvisuus, sillä siten on mahdollista lisätä vanhempien ymmärrystä siitä, mitä kautta ongelmat ovat syntyneet. Näin olisi mahdollista katkaista vanhemman omasta menneisyydestä tuttuja toimintatapoja, esimerkiksi alkoholin ongelmakäyttöä ja väkivaltaa. (Perälä ym. 2011, 75–76.) Joillakin Icehearts-perheistä on useampi lapsi toiminnassa mukana. Tämä kuvaa hyvin sitä, että vanhempien ongelmat heijastuvat kaikkiin perheen lapsiin ja koko perhe on tuen tarpeessa. Perheiden kanssa työskennellessä pitää varmistaa myös joukkue toiminnan ulkopuolelle jäävien sisarusten ohjaaminen tarpeen mukaisesti palveluihin.

Toiminnan ideologiaan kuuluu, että kasvattajat ovat aina tavoitettavissa. Kasvattajan oman jaksamisen tukemiseksi, sekä vanhempien osallisuuden ja toimijuuden vahvistamiseksi kannustetaan kasvattajia sopimaan yhdessä vanhempien kanssa uusien joukkueiden vanhempainillassa yhteistyön hyvät käytännöt. Sovitaan yhdessä, mitkä asiat ovat akuutteja, kiireellisiä ja välttämättömiä yhteydenottoon heti, vaikka myöhäänkin illalla ja mitkä asiat voivat odottaa seuraavaan päivään. Näin kasvattajat opettaisivat vanhempia rajaamaan omaa toimintaansa, kehittämään omia ongelmanratkaisutaitojaan ja vahvistaisivat vanhempien toimijuuttaan.

Kasvattajien työ on joustavaa, mutta joustavuuden haittapuolena voi olla riski liian suuren vastuun siirtymisestä yksittäiselle työntekijälle. Kasvattaja joutuu tekemään isoja päätöksiä yksin, ilman esimiesten ja kollegojen tukea. Joustojen mahdollisuus voi ohjata työntekijää työskentelemään yli normaalin työajan ja toiminnan rajojen. Kasvattajan odotetaan olevan käytettävissä ja tavoitettavissa myös virka-ajan ulkopuolella, vähintään puhelimitse. (Smolej 2017b, 12-14.) Kasvattajien jaksamisesta tulee huolehtia ja miettiä voisiko työtä tehdä parityönä sekä järjestön sisällä, että moniammatillisesti yli organisaatorajojen, jolloin työn vastuuta voisi jakaa ja perheitä tukea intensiivisemmin.

Kasvattajan kasvatuskumppanuussuhde lapseen kestää 12 vuotta, niin myös kasvatuskumppanuussuhde lapsen vanhempaan. Pitkä kasvatuskumppanuussuhde kasvattajan ja vanhemman välillä on haaste ammatillisuudelle. Työparityöskentelyssä suhdetta asiakkaaseen voi reflektoida ja tarkastella objektiivisesti, jolloin suhde asiakkaaseen pysyy riittävän ammatillisena. Kasvattajien ei tarvitse itse tietää ja osata auttaa vanhempia kaikessa. Vanhemmille tulisi kuitenkin välittyä tunne, että kasvattajalle voi puhua kaikista murheista ja huolista. Kasvattaja kuuntelee ja ohjaa vanhempia tarvittaviin palveluihin esimerkiksi perheneuvolaan, parisuhdeneuvontaan tai päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

Lasten ja perheiden palveluihin tarvitaan sukupuolisensitiivistä toimintatapaa, joka ottaa huomioon niin isät ja äidit kuin pojat ja tytöt. Tällainen toimintatapa edistää molempien sukupuolten tasa-arvoa ja jaetun vanhemmuuden toteuttamista ja tätä kautta edistää lapsen ja koko perheen hyvinvointia. Isien rooli on

muuttunut viimeisten vuosien aikana aktiivisemmaksi niin vanhempana kuin lapsiperhepalveluissa toimijana. (Halme ym. 2014, 22.)

Hänninen (2004, 97) toteaa, että välittäminen, vastuunottaminen ja huolenpito eivät ole sukupuoleen sidottuja ominaisuuksia eivätkä vähennä miehen maskuliinisuutta. Tällainen vastuunotto ja myötätunto, joka ei ulotu vain miesten keskinäiseen solidaarisuuteen, vaan ulottuu lapsiin, naisiin ja vanhuksiin on tullut osaksi jälkimodernin ajan ristiriitaista maskuliinisuutta. Kasvattajat toimivat roolimalleina huolenpitäjistä lapsille, mutta myös tuen tarpeessa olevalle vanhemmalle. Liittyykö se, että eri sukupuolta oleva kasvattaja kokee keskustelun parisuhdeongelmista tai vanhemman muista henkilökohtaisista ongelmista kiusalliseksi tai vaikeaksi kasvattajan omaan ammattitaitoon ja ammatti-identiteettiin?

Rantala (2002, 42) toteaa, että käytännön työssä positiivisuus, ystävällisyys, herkkyys ja joustavuus eivät aina luonnistu yhtä helposti kaikkien perheiden kanssa. Työntekijät saattavat toimia käytännössä erilaisin periaattein ja toimintatavoin erilaisten perheiden kanssa. Heikon arjen hallinnan omaavien perheiden kanssa on tärkeintä vanhempien jaksamisen tukeminen ja auttaminen muiden palvelujen piiriin. Vahvan arjen hallinnan perheiden kriittisyyden ja aktiivisuuden voisi kanavoida toiminnan hyväksi.

Kasvattajien tulee panostaa heti toiminnan alussa vanhempien ja perheiden tutustumiseen, ryhmähengen luomiseen ja verkostoitumiseen. Kasvattaja toimii aikuisena roolimallina myös vanhemmille opettamalla heille sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja, ryhmässä toimimista sekä siihen liittyvien mahdollisten epäkohtien yhdessä ratkaisemista. Perheiden tuen tarpeet tulevat kasvattajalle nopeammin esille ja niihin on helpompi puuttua ja tarjota tukea silloin, kun ongelmat ovat vielä pieniä. Aikainen puuttuminen ennaltaehkäisee tilanteiden kriisiytymistä ja kriisi-työn määrää ”tulipalojen sammuttelua”, kuten joku kasvattaja kuvasi perheiden kanssa tehtävää työtä.

Onko toimintaan kuuluvalla lapsella mahdollisuus harrastaa joukkue toiminnan ohessa jotain muuta häntä kiinnostavaa harrastusta? Joukkue toiminta vie var-

masti paljon aikaa, mutta lapsen sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä itsetunnon kehittyessä toinen harrastus voisi tukea lapsen kokonaiskehitystä. Näin myös vanhemmat/hoitajat, perhe ja lapsi kuuluisivat useampaan yhteisöön Icehearts-toiminnan ohella. Heillä olisi mahdollisuus verkostoitua ja luoda ystävyys-suhteita itsenäisesti toiminnan ulkopuolella. Joukkueet perustetaan sosioekonomisesti heikoille asuinalueille, joten perheiden syrjäytymisen ehkäisemisen ja mahdollisen leimaantumisen kokemusten kannalta tämä voisi olla perheille voimaannuttavaa ja merkityksellistä.

9 KEHITTÄMISIDEAT

Tässä kappaleessa esittelemme tutkimustulostemme perusteella kehittämisideoita vanhempien ja perheiden kanssa työskentelylle Icehearts ry:ssä. Koska vanhempien kysely oli tehty vuonna 2015, emme tiedä miten vanhempien esittämiin toiveisiin ja tarpeisiin on jo Iceheartsissa vastattu. Kasvattajien kyselyn perusteella päätelimme, että kehittämistyö on vielä kesken.

Vanhemman/hoitajan, perheen ja kasvattajan väliseen suhteen luomiseen tulee varata aikaa ja luoda mahdollisuuksia tutustumiseen. Säännölliset ja suunnitellut tapaamiset perheen kotona tukevat kasvattajan ja vanhemman välistä suhdetta. Tutkimustuloksemme ovat samansuuntaisia kuin Halme ym. (2014, 18) tutkimuksen tulokset, jossa vanhemmat korostivat kotikäyntien kehittämisen tärkeyttä ja niiden vaikuttavuuden lisäämistä. Nämä kehittämistarpeet ovat liitetty myös kansallisiin kehittämistavoitteisiin. Heidän tutkimuksessaan enemmistö vanhemmista oli sitä mieltä, että kotiin annettavia palveluita tulisi lisätä ja 15 % vanhemmista koki, että hoitaisivat mieluiten kiperimmät lapsen tai perheen ongelmat siten, että asiantuntijat tulisivat kotiin.

Heti uuden joukkueen toiminnan käynnistyessä joukkueen vanhemmille tulisi pitää vanhempainilta. Vanhempainillassa kasvattaja ja perheet esittäytyisivät toisil-

leen, tutustuisivat ja yhdessä käytäisiin läpi perheiden kanssa tehtävän työn pelisäännöt. Säännöllisesti toistuvissa vanhempainilloissa pelisääntöjä kerrattaisiin ja tutustumista jatkettaisiin luontevasti ja ohjattaisiin arempia vanhempia toisten vanhempien pariin.

Kasvattajat olivat sitä mieltä, että lapsesta käydyt palautekeskustelut lisäävät yhteistyötä vanhempien kanssa. Jokaisesta joukkueen lapsesta tehdään palvelusopimus, jota päivitetään kerran vuodessa, keväällä järjestön tietojärjestelmään. Emme tiedä päivitetäänkö sopimus yhdessä vanhemman kanssa ennen sen kirjaamista järjestelmään. Olisi luontevaa käydä palautekeskustelut ja päivittää palvelusopimus säännöllisesti vähintään puolen vuoden välein vanhempien kanssa, kun sopimuksen päivitys jo kuuluu toiminnan rakenteeseen.

Sopimusta päivitettäessä voisi samalla käydä läpi perheen tilannetta kokonaisuutena. Kasvattajan työ on joustavaa, mutta tietty struktuuri voisi helpottaa asioiden puheeksi ottamista jo varhaisessa vaiheessa. Vaikeista asioista olisi helpompi keskustella, kun kaikkien vanhempien kanssa käytäisiin samat asiat läpi säännöllisesti ja sovitusti. Näin yksikään perhe ei joutuisi erilaiseen asemaan toisiin verrattuna. Tämä ei poistaisi työn joustavuutta ja enemmän tukea tarvitsevien perheiden tukemista tehostetummin.

Joukkueiden lasten vanhempien ja perheiden esittämiin toiveisiin ja tarpeisiin voidaan vastata tehokkaammin vain lisäämällä työntekijöiden määrää. Tulevaisuudessa järjestön toiminnassa tulisi joka joukkueessa olla erillinen perhetyöntekijä tai toinen kasvattaja. Tällöin joukkueen toiminta ja perheiden tilanteet eivät olisi niin haavoittuvaisia, jos kasvattaja sairastuu tai on lomalla. Perhetyöntekijöinä tai kasvattajaparina voisivat toimia järjestön kokeneimmat kasvattajat, jotka ovat jo kulkeneet joukkueensa elinkaaren 12 vuotta läpi. Näin kokeneilla kasvattajilla olisi mahdollisuus edetä urallaan toiminnan sisällä, hyödyntää ja jakaa osaamistaan uusille kasvattajille.

Turhautumistaan siihen, ettei järjestön kasvattajan työssä ole etenemisen mahdollisuutta toi esiin eräs Icehearts-kasvattaja Striplingin ja Ulecin (2015, 32) Ice-

heart-kasvattajien työssään kaipaamaa tuen tarvetta käsittelevässä opinnäytetyössä. Työparista toinen voisi keskittyä enemmän perheen ja vanhempien kanssa työskentelyyn, tiedottamiseen ja verkostotyöhön, jolloin kasvattajalle jäisi enemmän aikaa joukkueen lapsille ja joukkue toimintaan. Haastavien tai enemmän tukea tarvitsevien perheiden kanssa työpari työskentelisi yhdessä. Maahanmuuttajaperheiden tarpeisiin voitaisiin palkata maahanmuuttajatyöhön erikoistuneita työntekijöitä.

Smolej'n (2017b, 10) tutkimuksessa korostettiin kasvattajien sitoutumista 12 vuodeksi lapseen ja organisaatioon. Eräs kasvattaja olikin tutkimuksessa miettinyt, pitäisikö joukkueessa olla lähtökohtaisesti kaksi kasvattajaa jolloin apua ja tukea olisi mahdollista tarjota perheille paremmin ja työpari helpottaisi myös kasvattajien työtä ja sen kuormittavuutta.

Koska poikajoukkueiden kasvattaja on mies ja tyttöjoukkueiden kasvattaja nainen, niin olisi sukupuolisensitiivistä, että joukkueiden työntekijäparit olisivat toista sukupuolta. Toisaalta onko kasvattajan tai vanhemman sukupuolella merkitystä siihen miten ammattitaitoisesti mistä tahansa asiasta voi keskustella, ymmärtäen ja tukien vanhempaa? Harvassa palvelussa asiakas voi valita työntekijäänsä tai työntekijän sukupuolta.

Icehearts-joukkueiden lasten vanhempia voisi aktivoida suunnittelemaan yhteisiä tapahtumia yhdessä esim. vanhempainilloissa, jotta tapahtumien suunnittelu ja järjestäminen eivät olisi ainoastaan kasvattajan vastuulla. Erityisesti joukkueiden tukilasten mahdollisesti pärjäävämpiä vanhempia voisi alkuun helpommin aktivoida yhteiseen suunnitteluun ja motivoimaan arempia vanhempia mukaan yhteiseen toimintaan. Tapahtumien suunnitteluun ja toteutukseen voisi ottaa mukaan myös vapaaehtoisia, alan opiskelijoita, resurssityöntekijöitä sekä yhteistyökumppaneita.

Järjestön toiminnassa perheen yhteistä tekemistä ovat osallistuminen lapsen joukkue toimintaan, perheleirit, pelit, retket ja yhteiset tapahtumat. Toiminnassa voisi järjestää säännöllisesti vanhempien/huoltajien ja lasten välisiä leikkimielisiä turnauksia. Vanhemmille voisi järjestää omaa joukkue toimintaa tai muuta vapaa-

ajan toimintaa esim. saman kaupungin kaikkien joukkueiden vanhemmille/hoitajille, jolloin heillä olisi mahdollisuus halutessaan verkostoitua laajemmin. Kaudemmin mukana olleet vanhemmat voisivat toimia mentoreina aloittelevien perheiden vanhemmille.

Syrjäytymisuhan alla elävät vähävaraiset perheet tarvitsevat Vuoren (2012, 59–60, 84–96) väitöskirjatutkimuksen tulosten näkökulmasta yksilöllistä, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät huomioivaa, sukupuolisensitiivistä, realistista ja perheiden arkipäivästä lähtevää tukea hyvinvoinnilleen. Vähävaraisten perheiden tukemisessa on tärkeää ottaa perhe ja perheenjäsenet mukaan suunnittelemaan heille heidän arjessaan mielekkäitä ja merkityksellisiä perheen hyvinvointia tukevia toimintoja. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kaikkien perheenjäsenten mukaan hyvää vointia perheeseen toi mielekäs yhteinen tekeminen, jossa perheenjäsenillä on mahdollisuus siirtää kokemustaan, oppia toisiltaan ja vahvistua toisistaan. Myös perheenjäsenille järjestetty erillinen tekeminen vähällä rahalla toi vaihtelua arkeen, jonka samankaltaisuus voi olla uuvuttavaa.

Halme ym. tutkimuksessa perheiden palveluista (2014, 61–67) työntekijät kokivat riittämättömimpinä ryhmätoiminnan ja mielenterveysosaamisen määrän toimipaikoissa. Eniten samaa mieltä oltiin siitä, että mielenterveysosaamista pitäisi jalkauttaa erityispalveluista lapsen arkipäivään ja ehkäisevään perhetyöhön tulisi panostaa nykyistä enemmän. Perhetyötä tehtiin eniten yhteistyössä lastensuojelun kanssa. Perhetyön palveluina tarjottava tuki sisälsi lähes yhtä paljon vanhemmuuden, kasvatuksen, lapsen hyvinvoinnin ja arjen jaksamisen tukemista. Sen lisäksi tarjottiin tukea kriisitilanteisiin. Vähiten tukea tarjottiin parisuhteen ongelmassa.

Ensisijaisesti kasvattajat on palkattu joukkue toimintaan ja olemaan kasvatuskumppanuudessa lapseen. Perheiden ja vanhempien kanssa työskentely vaatii monipuolista osaamista, jota kaikilla kasvattajilla ei ammatillisen koulutuksensa ja työkokemuksensa puolesta välttämättä ole. Kasvattajille pitäisi järjestää täydennyskoulutusta vanhempienryhmien ohjaamiseen (leirit, tapahtumat), mielenterveysosaamiseen, palveluohjaukseen (parisuhdeongelmat, päihdepalvelut,

mielenterveyspalvelut) sekä asiakkaiden kohtaamiseen ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyvinä koulutuksina.

10 POHDINTA

Appelqvist-Schmidlechnerin ym. tutkimuksessa Icehearts-kasvattajat arvioivat toimintansa tuottaneen positiivisia tuloksia lasten koulun käymisessä, sekä lapsen käyttäytymisessä koulussa ja kotona. Toiminnan myötä lapsen aggressiivinen käyttäytyminen ja pelokkuus väheni, sekä aikuisten kanssa toimeen tuleminen parani. Lapsen auktoriteettien kunnioittaminen helpottui, kaverisuhteet paraniivat ja kavereiden määrä lisääntyi. Tutkimuksen mukaan lapsen sosiaaliset taidot kohentuivat, itsetunto vahvistui ja mieliala koheni. Myös lapsen liikunnallisuus lisääntyi, lapsen ja vanhempien suhde parani ja perheen sisäiset suhteet koheniivat sekä vanhempien jaksaminen parantui. (Icehearts 2017)

Tulokset osoittavat kuinka merkittävästi yksikin ihminen voi vaikuttaa ja saada hyvinvointia aikaan antamalla aikaansa ja tukeansa. Kasvattajan työn ydinarvot ovat positiivisuus, luottamus, ammatillisuus, joustavuus, johdonmukaisuus, ymmärtäminen, välittäminen, aika, pitkäkestoisuus, huumori, hyvinvointi, lupaus, sitoutuminen, yhteinen matka ja kannustaminen. Ydinarvot toteutuvat aikaisempien tutkimusten mukaan hyvin kasvatuskumppanuudessa joukkueen lapsiin. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella ydinarvot toteutuvat myös kasvattajan suhteessa vanhempiin ja perheisiin. Järjestössä on mahdollista toimia strukturoidummin myös kasvatuskumppanuudessa joukkueiden lasten vanhempiin/hooltajiin. Lisäämällä työntekijöiden määrä joukkueissa voidaan tarjota aikaa, tukea ja hyvinvointia intensiivisemmin joukkueiden lasten vanhemmille/hooltajille, sekä perheen muille lapsille.

Tutkimuksessamme olemme tutkineet Iceheartsin toimintakulttuuria vanhempien ja kasvattajien näkökulmasta ja pohtineet samoja teemoja kuin Rantala (2002,

189) työpaikan toimintakulttuuria käsittelevässä tutkimuksessaan. Hänen tutkimuksensa tulosten mukaan perhekeskeistä työskentelyä hankaloittivat työntekijöiden mielestä eniten resursseihin liittyvät tekijät. Aika- ja henkilökuntapula ovatkin varmasti keskeisimmät ongelmat Icehearts-kasvattajien työssä, mutta onko resurssien vähäisyys myös todellinen este perhekeskeisen työn toteuttamiselle, vai tulevatko toiminnassa vastaan järjestön toimintakulttuurin asettamat rajat? Missä määrin toiminnassa vallitseva kulttuuri luo työskentelymalleja ja missä määrin voidaan toteuttaa työntekijöiden hyväksi kokemia työskentelytapoja? Tutkimuksessamme työntekijöiden ja vanhempien esittämien muutostarpeiden pohjalta olemme ideoineet työskentelyn kehittämisisideoita, joita Icehearts ry. voi hyödyntää perheiden kanssa tehtävän työn kehittämissuunnitelmissa.

Hallituksen lapsi- ja perhepoliittinen muutosohjelma on suurten haasteiden edessä asetettuaan tavoitteeksi kustannustehokkaan perheiden varhaisemman tukemisen tavalla, joka ehkäisee ongelmien eskaloitumisen ja niiden ylisukupolviset siirtymät. Tutkimustulokset osoittavat useiden nuorten hyvinvointia uhkaavan ylisukupolvisten sekä varhaislapsuuteen kytkeytyvien tekijöiden merkityksen. Kasvuympäristöjen, kuten päiväkodin, koulun ja harrastusten suuri merkitys arjen sujumisen ja hyvinvoinnin luomisessa on merkittävää, mutta tärkeää on muistaa, että lasten ja nuorten hyvinvointi lähtee perheiden hyvinvoinnista. (Ristikari ym. 2016, 3.)

Perälän ym. (2011, 75–76) mukaan alle kouluikäisten lasten perheiden toimeentulo-ongelmat ovat yleistyneet 2000-luvulla. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että huolestuneiden vanhempien avun saanti toteutui heikoiten liittyen taloudelliseen tukeen, parisuhteeseen, mielenterveysasioihin ja päihdeasioihin. Huoli vanhempien alkoholin lisääntyneestä käytöstä on ajankohtainen yhä useammassa perheissä. Halme ym. (2014, 95) toteavat, että erityinen haaste ammattilaisille on tunnistaa ne perheet, joissa huolen aiheita on runsaasti. Sote-uudistuksen tavoitteena on integroida perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon sekä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelut. Tämä kehittämissuunta on myönteinen lasten, nuorten ja perheiden palvelujen järjestämisen näkökulmasta, sillä näin mahdollistuu järkevien, kattavien ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisten palvelukokonaisuuksien muodostaminen.

Asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden muodostavat sosiaalihuollon sekä muiden toimijoiden yhteistyö, missä asiakkaan etu on keskiössä. Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden tuen tarve. (L1301/2014.)

Toivomme, että tutkimuksemme tuloksia voidaan käyttää perusteluna järjestön toiminnan rahoittajille tarpeesta palkata lisää työntekijöitä joukkue-toimintaan kuuluvien lasten vanhempien ja perheiden tukemiseen. Vain lisäämällä työntekijöitä kasvattajat voivat tarjota vanhemmille ja perheille samaa laadukasta palvelua mitä he jo tarjoavat joukkue-toiminnassa mukana oleville lapsille. Vanhempien ja perheiden varhaisesta tukemisesta hyötyvät vanhempien ja perheiden ohella joukkue-toiminnassa olevat lapset ja kasvattajat. Se taloudellinen säästö mikä koi-tuu yhteiskuntalle vanhempia ja perheitä aiemmin ja tehokkaammin tuettaessa, voidaan kohdistaa ennaltaehkäiseviin palveluihin kuten Icehearts toimintaan ja työntekijöiden palkkaamiseen.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. toim. (2010). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. Juva: PS-kustannus.
- Appelqvist-Schmidlechner, K., Kekkonen, M., Wessman, J. & Sarparanta, T. (2017). *Jääsydämet, Icehearts-toiminnassa aloittavien lasten psykososiaalinen hyvinvointi ja arviot toiminnan vaikuttavuudesta yhden vuoden seurannassa*. Saatavilla 2.9.2017: http://www.jul-kari.fi/bitstream/handle/10024/135153/URN_ISBN_978-952-302-892-0.pdf?sequence=1
- Eskola J. & Suoranta J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino.
- Flick, U. (2011). *Introducing Research Methodology*. London: SAGE Publications Ltd.
- Gordon, T. (2006). Naistutkimus ja eettisyyden teoriat ja käytännöt. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) (2006). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Hallamaa, J., Lötjönen, S., Launis, V. & Sorvali, I. (2006). Humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen normit. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim) (2006) *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Halme, N., Perälä, M.-L. & Laaksonen, C. (2010). *Yhteistyöinterventioiden vaikuttavuus lapsiperhepalveluissa – Järjestelmällinen kattaus THL:n raportti*. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä, M.-L. (2014). *Tuki, osallisuus ja yhteistointi lasten ja perheiden palveluissa, Työntekijöiden näkökulma*. THL:n raportti. Tampere: Juvenes Print- Suomen Yliopistopaino Oy.
- Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela T. (2008). *Tutkiva kehittäminen*. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2006). *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.
- Hirvonen, A. (2006). Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) (2006). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy.

- Hänninen, J. (2004). Sosiaalityön miehet ja huoltapitävä valta. Teoksessa: Kuronen, M., Granfelt, R., Nyqvist, L. & Petrelius, P. toim. (2004). *Sukupuoli ja sosiaalityö*. Juva: WS Bookwell Oy.
- Icehearts. Visio ja toiminta. Saatavilla 1.9.2017: <https://www.icehearts.fi/visio-ja-toiminta/>
- Icehearts. Visio ja toiminta. Saatavilla 1.9.2017: <https://www.icehearts.fi/visio-ja-toiminta/toiminta-2/>
- Icehearts. Toimintamalli kunnan peruspalveluksi koko Suomeen? Saatavilla 1.10.2017: <https://www.icehearts.fi/icehearts-toimintamalli-kunnan-peruspalveluksi-koko-suomeen/>
- Juujärvi, S., Myyry, L. & Pessa K. (2007). *Eettinen herkkyyys ammatillisessa toiminnassa*. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy.
- Kananen, J. (2015). *Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja.
- Kananen, J. (2014). *Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä?* Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja.
- Karila, K. (2006). Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) (2006). *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino
- Kekkonen, M. (2012). *Kasvatuskumppanuus ammatillisena yhteistyösuhteena*. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti Journal of Early Childhood Education Research Vol. 1, No. 1, 2012, 3–21
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy.
- Kuula, A. (2006). Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) (2006). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Louhela, A.-M. (2015). *Nuorten osallisuuskertomuksia Juopulin yhteisössä*. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

- L417/2007 Lastensuojelulaki. Saatavilla: <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>
- L1301/2014 Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla: <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>
- Marttunen, M., Haravuori, H. & Santalahti, H. (2014). *Lasten ja nuorten mielen-terveys ja syrjäytyminen*. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 3/2014. Saatavilla 9.9.2017: <https://journal.fi/sla/article/view/48317>
- Muukkonen, T., Nevanen, S., Ohisalo, M. & Turunen, S. (2014). *Yksikin aikuinen riittää – nuoren sosiaalinen vahvistaminen ja voimaantuminen Luotsi-toiminnassa*. Nuorisotutkimus 3/2014. Saatavilla 9.9.2017: <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2014/3/yksikina.pdf>
- Mäkelä, K. toim. (1990). *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Painokaari Oy.
- Nurmi, J.-E. (2011). *Miksi nuori syrjäytyy?* Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erikoislehti 2/2011. Saatavilla 9.9.2017: <http://bulletin.nmi.fi/article/miksi-nuori-syrjaytyy/>
- Nyqvist, S. & Kauppinen, A. (2006). Eettistä tulkintaa etsimässä. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) (2006). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Perälä, M., Salonen, A., Halme, N., Nykänen, S. (2011). *Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma*. THL:n raportti. (2011). Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Perttula, J. & Latomaa, T. (2006). *Kokemuksen tutkimus*. Vantaa: Dark Oy.
- Piispa, M. (2006). Kvantitatiivisen tutkimuksen eettiset lähtökohdat. Esimerkkinä naisiin kohdistuvan väkivallan kyselytutkimus. Teoksessa Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) (2006). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Rantala, A. (2002). *Perhekeskeisyys- puhetta vai todellisuutta?* Jyväskylä: University Printing House.
- Rantanen, I. (2010). *Pahat pojat, hyvät kasvattajat*. Wiresidos Oy.
- Ristikari, T., Törmäkangas, L., Lappi, A., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Merikukka, M., Hautakoski, A., Pekkarinen, E. & Gissler, M. (2016).

- Suomi nuorten kasvuympäristönä 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista/ THL:n raportti.* Tampere: Juvenes Print- suomen Yliopistopaino Oy.
- Rolin, K. (2006). Humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen perinteet. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) (2006). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2011). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. (2010). *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Salo, S. (2011). *Parisuhdeongelmat ja lasten psyykkinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa*. Jyväskylä: Univercity Printing House.
- Smolej, M. (toim.) (2017a). *Icehearts käsikirja*. Helsinki.
- Smolej, M. (2017b). *Vapaaehtoistyöstä palvelutuotantoon – kasvava ammatillisuuden vaatimus kolmannen sektorin lastensuojelujärjestö Suomen Icehearts ry:ssä*. Sosiaalitieteen aikakauslehti 25 (1) 2017. Saatavilla 15.10.2017 <https://journal.fi/janus/article/view/57389/24596>
- Somekh, B. & Lewin, C. (2005). *Research methods in the social sciences*. London: SAGE Publications Ltd.
- Striplin, T & Ulec, S. (2015). *Tää on yksinäinen polku*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Turkka, I & Turkka, V. (2008). *Icehearts: Joukkue kasvun tukena*. Juva: WS Bookwell Oy.
- Valli, R. & Aaltola, J. toim. (2015). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Juva: Bookwell Oy.
- Vartiamäki, T & Niemelä, M. (2010). *Icehearts – koulun kyljessä*. Vaasa: arkimedia Oy.
- Vehkalahti, K. (2008). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Vuori, A. (2012). *Vähävaraisten perheiden hyvä vointi ja sen tukeminen*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Väänänen, R. (2013). *Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille*. Kuopio: Kopijyvä

Wickström, M. (2014). *Lapsia liukkaalla jäällä*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

LIITE 1 Kysely vanhemmille

Kysymykset joiden vastauksia käytimme tutkimuksessamme.

1. Vastaaja
 - Isä
 - Äiti
 - Muu huoltaja, mikä
2. Asuinpaikkakunta
3. Perheeni arki on helpottunut sen jälkeen, kun lapseni on aloittanut Icehearts-toiminnan.
 - Täysin samaa mieltä
 - Melko samaa mieltä
 - En osaa sanoa
 - Melko eri mieltä
 - Täysin eri mieltä
4. Lapseni hyvinvointi on lisääntynyt sen jälkeen, kun lapseni on aloittanut Icehearts-toiminnan.
 - Täysin samaa mieltä
 - Melko samaa mieltä
 - En osaa sanoa
 - Melko eri mieltä
 - Täysin eri mieltä
5. Kotini ilmapiiri on parantunut sen jälkeen, kun lapseni on aloittanut Icehearts-toiminnan.
 - Täysin samaa mieltä
 - Melko samaa mieltä
 - En osaa sanoa
 - Melko eri mieltä
 - Täysin eri mieltä
6. Iceheartsin avulla koulun ja kodin yhteistyö on helpompaa
 - Täysin samaa mieltä
 - Melko samaa mieltä
 - En osaa sanoa
 - Melko eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

7. Iceheartsin avulla sosiaaliviraston kanssa asiointi on helpompaa

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

8. Iceheartsin kautta vanhemmat ovat saaneet apua terveystalviteuista

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

9. Kasvattaja tukee minua lapseni/lasteni kasvatukseen liittyvissä asioissa.

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

10. Saan riittävästi tietoa kasvattajalta tulevista tapahtumista.

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

11. Saan yhteyden kasvattajaan aina tarvittaessa.

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

12. Kasvattaja kuuntelee minua vanhempana riittävästi lastani koskevissa asioissa.

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

13. Luotan lapseni Icehearts-kasvattajaan.

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

14. Saan tarvittaessa Icehearts-kasvattajalta tukea viranomaisyhteistyössä (sosiaalityöntekijä, poliisi, lääkäri, opettaja..)

- Täysin samaa mieltä
- Melko samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Melko eri mieltä
- Täysin eri mieltä

15. Minkälaista tukea Icehearts-kasvattajalta kaipaisit lisää?

16. Mitä toivoisit lisää Iceheartsilta ja Icehearts-toiminnalta?

LIITE 2 Kasvattajien kysely

Kuinka usein tapaat joukkueesi vanhempia keskimäärin?

- Päivittäin
- Muutaman kerran viikossa
- Kerran viikossa
- Kerran kahdessa viikossa
- Kerran kuussa
- Harvemmin

Miten yhteydenpitosi joukkueesi vanhempien kanssa tapahtuu?

- Henkilökohtaisesti tavaten
- Puhelimitse
- Tekstiviestillä/ somessa
- Sähköpostilla
- Lapsen välityksellä
- Kirjeellä

Kumman vanhemman kanssa olet pääsääntöisesti yhteydessä?

- Äidin
- Isän
- Muun huoltajan
- Ei väliä

Missä pääsääntöisesti tapaat vanhempia?

- Koululla
- Hallilla/ treeneissä
- Perheen kotona
- Jossakin julkisessa paikassa
- Retkellä
- Leirillä
- Lapsen verkostoneuvotteluissa
- Jossakin muualla, missä

Onko sinulla työssäsi mahdollisuuksia tutustua joukkueesi vanhempiin?

- Paljon
- Jonkin verran
- Melko vähän
- Vähän
- Ei yhtään

Minkälaisista asioista vanhempien kanssa on helppo keskustella?

Minkälaisista asioista vanhempien kanssa on haastava keskustella?

Kuinka tuet joukkueesi vanhempia, heidän lastensa asioissa?

Lisäävätkö vanhempainillat yhteistyötä vanhempien kanssa?

- Paljon
- Jonkin verran
- Melko vähän
- Vähän
- Ei yhtään

Lisäävätkö kotikäynnit yhteistyötä vanhempien kanssa?

- Paljon
- Jonkin verran
- Melko vähän
- Vähän
- Ei yhtään

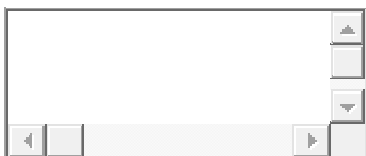
Lisäävätkö palautekeskustelut (yhteinen arviointi vanhemman kanssa lapsen tilanteesta) yhteistyötä vanhempien kanssa?

- Paljon
- Jonkin verran
- Melko vähän
- Vähän
- Ei yhtään

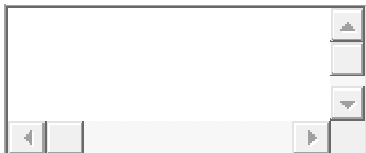
Lisäävätkö kasvatuskeskustelut (lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat) yhteistyötä vanhempien kanssa?

- Paljon
- Jonkin verran
- Melko vähän
- Vähän
- Ei yhtään

Millaisena koet työsi kannalta joukkueesi vanhempien verkostoitumisen keske-
nään?

Vanhempien verkostoitumisen hyvät puolet?

Vanhempien verkostoitumisen huonot puolet?

Kuinka usein järjestät Iceheartsissa leiritoimintaa, jossa joukkueen vanhemmilla on mahdollisuus verkostoitua?

- Kerran kuussa
- Joka toinen kuukausi

- Neljä kertaa vuodessa
- Kaksi kertaa vuodessa
- Kerran vuodessa
- En ole järjestänyt

Kuinka usein järjestät Iceheartsissa yhteisiä tapahtumia, jossa joukkueen vanhemmilla on mahdollisuus verkostoitua?

- Kerran kuussa
- Joka toinen kuukausi
- Neljä kertaa vuodessa
- Kaksi kertaa vuodessa
- Kerran vuodessa
- En ole järjestänyt

Kuinka usein järjestät Iceheartsissa yhteisiä tapahtumia koko perheelle?

- Kerran kuussa
- Joka toinen kuukausi
- Neljä kertaa vuodessa
- Kaksi kertaa vuodessa
- Kerran vuodessa
- En ole järjestänyt

Onko yhteisistä tapahtumista mielestäsi hyötyä kasvattajan ja vanhempien väliselle suhteelle?

- Paljon
- Jonkin verran
- Melko vähän
- Vähän
- Ei mitään hyötyä

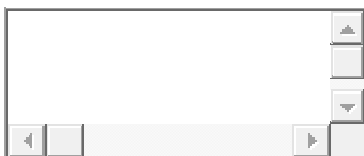
Jos koet että yhteisistä tapahtumista on hyötyä kasvattajan ja vanhemman väliselle suhteelle, niin millaista hyötyä?

Jos koet että yhteisistä tapahtumista ei ole hyötyä kasvattajan ja vanhemman väliselle suhteelle, niin miksi ei?

Mikä mielestäsi on tärkeintä kasvattajan ja vanhemman kohtaamisessa?

Minkä itsellesi tärkeän neuvon tai ohjeen vanhempien kohtaamisesta työssäsi haluaisit jakaa muille kasvattajille?